

TRACTA-
TVS DE CONFES-
SIONIBVS MALEFICO-

rum & Sagarum,

AN, ET QVANTA
fides ijs adhibenda sit.

AVCTORE,
Petro Binsfeldio Suffraganio Treui-
rensi Doctore Theologo.

Exod. 22. cap.

Maleficos non patieris viuere.

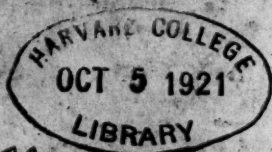

AVGVSTAE TREVIRORVM
Excudebat Henricus Bo. k., Anno

M. D. LXX. IX.

Cum gratia & privilegio Archiepiscop.

24244.48.5

Ward fund

rid
qu
ne
par
uis
art
ten
ann
tab
ele
nt

21-63
2

AUCTOR LE-
CTORIBVS.

CIVILES Impe- Lib. 9. Cod.
de malefic.
& mathem.
ratorū leges, hu-
manissimi Lec-
tores, luce me-

ridiana clarius testantur, anti-
quis temporibus fuisse homi-
nes, quos maleficos nuncu-
parunt, Deo hominibꝫq; in-
uisos, qui magicis accincti
artibus, contrā hominū salu-
tem moliebantur, pudicos
animos ad libidinem conci-
tabant, mentes alienabant,
elementa turbabant, vineis
ntempestivis imbribus dam-

AD LECTORES.

na inferebant, fructus vento-
rum tempestatumq; procel-
lis concutiebat, semina gran-
dinis lapidatione quatiebant,
vitas infontiū labefactabant,
nec nō diuina munera labo-
resque hominum prosterne-
bant. Quibus ex causis tales
aptissime hostes communis
salutis, & peregrinos huma-
næ naturę appellarunt, & gra-
uissimas in eos statuerūt pœ-
nas. Talibus haud dissimiles
plurimos nostra infœlix ætas,
proh dolor, agnouit, qui non
solum nominata scelera cō-
mittunt, sed grauiora etiam
flagi-

AD LECTORES.

o- flagitia perpetrare nō veren-
el- tur, contempto nempè pri-
n- mo fidei Christianæ sacra-
nt, mento Deo abrenunciant,
nt, suaue Christi iugum abijciūt,
o- mysteria nostræ salutis con-
e- taminant, dæmonibus se ad-
es dicunt, eis obsequium defe-
nis runt, execrabilem Idololatriā
a- & obedientiam, homagium-
ra- que præstando exercent, cun-
æ- cta noxia fidelibus Christia-
les nis inferre tentāt, plurimaq;
as, crimina nefanda, quæ huma-
na mens cogitatione cōpre-
ō- hēdere horret, opere cōplent,
m- ut fidelissimis multorū con-
gi-

AD LECTORES.

fessionibus, & certissimis experientijs cognoscimus. His demonũ clientulis, multi hac ætate pium, vt ipsis videtur, Reipublicę verò perniciosum præstant patrocinium, dum aliqui omnia, quæ diuinę humanæq; leges proponunt, & testimonia hominũ de Maleficorum operibus referunt, somnia & vetularum phantasias esse volunt: Ideoque eiusmodi criminum reos, nequaquam supplicijs afficiendos esse decernunt: Alij verò multa, quæ experimur à maleficis fieri, & facta esse, cùm
suo

AD LECTORES.

suo ingenio capere non valeant, possibilia negant. Quidam etiam plus æquo tribuunt operationi dæmonum: Nonnulli autem ea, quæ de se cōfitentur, auctoritate, ratione & experientia conuicti concedunt, sed fidem confessioni reorum contra socios huius criminis adhibendam negant. Videas etiam nonnullos imperitos, in alio extremo, qui sub colore zeli iustitiæ, ad vnius vetulæ denunciationē, statim delatos comprehendere, carceribus detinere, ac ad tormenta rapere audent.

Ex

AD LECTORES.

Ex tanta dissentientium di-
uerſitate efficitur, quod illi,
quibus à Deo poteſtas data
eſt ad vindictam malorum,
laudem verò bonorum, non
raro hæſitent & trepident in
hac materia, dum varias ad-
uertunt apud eos, qui nomē
eruditionis ſibi vendicant, ef-
ſe ſententias. Qua ratione
motus ego ſuperiori tempo-
re, cum tam ex librorum le-
ctione, quam multorum ſer-
mone perſpiccerem, pro varie-
tate hominum & affectionū,
hanc Materiā in omnes par-
tes detorqueri: non conten-
tus

AD LECTORES.

tus terminis Theologiæ, vtri-
usq; etiã iuris interpretes ad-
hibui, eorũ scripta cæpi reuo-
luere, & summo studio con-
ferre, quid saniori iudicio de
cõfessione maleficorũ cõtra
participes criminis, secundũ
Deũ & homines, dici possit,
& an quicq̃ me à Theologo-
rũ sententia, quam diu imbi-
beram, amoueret, vt mihi a-
lijsque percunctantibus pro
viribus satisfacerem. Ex col-
latione Doctõrũ, tam Theo-
logorum quam Iurisperito-
rum, plurimum confirmatus
sum, cùm vtriusque facultatis

(:) s cele-

AD LECTORES.

celebres authores nō dissē-
tientes, sed conuenientes in-
uenirem. Vnde tractatū bre-
uem quæstionis concepi, cu-
ius principalem scopum esse
volui, An fides sit habenda
maleficorum confessioni cō-
tra participes criminis. Prius
quæstionis membrum, pro
maiori elucidatione poste-
rioris, propter rerum coniun-
ctionem, adiunxi. Amici qui-
dam videre tractatum volue-
runt, legerunt, atq; vt in utili-
tatem communem prælo da-
rem, precibus & monitis vr-
serunt: quibus tanto liben-
tius

AD LECTORES.

n
n
re
u
fe
da
ō
us
ro
e
i
e
i
r
r
s
tius morem gessi, quantò certius cognoui plures esse, qui aduersus Solem, vt prouerbio dicitur, in re alias clara, veritatem in dubium trahunt: Qui profecto aut propria priuataque affectione depressi, aut dæmonum illusionem excæcati, non cognoscunt, nec sentiunt, nos omnes in hac patria ob multitudinem Maleficorum, & Sagarum, non solum periclitari in vita, fortunis rebusque omnibus, ad humanæ vitæ conseruationem necessarijs, sed etiam grauissimo animarum salutis discrimini

AD LECTORES.

mini exponi. In huius autem
difficultatis resolutione ma-
gnificandā grauiū & proba-
torū virorū authoritatē duxi,
quā proprio relicto iudicio,
nisi me opinio fallat, secutus
Eccles. 3. sum. Scriptum est enim: *Non
te pratereat narratio senio-
rum. Ipsi enim didicerunt à pa-
tribus suis. Ab ipsis disces intel-
lectum, & in tēpore necessitatis
dare responsum.* Malui autem
quæstionē more potius scho-
lastico quā alio tradere, tum
quod hic modus ad resoluē-
dum clarior, ad docendū ac-
commodatior, & ad intelli-
gen-

AD LECTORES.

gendū faciliior sit: tum quod
in præsentem materiam du-
bia & plures difficultates in-
cidant, quibus hoc pacto re-
ctius respondetur. Accipite
ergo beneuoli lectores, legi-
te, si placet, æqui bonique cō-
fulite. Si quid inueniatur,
quod Dei honorem, Reipub.
commodum, vestramque sa-
lutem promoueat, ei, à quo
omne donum optimum &
perfectum proficiscitur, gra-
tias agitè. Si autem aliquid
humanam redoleat fragilita-
tem, quæ omnis imperfectio-
nis origo est, homini, à quo
nihil

AD LECTORES.

nihil humani alienum est,
condonate, & precibus se-
dulis apud Deum Opt. Max.
contendite, vt nos patriam-
que à Diabolica potestate li-
beret, & seductos ad viam
veritatis & salutis reducat.

Valete, & pro me
orate.

BARTHOLOMÆI
BODEGEMII, OFFICIA.

LIS ECCLESIASTICAE CVRIÆ

Treuirensis, In commendationem
operis Phaleucium.

*Utrix haud dubiè manet supremi
Illos Numinis ira, qui magorum
Artes sacrilegas, veneficasq;
Fraudes, in generis perenne nostri*

*Structas excidium, deiq; summi
Contemptum; nihil esse vana prater
Quam phantasma turbidi cerebri,
Contendunt, neque lege puniendas:
Atque hoc damonis impio colore,
Summorum scelerum reos tueri,
Contra fasq; piumq;, non verentur;
Tanto deteriusque nequiusque
Ladentes animas ineruditas;
Quando lucidius fideliusq;
Hoc illas modico iuuat libello
Diuina hic sophia peritus auctor,
Inuictis rationibusque iuribusque
Obscuram eliciendo veritatem,
Et iuris facilem docendo normam,
Qua pestis magica rei latentes
Inquiri valeant, & inueniri,
Ac demum meritis subire penas.*

TRA.

A

sup
nat
ris
cre
de
pa
qu
sup
ma
ran
qu
in
an
pa
&
cu
de

TRACTATVS

QVAESTIONIS.

AN FIDES SIT HABENDA

MALEFICORVM

Confessioni?

Ro intelligentia sensus quæstionis cognoscendū est maleficos confiteri, se quædam opera fecisse, & damna intulisse, quæ facultatem humanæ naturæ, ingenijq; nostri captū superare videntur: quare à multis, qui rerū naturas suo cerebro, & nō veris fundamentis metiuntur, somnia & meræ phantasiæ creduntur. Deinde malefici de se confessi, de alijs confitentur, eosq; tanquā criminis participes denunciant. Duo ergo membra quæstionis pertractanda erunt. Primū, præ- *Divisio operum.*
suppositis aliquot præludijs, quæ vniuersæ materiæ aliquod lumen cognitionis adferant, resoluet veritatem operū mirabilium, quæ fatentur se fecisse & facere. Secundum, in quo nodus difficultatis cōsistit, aperiet, an maleficorū confessioni contra socios & participes criminis aliquid fidei tribuendū; & quantum in ordine ad torturam: per decursum dubijs incidentibus satisfiet, & tandem argumenta in oppositū dissoluentur.

A

I. Præ-

Maleficia fi-
eri, certum
esse.

I. Præludium. *Certissimum est, & nulla ratione dubitan-
dum maleficia propriè dicta, si-
ue opera diabolica, mediante
hominum auxilio, in rerum na-
tura fieri, & hoc secundum sa-
cras literas, canones, leges ciui-
les, & rectam rationem.*

Maleficij
varia signi-
ficationes.

Dictum (maleficia propriè dicta) quia
apud antiquiores Iuris peritos & leges, ma-
leficium generaliter accipitur pro omni
crimine: hic autem sumitur pro opere ma-
lo ope diabolica perfectò, singulari modo,
& ad singularem effectum.

Probatum nunc præludium, Exod. 22. Malefi-
cos non patieris viuere, Leuit. 19. Non declinetis ad
magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt pollua-
mini per eos, & cap. 20. Vir siue mulier, in quibus
Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte
meriantur, lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec in-
ueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam,
ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & ob-
seruet somnia, atq; anguria, nec sit maleficus, aut
incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos.
Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter
istiusmodi

istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. In iure canonico in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam quaestion. & 33. q. 1. cap. Si per sortiarias. In iure ciuili C. de maleficis & mathematicis. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura, vt dare responsa de occultis; ferri per aëra ad remotissima loca &c. qui non possunt referri ad causas naturales, sed Dæmones. De his legendi S. Augustinus lib. 18. de ciuit. Dei. ca. 17. & 18. & lib. 15. cap. 25. & lib. 2. de doctrina Christiana a c. 20. & lib. 3. de Trinit. a cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles a cap. 104. S. Bonauent. in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magistro sentent. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. Franciscus victoria in relectione de arte Magica. Alfonsus a Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione a ca. 14. Malleus maleficorum. a part. & alij, qui in progressu allegabuntur.

Ex dicto præludio infero hæreticum esse, & à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit maleficia nihil aliud esse, quam somnia & imaginationes. Nec talis hæresis noua est, sed antiqua, vt est videndum apud S. Thomam & Bonau. in 4. d. 34. & Ioan. a Turre cremata in 33. q. 1. c. si per sortiarias. procedit autem hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur Dæmones non esse, nisi in opinione vulgi. Sit ergo,

*Dæmones
esse, est fidei-*

2. Prælud. *Fides Catholica firmiter tenet, esse Dæmones.*

Probatur Iob. 1. Cum venissent filij Dei ante faci-
ciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leu. 19.
prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32.

Matth. 8. 9.

Lucæ 9. 11.

Marc. 9.

& alibi, & in nouo testamento Christus saepe eiecit
à corporibus obsessis Dæmonia, & S. Paulus ad Ephes.
6. ostendit periculosum certamen, quod cum rectori-
bus tenebrarum habemus.

Si ergo sunt Dæmones; necesse est eos
operari, cum non sint otiosi, sed semper cir-
cumeant quærentes, quem deuorent.

*Ad malefi-
cium tria cõ-
currere, &
quæ.*

3. Prælud. *Vt maleficium fiat, de quo hic agimus, tria cõ- currere necesse est: Diuinam voluntatem permittentem, Diaboli potestatem perficien- tem atque instigantem, & ho- minis malefici voluntatem li- berè consentientem.*

Cùm enim Deus rerum omnium, quæ
coeli terræque ambitu continentur, prima
sit causa, principiumque mouens, in ipsa su-
mus,

MALEFICORVM.

mus, viuimus, ac mouemur, nec non omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideo cuncta diuinæ prouidentiae subduntur, vt nec capillus capitis pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait. *Nonne duo passeret asse veneunt? & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos.* Si ergo Deus noluerit, Diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus hanc Dæmonibus & maleficis potestatem; tum ad manifestandum hominibus altitudinem diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum; tum ad declarandum iustitiam in eos, qui peccant, & non agunt pœnitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iuste decipiantur, & in varios errores perducantur. Dicit quispiam: Quare Deus permittit, vt etiam in sanctos & innocentes Diabolus suam exerceat potestatem, vt constat ex historijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis aliorumque sanctorum patrum? Certissimum est, quod ratione malitiæ & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus potestas in

Quare Deus maleficia permittat.

6 DE CONFESSIONIBVS

1. Petri 2.

malos, quam bonos: quia mali meruerunt peccatis subijci, tanquàm vilissimi serui. A quo enim quis superatus est, eius seruus est. Super bonos autem Dæmon non habet potestatem ad perdendum, sed tantum ad probandum. *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua sunt: Veruntamen animam ipsius serua.* Et *Tobia 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te.* Adhæc Deus Opt. Max. qui suauiter omnia disponit, permittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur: partim in argumentum meritorum, quæ augentur ratione tribulationis patienter toleratæ: partim in custodiam humilitatis. dum enim huiusmodi Dæmonis exercitijs se cognoscunt subiectos, humiliantur, cum ignorent amore ne an odio digni sint: partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori studio & diligentia reb⁹ diuinis, sacramentis mysterijsque nostræ salutis incumbant, quæ sunt oportuna arma ad euerendas aëreas potestates.

Dæmon non plus potest, quàm Deus ei permittit.

4. Præclud. *Permissione diuina præmissa Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Patet in *Iob. Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua.* & in *Apocal. 20. Angelus ca-*
tona

MALEFICORVM.

tena ligauit Daemonem. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis serpentes fecerunt, & alia similia, vbi ad Ciniphes, quæ sunt muscæ minutissime, ventum est, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: Digitus Dei est hic, vt recte notat S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum custodia commissa est, aliquando Dæmones impediuntur, ne possint omnia, quæ cupiūt, in effectū deducere.

5. Præ lud. *Ad maleficium præter diuinam permissionem, & Diaboli potestatem, requiritur hominis libera voluntas; quæ ex malitia cōsentit in maleficium, qua Diabolus tanquā instrumento utitur ad affectum.*

In maleficiū etiam maleficus libere consentire debet.

Affectat enim Diabolus in suis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum: Vnde sicut Deus in mysterijs nostræ salutis & sacramentis, hominū salutem eorundam ministerio operatur, etsi de absoluta potestate non sit alligatus sacramentis & visibilibus signis: Ita Diabolus in perdi-

tionem, maleficorum opera suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se possit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum Diaboli opus. Accedat ergo cōsentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, necesse est, quod quidem arbitrium potest Diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catechesi 4. Illuminatorum*, incitare; cogere autem præter voluntatem omnino non potest. Subijcit tibi scortationis cogitationes; si vis, probas: si nolis, improbas. Quam diu ergo homo in statu præsentis vitæ est, cū libri arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum opus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, *Prouerb. cap. 21. Cor regis in manu domini*. Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo cōfutatur, qui censent haud fieri posse, vt malefici iterum conuertantur ad sanio rem mentem, quando semel Dæmoni sua nomina dederunt, & Christianæ fidei abrenunciarunt. Sed hic error cum sit falsissimus, à Concionatoribus ab humanis mentibus extirpandus est. multos enim trahit in desperationis peccatum, qui ad Christum redirent

*Malefici cō-
uertere possunt,
si volunt.*

dirent; tollit libertatem arbitrij, gratiam Dei extenuat, & Diabolum potentiorē facit ad perdendum, quam Christum ad saluandum, contra veritatem ab Apostolo traditam, Rom. 5. *Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia.* Videm⁹ etiam, quod aliqui se voto religionis solemnī, corpore & animo in perpetuū Deo cōsecrarunt, ipsiusque castra multis annis secuti sunt, qui quādoq; in fine vitę Dæmonis suggestionibus impulsī, apostatę fiunt, & suaue Christi iugum derelinquunt. Quanto magis, qui infelicis Dæmonis sodalitiū sequūtur, etiam eius obsequio se deuouerint, poterunt gratia Dei adiuuante, quę omnibus petentibus datur, ad communionem fidelium, si velint, redire, & duram Diaboli seruitutem excutere? & hæc doctrina hoc infelici tempore sæpius populo inculcanda est.

6. Præl. præcedenti affine.

Omnia opera maleficorum effectum sortiuntur ex pacto expresso, vel tacito cum Damone, ita ut semper, quādo vult maleficus operari, expressè vel ta-

Omnia maleficorum opera fiunt ex pacto cū Dæmone, tacito vel expresso.

citè inuocet Damonem in auxilium, ut concurrat ex pacto.

Vt tradunt S. August. lib. 2. de doctrina Christiana a cap. 20. S. Thomas 22. q. 95. & 96. art. 1. Caietan. ibidem, & habetur 26. q. 2. cap. Illud. Tacite inuocatur Dæmon, quando aliquis contendit facere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica institutione possunt illud efficere; vel quando huiusmodi causæ tantumquam necessariæ adiunguntur alijs, quæ possunt talem effectum producere, vt explicat Nauarr. in manuali confessoriorum ca. 11. num. 25.

Modus cognoscendi, quousque malefactorum opera se extendat.

7. Prælud. Vt cognoscamus, ad quæ malefactorum opera se extendant ex permissione Diuina, necesse est intelligere, quæ operationes Demonis potestati subiecta sint.

Cum autem tanta eius potestas sit, vt nulla vis super terram comparetur ei, attestante Iob. ca. 41. impossibile est hominē scire, quid possint Dæmones per naturæ suæ conditionem facere, nisi per donum Dei, iuxta Apostolum dicentem 1. cor. 12. Alij di-

iudica-

iudicatio spirituum, vt S. August. docet lib. 3. de Trinit. cap. 9. Si autem ex sacris literis constet aliquid Demonum potestatem excedere, id nullatenus credendum est maleficos, aut magos posse efficere. Ex hoc fundamēto dicitur, Maleficos & magos multa posse ope diabolica facere, quæ homini imperito impossibilia videntur, cū proportionem nostri intellectus superent, nec sub sensum & phantasmata cadant, à quibus nostra cognitio initium sumit.

8. Prælud. *Firmum illud ad multas difficultates tollendas in hac materia statuendum est*

Demonēs rōtinuerūt post lapsum dona naturalia.

pronunciatum, cum D. Dionysio de diuinis nominibus, ca. 4. approbatum a S. Thoma 1. par. q. 64. art. 4. In Demonibus dona naturalia nequaquam mutata, sed integra & splēdidissima mansisse.

Quare tanta est eorum pura naturalis cognitio, & operandi potestas, quanta Angelorum. Subiecta autem est materia horū inferiorum Angelis tam bonis quàm malis, quantum ad motum localem, idq; ex naturali rerū ordine, quia cum natura corporalis infra spiritualē sit, tanquā imperfecti sub pfectiori, nata est moueri in ordine ad locū vnde Arist. 12. Metaph. posuit cœlū moueri

ab intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, numerumque intelligentiarum, tanquam ex notiori è numero motuum in corporibus cœlestibus, inuestigauit.

*Quadā male-
ficis operibus
adhibita na-
turaliter ope-
rantur; que-
dam ex pa-
cto tantum.*

9. Prælud. *In operibus maleficorum quadam adhibetur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendum, herba ad sanandum, vel occidendum: Quadam verò tantum sunt signa et characteres, nihilque habent virtutis ad effectus producidos; sed operatio sequitur ex pacto cum Dæmone, solum consensum præbente malefico, & signum adhibente.*

Delectantur enim Dæmones multum signis, cum imitari studeant Deum, qui
median-

mediantibus signis sacramentalibus salutem operatur in terris, quam ipsi, pro eorū nequitia multiplici, adminiculo signorū, euertere conantur. *Quod pulchrè S. Augustinus lib. 21. ca. 6. de Ciuitate Dei innuit his verbis: Demones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, in quantum scilicet hæc eis exhibentur in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.* Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs assumuntur, diuersitate, ad cautelam hominum obseruandum, periculosius esse opus maleficorum, quando veneno alijsq; rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantum signis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectum sortiuntur tam in bonis, quam in malis, secundum proportionem actiuorum & passiuorum, nec valent impediri, nisi miraculosè, ab eo, qui dixit de discipulis: *Et si quid mortiferum biberint, non eis nocebit.* Itaque nec cruces, nec reliquiæ, nec sacramentalia naturalium rerum cursum impediunt, nisi ipse præter naturam, qui omnium motuum est primum efficiens, effectum causæ particularis suspendat. At in alijs alia ratio est: quia spiritualibus armis sæpissimè Demonum insultus propulsantur, & actiones impediuntur, ne effectum sortiantur.

In Demoni-
bus vti. An-
gelis, est sub
ordinatio.

10. Præclud. *Sicut inter angu-
los beatos, sic inter Dæmones,
est ordo & prælatio, & id fide
tenendum ex sacris literis.*

Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ.
Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub, principe Dæ-
moniorum eijcit Dæmonia. Ad Ephes 6. Non est
nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem; sed
aduersus principes & potestates, aduersus mundi re-
ctores tenebrarum harum. Hinc Christus in E-
uangelio regnū Sathanæ attribuit Luc. 11.
Matth. 12. Si enim Sathan Sathanam eijcit, quo-
modo stabit regnum eius? Hic autem ordo, natu-
ræ est, non gratiæ. Nam naturæ dona reti-
nuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti
autem Dæmones natura sunt superiores &
inferiores: sic eorum actiones etiam sibi
inuicem, sub ordinantur: qualis enim or-
do inter causas, talis quoque inter effectus.
Hinc superiores Dæmones non omnia per
seipsos exequentur; sed inferioribus non
raro sua committunt officia, & prouincias
disponunt, qui libenter se subiiciūt in per-
niciem generis humani, sicq; eorum ordo
& concordia non ex amicitia, qualem nul-
lam inter se habent, sed ex nequitia, qua ho-
mines communi studio odio prosequūtur,
& Dei

& Dei regnum impugnare moliuntur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones post vniuersale iudiciū cessabit; quia tunc finis ipsius nullus erit, qui est hominum tentatio, & ad malum inductio. Quod confirmant verba illa Glossæ I. Cor. 15. super verba Apostoli. *Cum euacuauerit omnem principatum &c.* Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus & Dæmones Dæmonibus præsumt. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoque Dæmonem possit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum superiore & potentiori, ad imperium eius inferior morem geret; non autem æqualis, qui voluntariè cōcurreret quasi coactus videatur suis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus Franciscus Victoria in relectione de arte Magica a numero. 25.

II. Prælud. *Dæmones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

Dæmones assumere corpora, & in ipsis apparere possunt.

Patet ex octauo præludio: Naturalia manserunt integra in Dæmonibus, sicut bonis Angelis. Sed boni possunt assumere corpora: ergo & mali, licet ad diuersos effectus. De bonis clarum est.

Genes. 18.

Gen. 18. *Abraha apparuerunt tres viri, id est, angeli in conualle Membre.* Tob. 5. *Tobias inuenit iuuenem splendidum cinctum, & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem hominem existimabat.* Genes. 19. *Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat. Domini declinate in domum pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c.* Quod etiam Dæmones corpora assumant, constat. Genes. 3. *apparuit in forma serpentis, & Matth. 4. Christo corporaliter apparuit.* 2. Cor. 11. *Angelus Satana transfigurat se in angelum lucis.* Idem patet ex vitis sanctorū. Athanasius in vita S. Anthonij ait. *Nam & bestiarum & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus impleuere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, nec non pardorum, atq; vrsorum, & hac singula secundum suam fredebant naturā.* S. Martino apparebat in forma viri, purpura & diademate ornati, vt testatur Sulpitius in vita ipsius, S. Hilarioni in forma pueri, vt refert Hieronymus in vita eiusdem. Dubium hic esse potest, vtrum Angelus Sathanæ, transfigurans se in speciem siue formam Christi, absque peccato possit adorari? Tractāt Alex. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. ar. 1. S. Bonauent. in 3. sent. d. q. 6. Gabriel super canonem missæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomæus à Medina in 3. par. S. Thomæ q. 25. ar. 3. Iosephus Angles in floribus Theologicarum questi-

An Diabolus in Christi formā transfiguratus, adorari possit.

question. in 2. sent. par. l. d. 8. difficul. 14. Dicendum: Qui existimat vel aduertit esse dæmonem sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ; quia sciens & prudens adorat dæmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimū scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, sitne verus Christus, vel dæmon, qui apparet, & adorat, mortaliter peccat; quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo. suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio faciēda sub cōditione. Si tu es dæmon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat. Matth. 14. *Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita esset ignorans & simplex, vt inuincibiliter ignoraret esse dæmonem, talem excusari adorando iudicat Medina, & tantū materialiter cōmittere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam non excusare, quia vt hoc peccatum caueremus, præmonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducent multos. & Paulus: Ipse Sathanas transfiguratur se in Angelum: iucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non deferetur, quia promisit, dicens. *Quicquid petieritis patrē.*

B

in no-

in nomine meo, dabit vobis. Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitam diligentiam, ad euitandum ignorantiam requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multum periculosæ, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima Virgo cum ab angelo salutaretur, turbata in sermone, antequam consensum præberet, cogitabat qualis esset ista salutationis. & 1. Reg. 3. Samuel, secundo, tertio & quarto vocem Domini vocantis audiuit, tunc tandem respondit: *loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Sic & S. Lucianus præbyter reuelationem sibi factam per Gamalielem Pauli discipulum, non statim acceptauit, nec credidit, sed dubius perstitit, donec præmissa oratione visio tertio sibi manifestaretur. Non ergo in his facile credendum: nam locum habet illud: *Qui facile credit, facile decipitur, & levis est corde.* Habuerunt ergo sancti patres semper suspectas huiusmodi visiones. S. Martinus, cum diabolus sub forma Christi ornamentis aureis præfulgidi appareret, respondit, Christum nunquam usum aureis ornamentis, & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cum se Demon in forma Christi offerret, clausis oculis di-

lis dixit, se nolle Christum videre in hac vita, sed in cœlis. Alius sub simili specie apparenti, obiecit: *Vide ad quem mittaris: neque enim is sum, qui Christum videre merear.* Gerson in tractatu de spiritibus discernendis, admonet, cum Petro dicendum: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Quando autem Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documenta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatissimæ Virgini, & visione pastori- bus, in natiuitate Saluatoris, & alia Mariæ Magdalenæ apud monumentū manifesta- ta, &c. Item in exemplo de Samuele allato.

Cum autem in huiusmodi visionibus & apparitionibus multi sæpè decipiātur, probandæ sunt secundum sacras literas, doctrinam sanctorum, & experientiam hominū discretorum. Quare ex hac parte sæpissimè *visiones periculosæ: ideo que probandæ, & quid ijs occurrentibus faciendum.* fœminæ decipiuntur à diabolo: cum enim sint curiosæ, & mollioris complexionis, faciliè recipiunt impressiones à spiritibus, & multum eis delectantur, suam sanctitatem hinc metientes, & sic turpiter sæpè in laqueos persecutoris incidunt. Statim vt insolita & ignota visio apparet, muniendum est cor signo sanctissimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione salutaris nominis Iesu, quod dæmonibus terribile,

fidelibus autem fortissimū scutum est contra aëreas potestates. *Regulas discernendi huiusmodi visiones, & spiritus qui legere voluerit, videat Gersonem in dicto tractatu, & Bartholomaeum Medinam loc. cit. & eundem in 1. 2. S. Thom. q. 22.*

Materia corporum à Dæmonibus assumptorum.

art. vltimo prope finem. Quæret hic quispiam, ex qua materia tam breui tempore corpora assument, & quomodo ad nutum euanescent? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora assument aërea. *S. Thom. 1. par. q. 51. art. 2. ad 3. S. Bonau. in 2. d. 8. art. 2. q. 2.* Nam licet aër in sua raritate manens, nec colorem, nec figuram habeat, condensatus tamen & figurari & colorari potest, vt patet in nubibus, & aliquando etiam figuræ & visiones pugnantium in aëre conspiciuntur. Aërea etiam corpora cito disparent, propter raritatem, maximè si virtus agentis & dispergentis fortis sit, vt in dæmonibus. Huiusmodi tamen corpora à dæmonibus assumpta, nec habent veram formam, aut organizationem, vt phyfici loquuntur, completam, sed solum effigiem, quæ potius artificialis, quam naturalis est. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici alijq; fatentur, esse facilè, cognoscere Diabolum è manibus vel pedibus. Item non esse difficilè, discernere ex membris & corporis constitutione, quando consortes criminis sint in per-

Vnde Diabolus in assumpto corpore cognoscatur.

in Persona, vel representatione, in cursu & tractatibus.

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo *De locutione*
dæmones loquuntur & conuersantur cum *Demonum*
hominibus, si non sunt vera corpora? Re- *cum homini-*
spondetur; si propriè loquamur, non lo- *nibus malefi-*
quuntur; quia vera locutio est operatio cor- *cis.*
poris actu vitam habentis, & animati anima
rationali. Tale autem corpus non est, quod
à spiritibus assumitur. Formant autem im-
propriè locutionem, quatenus producunt
sonum in aëre humanis vocibus similem,
non secus atque si quis summo artificio in
in tuba sonū instar vocis humanæ redderet.

12. Prælud. *Cum in hoc pec-* *An Malefic*
cato concurrant homicidia, ca- *illata dam-*
des animalium, & damna in *na restituere*
temporalibus, aliæq; iniustitia *teneatur.*
species, nascitur obligatio resti-
tutionis, quam Reus facere te-
netur, si potest; & eius rei con-
fessarius eum admonere debet.

13. Prælud. *Crimina male-* *De foro con-*
C 3 *tractu male-*
ficij,

ficorū & sa-
garum.

*ficij, sortilegiorum, Magia &
similia sunt communis fori.*

Vt tradunt Panormit. in cap. 1. de sortilegijs & alij Doctores. Alphons. Castren. lib. 1. de iusta hæret. punitione cap. 16. prope finem. Iul. Cla. lib. 5. §. Hæresis. vers. Successiue quaro. Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt heresim, cognitio ad Ecclesiasticū iudicem spectare potest, vt patet ex li. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem. & ca. Accusatus. §. sane. & ex praxi Ecclesie, & bulla Innocentijs Octauij præfixa malleo Maleficorum. Quatenus verò admiscentur homicidia, cædes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ, damnaque contra iustitiam & communem pacem; immittere se possunt ad inquirendum & puniendum iudices sæculares. Et ita nunc consuetudo fere vbique obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionē traduntur brachio sæculari, sicut in crimine hereseos fieri cōsuevit. Quando autem sortilegia, diuinationes, maleficiaq; sapiant hæresin manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt Panormitanus loco citato, num. 4. Petrus Ancharanus in eod. T. cap. Ex tuarum. num. 6. Paulus Grilland. li. 2. de Sortilegijs latissimè q. 10. num. 5. 10. & 18. Franciscus Squillacens. in tractatu de fide Catholica, a cap. 8.

ca. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 111. Ol-
 dradus de ponte consil. 210. num. 2. incipiente, Re-
 gularis habet traditio. Philippus Francus in lib. 6.
 cap. Accusatus. §. sane. de heret. Geminian. & alijs
 ibidem. Ex horum Doctorum opinione &
 sententia certum est, quod manifestā sapiāt
 hēresin, abrenunciare Deo, sacrificia offerre
 diabolo, eundem adorare, obedientiam ei-
 dem prestare, expressa pacta cū eo inire, &c.
 Peius enim est, vt docet Grilland. loc. cit. nu. 18.
 adorare diabolū, quam esse hēreticum,
 Sic etiam committitur hēresis in abusu sa-
 cramenti Eucharistiæ, iuxta Gloss. in d. §. sanè.
 Quare euidentissimū est, communiter ea,
 quæ nostri malefici operantur, manifestam
 sapere hēresim, & compræhendi sub d. cap.
 Accusatus. §. sanè. Dicet aliquis, cum hoc cri-
 men ad hēresin referatur, vt constat ex di-
 ctis, & etiam pro pœna eius, vt patet ex lib. 3.
 Cod. de malef. & mathe. confiscatio bonorum
 sit statuta; quomodo bona non confiscan-
 tur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco
 citato, hanc pœnam de consuetudine non
 seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possu-
 mus nos dicere sic in hoc crimine, sicut in
 alijs multis, abrogatam esse iustissimè Con-
 stitutionibus Imperialibus Caroli Quinti
 confiscationem bonorum. Sed sicut in om-
 nes constitutiones etiam iustissimè, ad ob-

uiandum fraudibus & iniustitiâ, inuectas; humana auaritia dolos inducit: sic etiam in executionem causarum criminalium. Quidam enim iudices cum ex cōfiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum, vel vacantiarum aut laborum, in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam & æquitatem, ita confiscant Reorum bona, vt pupilli & viduæ non rarò ad summam necessitatem redigantur. Quare cū honore, rebus temporalibus, omniq̃ consolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occasio. Quibus autem tales iudices comparentur, qui pro executionibus sic sub ceco titulo pauperes emungunt, quamq̃ iuste faciant, videat qui voluerit, in Constitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo. 20.

Gēralis causa dispositiua
in Dæmoni-
b' odium Dei
& hominū.

Vlt. Prælud. *De causis dispositiuis ad crimen maleficorum.*

Priusquam hæ causæ in specie attingantur, præsupponendum Dæmones esse infensissimos humani generis hostes, & quicquid moliantur quocunque colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ sunt causæ. Vna, odium Dei, cuius accerrimi sunt inimici, vt pote

vt pote à summa fœlicitate peccatis exigentibus detrufi in perpetuam miseriam. Cum vero diuinæ Maieftati nihil nocumenti inferre possint, hominem ad similitudinem Dei creatum crudeli odio insectantur; non secus, vt Basilii ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incensæ sint, in hominum simulacra furibundè irruunt, nec aliter eorum effigiem, quam homines ipsos, dilacerant. *De hoc odio Ioan. in Apocal. Vah terra & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam.* Altera causa est, quia cognoscunt homines assumendos ad cœlestam beatitudinem, quam ipsi perdiderunt, inuidēt hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud consequantur.

Tandem cum eius sint naturæ dæmones, vt nunquam dormiant, aut dormitēt, semper discurrunt quærentes quem deuorent, cautè perlustrando complexiones, naturas, affectus, curas, consuetudinesq; vniuscuiusque, vt singulorum complexionibus, affectionibus & moribus oportunas & affines tentationes accommodent, more peritissimi & expertissimi medici, qui antequam remedia adhibeat, pulsum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inspicit, oculorum

colorem attendit, omniaque alia aut sanitatis, aut morbi indicia perscrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic diabolus lætis, luxuriæ; cupidis, auaritiæ; tristibus, iracundiæ vel inuidiæ; ambitiosis, inanis gloriæ; curiosis, perniciosæ scientiæ faces admouere consuevit. Nunc de causis particularibus, quarum

Particularis

1. causa dispositiua, est cleri inscitia.

Prima sit, vt à summa incipiamus, Ignorantia in ministris Ecclesiæ, qui salutem hominum promouere debent.

Osee 4.

Atque hanc indicat Osee, dicens: Quia non est scientia Dei in terra. ideo maledictio, & mendaciū, & homicidium, & furtum, & adulterium inunda-
uerunt: Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum. nam statim subiungit: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Quod & Christus in Euangelio innuit Matth. 6. Si lumen, quod in te est, tenebra sunt; ipsa tenebra quanta erunt? Atque vt hæc causa intelligatur, sciendum, vt possimus stare, secundum Apostolicam doctrinam Ephes. 6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam non est nobis colluctatio
aduersus

aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cœlestib⁹.

Cum igitur hostes, cum quibus nobis assidua pugna est, sint spirituales, corporalibus armis lædi non possunt; spiritualia ergo arma comparanda. Quod idem Apostolus cum prosequitur, significat. Propterea inquit, accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. sate ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Evangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere; & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. hac Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & sacre scripturæ in hac militia spirituales hostes esse feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in suos laqueos perducere, in falsam spem, perniciosam incredulitatē siue superstitionem, tristitiam aut desolationem, aliasque eius generis affectiones pertrahere solet. Cum itaque hæc armatura ex sacris literis, doctoribus atque mysterijs nostræ fidei petenda sit; ignota est indoctis & ignaris Ecclesiæ ministris. Quomodo enim præstantiam mysteriorum fidei, virtutum præclaros effectus,

fectus, sacramentorum efficaciam, ac sacramentorum salutarem vsum, quæ omnia sunt arma contra aëreas potestates, rudi & simplici populo explicabit, proponetq; rudis in scientia sacrarum literarum? Atq; sic contingit, cum ignoti nulla sit cupido, nec appetitus noster nisi in bonum ab intellectu cognitum, feratur, quod simplex populus nullum ex spiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum vfu salutifero delectetur; & sic margaritæ sparguntur ante porcos.

Ad hæc sicuti exercitatissimi ducis in militia est, explorata habere hostium consilia, eorum nouisse fortitudinem, copias, & stragemata, vt suis possit prouidere de securitate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut insidias declinare: sic spiritualis Imperatoris munus est spiritualium inimicorum callere insidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt suos opportunis armis, & ad pugnam aptis instruat; ne cum vitæ periculo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutarunt sacra eloquia, & sanctorum patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui
non

non animaduerrat, ex tenebris ignorantie in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarum in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quādo tentationibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec audeant secreta suorū interiorū aperire: vel certē si aperiant, ignorantia efficit, vt cōgrua remedia & salutis consilia habere nequeāt. Atq; hanc ministrorū Ecclesiasticorū ignorantia astutissim⁹ artifex studiosē procurasse videtur, vt eo meli⁹ cōtra simplices triumphet, dū inermes sunt, & ad certamē inepti. Hoc dæmonū stratagema diuina historia significat. Philistei in li. Regū, *callidissimē curarūt, ne esset faber ferrarius in Israël, qui arma fabricaret.* quare effectū est, vt cū Philister instructa acie ad pugnādū cōtra filios Israël pcederēt, solus Saul & Ionathas eius fili⁹ armati inuēti sint. Simili arte instructi spirituales Philistei nostris temporibus curarūt, vt non sint fabri, id est, legū interpretes & doctores in populo Dei, qui arma cudāt, quib⁹ fideles muniti, hostes profligēt. Fabri rectē intelliguntur Doctores, vt pulchrē *secūdum mysticū sensum tradit Pagninus in Isagoge ad mysticos sacre scripturae sensus, li. 3. c. 1.* Ex his causis sequitur, vt in scientia & morib⁹ in plurib⁹ locis, sicut popul⁹ est, sic & sacerdos, vt propheta prosequitur.

Se.

2. *Causa, ma-
gistratus ne-
gligentia.*

*Secunda causa: Somnus in
magistratu diuturnus.*

Rom. 13.

Dum Magistratus dormit in vtramque aurem, & oculis clausis pertransit maleficia, tanquam somnia, nihili reputans, sed negligens; inimicus homo superseminat Zizania, & regnum suum dilatat. Officium enim præfidentium tam ex lege diuina, quam humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, *ex L. Congruit. ff. de offic. præsid. & gladium magistratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum.* Quem finem si non attendit, sine causa gladium portat, & seuerissimum diuinę maiestatis in se concitat furorem; cum numerus impiorum crescat, bonorum verò societas diminuatur, scandalum patiatur, atque peruertatur; præsertim cum maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersionem conspiret, & sicut anulus anulum, ita malefica sociam trahit; vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videris aliquando integram familiam infectā, & quod horrendū dictu, matres quandoque Dæmoni consecrare infantes nec dum natos. Ex puniendi tarditate, & dissimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis clarissime,

time, si oculos aperiamus, perspicimus. Sic Num. 25,
 enim, cum fornicatus esset populus cum
 filiabus Moab, & adorasset Deos earum, &
 Principes punire dissimulassent, furore co-
 citatus Dominus dicebat ad Moysen: *Tolle*
cunctos principes populi, & suspende eos contra so-
lem in patibulis, ut auertatur furor meus ab Israël,
& occidat vnusquisque proximos suos. Quibus
 auditis Phinees zelo diuino correptus, vl-
 tione sumpta Dominum placauit, & cessa-
 uit plaga à filiis Israël, cum periissent vigin-
 ti quatuor milia hominum. quanto quæso,
 furore Dominus concitatur? quantis pla-
 gis afficiemur? (quamuis etiam maximas
 vt pote sterilitatis, de populationis, agrorū,
 famis, pestilentia, & plurimorū periculorū
 pœnas oculis nostris cernamus) quod Magi-
 stratus dissimulet multis in locis fornicari
 multos cum diabolo, eiq; sacrificia offerre,
 Deum verum contemni, & nefandis scele-
 ribus irritari, aliaque plurima flagitia; quæ
 nemo cogitatione comprehendere, nisi à
 dæmone instructus sit, potest, committi.

Ad hæc, si Dominus præcipit Iudici, vt
 falsum prophetam & somniatorem sedu-
 centem populum post Deos alienos, sine
 mora interficiat, & filios Belial cum asse-
 clis suis gladio & ignibus persequatur, & so-
 licite inquirat, ad euertendum furorem
 suum:

Deut. 13.

suum: Quomodo ira non cōmouetur Deus, quod multi Iudices somniatores nostros, Magos & maleficos, filios non solum Belial, sed etiam socios Beelzebub, Beemoth, Ashtaroth, aliorumq; monstrorū, multos nō solū ex vrbibus, sed omnibus locis seducētes ad dæmones, & eorum miseram seruitutem, somnulentia oppressi desinant inquirere? Atq; cum verba Deuteronomij maximam vim & Emphasim ad præsentem materiam quasi diuino nutu accomodata habeant, placet ea subiungere. *Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis suae, atq; dixerunt: Eamus & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis quare sollicitè, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quae in illa sunt vsq; ad pecora &c. congregabis in medio platearum, & cum ipsa ciuitate succendes &c. & non adharebit de illo anathemate quicquā in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetq; te, sicut iurauit patribus tuis.* Hæc summi legislatores verba Iudices attentè considerent. Audiunt, & experientia cognoscunt, filios Belial & aliorum dæmoniorum frequen-

quentissimè egredi de medio populi, & auertere multos habitatores, atq; inducere ad sacrificandum Dæmonib⁹, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniunt certum esse, quod dicitur, & tamen non sollicitè, sed negligenter inquirunt, nec statim, sed tardè ad executionem iustitiæ procedunt. & ex contextu notandum, ad auertendum furorem domini necessarium esse, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquæ quidem maneant: tunc Dominus miserebitur, & multiplicabit bona.

Tertia causa est, Infidelitas.

Quæ innuitur in cap. Episcopi. 26. q. 5. *Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiuga-uerit, per multa deuia deducit.* Fides enim est scutum, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere, hanc infidelitas & falsa credulitas labefactant, & dæmonibus portum tentandi aperiant. Ad infidelitatem reducere possum⁹ superstitionem, quæ infidelitatis quædam protestatio est, per cultum exteriorum: sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissimè S. Bonauétura docet, quod sicut in fide intellectus captiuatur; sic in superstitione errore inflatur, & eleuatur. Nec mirum

rum videatur, quod superstitio preludium & quædam dispositio ad maleficia sit, cum nulla sit superstitionis species, quæ non procedat ex quadam pestifera & dolosa societate cum demone. Qui autem tam in foelicè societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissim⁹ est demon; non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionē in primis mentē eo impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atque cum materia superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adiiciendum.

*De supersti-
tione, quid
sit, quot eius
species.*

Superstitio est peccatum cōtra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio, quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquā primum supremumque principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacitè vel expressè. Quatuor sunt superstitionis species, *quas ponit S. Augustinus lib. 2. de doctrina christiana cap. 2. & explicat S. Thomas 22. q. 92. ar. 2.* Idololatria, Diuiniatio, Indebitus Dei cultus, & vana obseruantia. Idololatria est, quando alteri quam Deo diuinus

diuinus cultus exhibetur, & est grauissimū peccatum, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificiū offerunt, aut homagiū præstant. Ex dicta definitione elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitū impendere; quia ipsis inferior cultus & non diuinus exhibetur.

Diuinatio, est rerum occultarum, vel futurarū, quæ via humana sciri non possunt, per virtutem Dæmonis, eiusque auxilium, cognitio, vel prænuntiatio. Ad hanc speciem pertinent præstigium, Somniorum observatio Necromantia, Gæomantia, Hydro-mantia Aëromantia, Astronomia illicita, Angurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegium, & quibus videndi sunt Isidorus lib. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 22. q. 95. ar. 3.

Indebitus Dei cultus est, quando homo colit Deum modo indebito, & est duplex. Falsus, vt si quis nunc Deo offerret sacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cæremonijs infidelium: & superfluous, qui perficitur cæremonijs, quæ neq; ad Dei gloriam, neque ad hoc vt mens Deo subiiciatur, aut carnalis concupiscentia refrenetur, secundum Dei & Ecclesiæ institutionem approbatam, ordinantur.

*Vana obser-
uantia.*

Vana obseruantia est, in qua semper tacitè inuocatur dæmon, quando videlicet causæ vel media assumuntur ad effect^o producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habēt ordinem ad tales effectus. Ad hanc spectant ars notoria, obseruantia sanitatū, Incantatio, obseruantia futurorum effectuum, &c.

Cum superstitiones sint laqueus, & infidiæ antiqui hostis, quibus genus humanū decipere nititur, *vt refertur 26. q. vltima. cap. Admoneat:* placet exemplo S. Augustini, *lib. 2. de doct. Christ. cap. 20.* qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subiungere, vt boni cognoscant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solum exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

*Exempla su-
perstitionū.*

1. Qui dæmones adorant, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expressè, vel tacitè inuocant, consilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt.
2. Qui futura prædicere volunt, vel mágos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel consilium præstent.

Qui

Qui aliquam virtutem somnijs tribuūt;
vt quia somnium habuerunt tale vel tale,
fœlicitatis aut infortunij quippiam euen-
turum credunt. 3.

Qui per inspectionem membrorum,
aut partium animalium, futura prædicunt,
aut de rebus futuris, ex euentu præceden-
tium, pronunciant. 4.

Qui accedunt ad vagabundos illos,
quos Galli Aegyptios, Itali Cingaros, Ger-
mani gentiles appellant, vt ex figuris ma-
nuum, faciei constitutione, vel corporis
statura fortunam faustam, vel infaustam
annunciant. 5.

Qui obseruant dies aliquos certos Con-
uersionis Pauli, Vincentij, Vrbani, Marty-
rum, vel aliorum, in quibus si pluat, vel
cœlum serenum sit, serenitatem, fertilita-
tem, sterilitatem, vini copiam, velinopiam,
vel per spacium aliquot dierum continu-
am pluuiam prædicunt. Qua de causa su-
perstitiosi sunt versus illi, de festo Conuer-
sionis S. Pauli. 6.

*Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si nix, aut pluuiæ, designat tempora cara:
Si fuerint venti, designat prælia genti.
Si fuerint nebula; pereunt animalia quæq;.*

7. Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes tales esse maioris virtutis; vel inserunt arbores ipso Anunciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem causa diminuunt sanguinē equorum. & de similibus simile est iudiciū.

8. Qui oblationes faciunt sanctis ex bonis eleemosyna petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendum effectum: aut crucem S. Bernardi, emptam ex eleemosynis, sanctiorem putant: aut offerunt in honorem sanctorū ceram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis.

Pium autem est, & ab vniuersali Ecclesia receptum, in templis, post impetratam, sanitatem, oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumq; rerum simulacra suspendere ex auro, argento, cæra vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & sanctorum, vt sint adeptæ sanitatis manifesta indicia. Gratiissimè namq; accipit dominus eorū qualiacunq; sunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur. Quippe qui ea pro ferētis facultate metitur: Hæc itaque omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, sepulcorum ibi martyrum, quæ

que sit virtus, ostendant, vt optimè tradit Theodoretus, Cyrensis Episcopus, lib. 8. de curatione Gracarum affectionum.

Qui obseruant quosdam dies faustos, aut infaustos ad ingrediendum iter, aut cōstituunt differentiam, an quis mane surgēs dextro vel sinistro pede inprimis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendo limen ædium Ad hunc ordinem referre possumus eos, qui obseruant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcant; quicquid quidam doceant: cūm, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit.

Qui vel quæ submergunt imagines in aqua pro pluuiā habenda, vel faciunt quasdam ligaturas & diabolicas ceremonias, ne lac integro anno vaccis subtrahatur opera maleficarum, aut certis diebus summo diluculo scopis olera tangunt, ne eruæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant.

Qui, cum herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent; fiduciam ponūt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit; vel in herbis colligendis obseruant, vt ante solis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut solis,

9.

10.

.11

vel tacendo colligant.&c.Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili,quam Augusto, aut hyeme, id non superstitionis, sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis,quam medicina dicitur, quibusdam anni temporibus, virtutem in herbis esse potentiores ad naturales effectus.

12.

Qui certam fiduciam constituunt in quibusdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, aut uidentur, aut occidantur: aut qui, (quod horrendum dictum est) in die Parasceues sancto adeunt crucem aliquam in biuio, vel triuio, & bombardam post terga in crucem emittunt, vt deinde quæcunq; velint scopum attingant, aut in nocte S. Ioannis certas quasdam herbas diabolicis cæremonijs colligunt, quibus ad detestabiles effectus vtantur.

13.

Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt cognoscatur, quis sanctus sit honorandus, ad consequendam sanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni stramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum; aut ad sanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex singularibus lignis instructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum forte fortuna sortitur locum in trās-
eundo,

eundo, offerunt in honorem sanctorum. His accedunt, qui pro quibusdam capitis doloribus & similibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, in nomine patris, & filij & spiritus sancti, collum applicant.

Quicumque credunt maiorem virtutem inesse aquæ benedictæ Dominicis sequentibus quatuor tempora, quam alijs, ad speciales quosdam effectus: aut nolunt die Veneris ungues præscindere, aut Sabatho filare, & interim ab alijs seruilibus operibus non abstinere. 14.

Qui fidem adhibent probationi ferri cædentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoscendis, de quibus propè finem infra latius: Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores siue carnifices quosdam potus ad eliciendum confessionem maleficorum adhibent. 15.

Quicumque, cum audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicūt breui imminere: aut quia canem audiunt vlulantem, pestem præfagiunt: aut quia obuam venit lepus, mali aliquid instare ominantur. Similes & alias multas vanas superstitiones & magicas artes solent exercere, qui artem venatoriam sequuntur. 16.

Huiusmodi & similes artes nugatoriæ, vel noxiæ superstitiones ex quadam

pestifera societate hominum, quasi pacta in fidelis & dolosæ amicitia constituta, penitus sunt repudiendæ & fugiendæ Christiano, vt decernitur 26. q. 2. cap. illud ex Augustino. Atque hoc addiderim, superstitiones tanto esse periculosiores, quanto plures res sacræ adhibentur. Quia hoc diabolus maximè intendit, vt vel sub specie pietatis decipiat; aut res sacras ad humanam salutem ordinatas, in peruersum vsum dirigat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquando effectus in dictis operibus. Quandoque enim futura prædicunt, aut ægris sanitatem restitunt, &c. Respondetur in cap. Nec mirum 26. q. 5. ex Augustino: hoc fieri permissione Dei, vt ipsi, qui hoc audiunt, vel vidēt, probentur, & appareant, qua fide & deuotione sint erga Deum, an etiam faciliè moucantur & sequantur Deos alienos, sicut in Deuteronomio Moyses ex verbo Dei populum instruxit, cum inquit: *Si surrexerit in medio tui propheta, &c.* De varijs superstitionibus, observationibus dierum, collectionibus herbarum, diuinationibus, augurationibus auiū & in cantationibus; ex August. 26. q. 7. cap. Non obseruetis, dicitur: *Qui aut talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christianam & baptismum prauaricasse; & vt pagani & apostatæ,*
id est,

id est, retro abeuntem, & Dei inimicum iram Dei
grauiter in aternū numerasse; nisi Ecclesiastica pœ-
nitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi possent, iuxta D. Au-
gust. doctrinam lib. 2. de doct. Christiana ca. 20.
& quotidianam experientiam, milia im ma-
nissimarum superstitionum, nec facilè co-
gnoscantur à multis, placuit ex Doctorum
sententiæ regulas subiungere, quibus dig-
noscatur, an aliquid sit superstitiosum vel
non quarum sit.

Prima. Quoties aliquis affectus rei
tribuitur, qui non conuenit ei secundum
suam naturam inditam, si per Ecclesiæ de-
finitionem, sacram scripturam, aut lauda-
bilem consuetudinem non constat fieri à
Deo; vt accidit in sacramentis & sacramen-
talibus: Habendum erit tanquam supersti-
tiosum,

*Regule dig-
noscendi su-
perstitiosa à
non supersti-
tiosis.*

Secunda. Si effectus naturalis tri-
buitur alicui rei, quem constat habere ex
natura rei, non est superstitio. At si attri-
buitur aliquibus rebus, vt signis, vocibus,
vel characteribus; aut si fides postulatur ad
productionem effectus; superstitio iudi-
canda est.

Tertia. Si res naturales, vel artifi-
ciales,

ciales, vt imagines, signa, vel characteres adhibeantur ad productionem supernaturalium effectuum, vel motum liberi arbitrii flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum spirituales effectus tam in nobis quam alijs, nisi fiat modo in prima regula significato, secundum sacram scripturam, Ecclesiæ definitionem, aut approbatam consuetudinem: superstitiosum erit tenendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis sacris, aut etiam orationibus, alijsq; pijs operibus, in rebus vanis, neq; ad diuinum honorem & cultum pertinentibus; est superstitio, quia callidus serpens miscet vanis & malis bona & pia, vt simplicibus cautius sub speciè pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula:

Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abstinentiam, vel corporis exercitium pertinens, videndum est vt refrenet carnalis concupiscentiæ motum, modo virtuti congruo, secundum Ecclesiæ ritum & moralem doctrinam.

De materia superstitionum legendi sunt. S. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 20.

S. Thomas

S. Thomas. 2. 2. a q. 92. per aliquot qq. Ioannes à Turrecremata super decreto, 26. causa cum textu. Syluester Prieras in summa, verb. Superstitio, Incantatio & maleficium. Martinus Arles in tract. de superstitionibus; qui habetur in Oceano Iuris vol. 10. Martinus Nauarrus in manuali Confessariorum, cap. 11. a num. 22.

Quarta causa dispositiua ^{4. Causa dispositiua, curiositas.} *ad maleficia est curiositas, quæ his portentis illuditur per demonum fallacias, quādo id imprudēter appetit scire, quod ei nulla ratione competit inuestigare. ex d. cap. Nec mirum. Hæc potestas immundis spiritibus ideò datur, vt peruersos sibi aptent, hoc est, prauos homines seducant, illos scilicet, qui spernunt veritatem, & credunt mendacio, nec sanam doctrinam ferunt, sed ad sua desideria coaceruant sibi magistros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs desiderijs, semper discētes, nunquam ad scientiæ veritatem peruenientes, iuxta Pauli sententiam. Atque occasione curiositatis arbitror non raro doctos & magnos ingenio capi à demone. Tētat enim eos curio.*

curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12. *non plus sapere, quàm oportet.* Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia, quæ Domino Deo in summo gradu displicet, & demonib⁹ maiore in modū placet.

3. Causa est,
auaritia.

Quinta Causa est, insatiabilis amor congregandi diuitias.

1. Tim. 6.

Quam satis suggerque S. Paulus indicat, cum ait: Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt sē doloribus multis. hac Apostolus. Avaro enim nihil scelestius, qui etiam propriam animam venalem exponit, vt pecunias congreget: Quod dæmoni optimè constat; atq; sic insatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Remedium contra hoc malum subiungit Apostolus, cum ait. Tu autem homo Dei, hac fuge: Sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

6. Causa, luxuria.

Sexta Causa est, Luxuria, seu carnis voluptas.

Hæc

Hæc multum efficax est ad hominem
capiendum & detinendum. Sic Balaam, ca.
24. & 25. in lib. numerorum, filios Israël me-
diante fornicatione cum filiabus Moab, in-
duxit ad idololatriam, hoc enim vitium
sapientes & insipientes, ignobiles & poten-
tes deijcit. Quis enim Salomone sapientior,
& Samson fortior? & tamen vtrunque vi-
cit luxuria bene ad hoc propositum facit il-
lud Eccles. 14. *Vinū & mulieres apostatare faciūt*
etiā sapientes, & luxuria Salomoni causa fuit
colendi Deos alienos, vt constat ex libro. 3.
Reg. ca. 11. Quomodo hoc peccatum non so-
lum causa incidendi, sed etiam perseueran-
di in malo sit, optimè ex sacris literis tradit
Gulielmus, Peraldus, Episcopus Lugdunensis,
in summa virtutum & vitiorum, tomo. 2. tract. 3.
cap. 3. Atq; id Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39.
satis etiam attestatur, dum ait. *Maximè per*
carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo,
quam per cetera vitia. Dæmones scientes pulchritu-
dinem esse animæ, castitatem, & per hanc hominem
angelicus meritis, è quibus illi lapsi sunt, coequari
liuore percussi inuidia, injiciunt per sensus corporis,
opus desideriumq; libidinis, quatenus à cœlestibus de-
orsum deiectam animam pertrahant, secumq; quos
vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit op-
timè dæmon, vehementissimum esse carnis
ardorem, & animum, quem occupauerit,
non

non facillè liberari. Etenim, vt S. Ambros. ait, in cap. 4. Luca. quasi clauis quibusdam suffigitur anima corporis voluptatibus, & cum semel adhaeserit cupiditatibus demersa terrenis, difficilè in altum potest, vnde descendit sine Dei fauore reuolare. Actiū enim suorum vincta laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambrosius.

7. Causa, maledicendi rabies.

Septima est, execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies.

Quod quidem peccatum multis vfitissimum est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosq; dæmonibus, & diris omnibus denoueant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. Quare prouerb. 8. dicitur. sicut avis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiā superueniet. & in Psal. 108. Dilexit maledictionem, & veniet ei; & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum est experientia, diabolū sumpsisse quandoq; hanc occasionem perducendi ad maleficium.

8. Causa, nimia tristitia, & ira.

Octaua, quæ frequentissimè

in

*in muliebri sexu locum habet,
est desolatio, siue nimia tristi-
tia, aut pusillanimitas in ad-
uersis.*

Dùm enim foeminæ in aduersitates, ca-
lamitates, aut perturbationes incidunt, ani-
mum abijciunt, maximè quando non est
qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc
oportunitatem Dæmon perscrutatur, atq;
sub fictæ personæ forma, auxilium, consi-
lium, & patrocinium promittit, cum maxi-
ma deceptione. Huic adiungere possumus
immoderatam iram, qua multi se vindica-
re de alijs per fas & nefas cupiunt: quod
quando propter fragilitatem non possunt,
malignus se offert, & inspirat vindictæ mo-
dos. Sed nunc cum contingat inter alias v-
nam esse causam præcipuam perseuerantiæ
in tam graui atque intolerabili dæmonis
iugo, de hac paulò latius aliquid dicendū
pro remedio contra hoc durū vinculum.

Nona Causa perseuerantiæ 9. Causa, con-
uersionis, de-
speratio-
in tanto scelere, est error quem

Diabolus opinioni hominum,
D *quos*

*quos capit, imprimit, ut sibi
persuadeāt, fieri haud posse, ut
ad sanum cor conuertantur.*

Iudic. 16. Legimus in lib. Iudicum, quod Philistæ
Samsonem fortissimum captum quamprimum oculis priuarunt, priuatum ad pistrinum ablegarunt, & molere fecerūt, omnibusq; ludibrijs & illusionibus affecerunt. Hos Philistæos maligni spiritus sequuntur, quamprimum hominem Christianum arte sua quacunque occasione aut speciè deciperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atque persuadent impossibilem esse reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; sicq; hominem oculis captum alligant ad pistrinum, id est, suam grauem & intollerabilem seruitutem, atque si molere, id est, suis imperijs in omnibus satisfacere nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt, atque ludibrijs afficiunt. Atque ut melius ligatum dæmon teneat, imperat sub maxima pœna, ut in seculum homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratissimas suggestiones in secreto teneat, nec ulli mortalium extra suam societatem reuelet.

Astutissimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidissimi alicuius amantissimi
toris

toris, qui honestam aliquam bonorū parē-
tum filiam, aut honesti viri vxorem inten-
dit seducere. Is omni cura industriaq; labo-
rat, vt sua verba, facta, & consilia non deue-
niant innotitiam, nihilque magis timet,
quam ne puella parentibus ea patefaciat, co-
gnoscens hoc pacto parentum prouidentia
suos conatus frustrandos & irritandos esse.
Eodem modo diabolus in hoc tam occul-
to, & ab hominum sensibus alieno scelere
omni ratione procurat, vt homo, quem ce-
pit, fraudulenta sua cōsilia nemini detegat.
Ad quem effectum consequendum mi-
nas intentat, timorem incutit, & pudorē
obiicit: his nodis anima miseri hominis in-
tricata, se expedire non potest; cūm careat
bono consilio, & tam Dei, quam hominum
prudentum auxilio destituatur. Ex hoc ca-
pite contingit paucissimos esse maleficos,
aut sagas, qui in confessione sacramentali
hoc crimen confiteantur. hinc etiam sequi-
tur exiguum esse numerū eorum, qui vel
quæ sua spontē conuertantur ad Deum, re-
lictā diabolica societate, antequam ad ma-
nus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem
quoque causa oritur, quod nūnullæ fœ-
minę potius optent & eligant mortē, quam
vitam, timentes ne iterum reducantur ad
laboriosum illud molendinum.

*Remedia cō-
tra despera-
tionis errorē.*

Contra hunc Diabolicum errorem, & simplicium falsam opinionem veritas statuenda est, quæ tenebras falsitatis & erroris depeliat. Veritas autem est, quod homo quicumque etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest per pœnitentiam redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere & tam fœdam societatem relinquere, etiam quocumque tempore. Hanc veritatem probât clamores Domini ad peccatores, *Ezech. 18. Projicite à vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite, Eccles. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacungq; die conuersus fuerit: Hieremiæ 8. Nunquid qui cadit, non adiiciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. & cap. 3 in eodem propheta. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Esaia 55. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius &c. quoniā multus est ad ignoscendum. Eandem veritatem probant scriptura, quæ attestantur Dominum soluere & rumpere vincula peccatorum. vt Dauid in Psal. Disrupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam*

stiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus soluit compeditos: Dominus illuminat cecos. Ad idem propositum] faciunt, quæ misericordiam & gratiam Dei erga peccatores ostendunt. hæc Concionator facilè congregabit contra prædictum errorem. Quicumq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus est, & sub tam dura seruitute agit, quantamcunque fidem infideli addixerit, obedientiamq; præstiterit, redeat ad cor, frangat perfidiam, peniteat, inuocet Deum, cœlestis curiæ reginam, desolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum custodem, & sanctos, resistat aduersario in fide, & vincet. Tanto autem facilius tam abominabilis status relinquitur, quanto citius deseritur. Optimum consilium est vt homo quamprimū se delusum cognoscit, ingemiscat, peccatū confiteatur bono & prudenti confessario, & fidei nostræ armis fortiter se muniat cōtra aduersarium, eiusque insultus forti & constanti animo repellat. Plerique enim, qui his laqueis vincti tenentur, multis molestijs afficiuntur, si iugum abijcere diabolicum, & foedera infidelis amicitiae rumperre contendunt. At si constanter se dæmonū insultibus opponant, induendo armaturā Dei & scutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neque tam graues patiuntur

tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmitus animis inhæreat, similitudine discamus, quod dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem virium, & animi peruiaciã. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens, si eum conspiciat erecto animo, & constanti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, ilico animũ abijcit, & terga vertit, nec deinceps facilè aliquid simile tētat. Si autem maritum timidum, meticulosum, fugacemq; deprehēderit; in extremam surgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hostis noster facere cōsuevit, si quem repererit timidum & inconstantē in tentationib⁹, & animum abijcientem in tantis insultib⁹; non est bestia super terrā ferocior & audacior. Vnde in nostro proposito timidis & tristibus minatur, & non raro intentat verbera, ni morē gerant suo imperio. Sed si incidat in militē fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantē; diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregori⁹: *diabolus cū ei fortiter resistitur, debilis est vt formica: Cū vero suggestio recipitur, fortis est, vt leo.* Nemo ergo in hoc deceptionis genere crudelitatem sœuientis, quam minis & verberibus confirmat, pertimescat, sed confidendo in
Dei

Dei misericordia & auxilio, viriliter in fide repugnet; sic tandem triumphabit, & demō confusus discedet. Inflāmat ad hoc nostros animos, exemplū magni illi⁹ spiritalis ducis S. Anthonij, quē nouitium in eremo sēuissimis excepit verberibus, ita vt semianimis relictus ad proximū vicū curandi causa deferri debuerit. At Anthoni⁹ aliquantulū cōualescēs ad primū locū denuò se cōtulit, ad seruiendū Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à proposito deterrebatur. Hac animi constantia virum sanctū munitū nequissimi spirit⁹ cū accedere nō auderēt; varias formas induētes, ferarū more alij rugiebāt, alij vlulabāt, alij dentib⁹ frēdebāt, alij flammās ore, naribus, auribusq[;] emittebāt, vt terrorē incuterēt, cui verbera inferre neqbāt, ad impediēdū ipsū in via salutis. Sed vbi fortissimū athletā nec verbera curare, nec horrenda spectra pertimescere cognouerūt, se victos & cōfusus cōfessi discesserūt. De his Athanasius in vita Anthonij. Hoc tamē adhuc referre non pigebit ex vita eiusdē sancti, q^{uo} relatu dignū est: ferūt de eo, dū verbera terroresq[;] pferret, lucē ei diuinitus apparuisse, qua expaue facti demones diffugere: Anthoniū verò eo splendore recreatū erexisse se, & quasi presentem Dominū aspiceret, dixisse. *Vbi eras bone Iesu, vbi eras: responsūq[;] accepisse;*

*Aderam Anthoni, sed euentum pugnae tuae praestola-
 bar, quam quoniam imperterritus, immotusq; viri-
 liter sustinuisti, manet te victoria tua indeficiens in
 caelo triumphus, premiumq; sempiternum; Omnis
 ergo Diaboli vis atque decertatio, constan-
 tis & pij animi continuatione destruitur.
 Similia in vita Hilarioni refert S. Hiero-
 nymus. Plurima sanctorum exempla, qui
 fortitudine & constantia Diabolo restite-
 runt, qui videre voluerit, legat Marcum
 Marulum de religiose viuendi institutione lib. 5.
 cap. 7. Postremò, vt huic praeludio finem fa-
 ciamus, si quis hac arte Diabolica captus est,
 confiteatur sacerdoti prudenti, & reuelet
 in confessione malum, quo detinetur; pœ-
 niteat, & in futurum armis se muniat spiri-
 tualibus. Scriptum est enim. Prouerb. 28. *Qui
 abscondit scelera sua, non dirigitur: Qui autem con-
 fessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam conse-
 quetur.* & vt S. Hieronymus ait in cap. 11. Ecclesi-
 astis, in illa verba: *Si momorderit serpens in silen-
 tio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nulla
 conscio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui
 percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus
 suum fratri & magistro voluerit confiteri, magister
 qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse
 non poterit. Si enim erubescat agrotus vulnus me-
 dico confiteri, quod ignorat medicina, non curat.
 Molestissimè fert inimic⁹, quod homo sua
 consilia**

consilia manifestet, & impedit quantum potest, obijcit timorem & pudorem. Sed tu sequere consilium *Ecclesiastici cap. 4. Pro anima tua non confundaris verum dicere.* Sancti patres tanquam firmam obseruarunt regulā, euidenter Diabolicam esse cogitationem, quam iunior seniori confunditur aperire.

Vnde cassian⁹ ait. *Non poterit Diabolus circumuenire vel deſcere iuuenem monachum, nisi eum, quem viderit aut per superbiam, aut per verecundiam suas cogitationes seniore celare.*

Vide lib. 4. de institutis renunciantiu cap. 9. & in collationibus coll. 2. ca. 11.

Hæc de præludijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

Prima Conclusio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicunque alij pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera possunt facere miracula.*

Magi, Malefici nulla vera faciunt miracula, sed tantum mirabilia.

Probatur Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam, ergo solum competit Deo, iuxta illud *Psalmi. Qui facit mirabilia magna solus.* Deinde, facere miracula; excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergo non est in potestate Dæmonis: Hanc conclusionem probant *S. Thomas 1. par. q. 110. ar. 4. & q.*

114. ar. 4. Alexand. Halen. 2. part. q. 45. S. Bonavent. & alij Doctores in 2. sent. dist. 7. & habetur in 26. q. 5. cap. Nec mirum, ex Augustino.

Dictum in cōclusionē (vera miracula) Quia dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem dæmonis, vt testatur Augustinus lib. 20. de Ciuit. cap. 18. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cū fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum.

Tripliciter
malefici dæ-
monis ope mi-
rabilia faci-
unt.

Dæmon autem tam mirabiles effectus cum Magis vel maleficis triplici potissimum modo operatur.

1. Vel effectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præsentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per applicationem causarum naturalium actiua passiuis coniungendo, & accelerando actiones, quantum natura patitur, & suæ potestatis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum, deludendo sensus per præstigia & illusiones phantasmatum. Si enim ipse Sathan potest apparere in corpore assumpto: quare non potest formas aliarum rerum effingere, & sensibus hominum obijcere?

2. Concl.

2. Concl. *Magi vel malefici non possunt trāsmutare materiam ex vna forma in aliam. vel clarius: Malefici non possunt immediatè virtute demonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

Hæc Concl. est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales deriuari à substantijs, spiritualibus, per modū participationis: & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti conclusione.

Probatur Conclusio: Dēmones non possunt: ergo nec magi nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem asstruunt Augustinus, lib. 3. de Trinit. c. 7. & 8. S. Thomas 1. par. q. 65. ar. 4. & q. 110. ar. 2. & q. 114. ar. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. art. 1. & 2. S. Bonauētura in 2. sentent. dist. 7. par. 2. ar. 2. q. 1. & 2. Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica à numero. 35. & Aristot. lib. 7. Metaphysica, à textu 26. ybi tradit formas non imprimi in materiam

teriam ab aliqua substantia separata, sed reduci in actū de potentia materiæ, per actionem formæ in materia existentis, quia simile fit à simili sibi, sed quod propriè fit, est compositum, ergo fit à composito, & non à substantia separata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à similibus causis, effectus enim virtute est in causa. Qua ratione cum omnia sint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis spiritualibus; Ipseque sit infinitæ potentiæ; potest transmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, absque vlllo adminiculo alicuius causæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione. Atque tunc suo imperio, quod nulla creatura immutare potest, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt suos effectus producant. Vnde sicut de terra dixit: *Germinet herbam virentem, & non, hominem*: Ita de homine; *Crescite & multiplicate*, vt in Genesi scriptum est. Sicut ergo terra germinat Herbam virentem: ita homo hominem, & ignis ignem producit. Ex hac conclusione sequitur.

3. Concl. *Magi vel malefici virtute demonis nec se, nec alios*

*alios homines verè & realiter
possunt transformare in lupos,
cattos, vel aliam quamcunque
bestiam.*

Hæc Conclusio non solum est vera secundum veram philosophiam; sed etiam fidei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia contrarium credat, aut dicat, sit hæreticus & infidelis. Dictum (*verè & realiter*) quia per illusionem & apparentiam bene fit. Conclusio est contra Ioannem Bodinum, lib. 2. de Magorum Demonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos. Ipse enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est, transformationem hominis in lupum: nostra autem Concl. est in contrarium; & eam tradunt Augustinus lib. 18 de Ciuitate Dei. cap. 17. & 18. vbi expressè tenet omnia talia fieri phantasticè & per præstigias; & sic soluit fabulas illas ex Varrone & poetis de socijs Vlyssis mutatis in bestias, & à Circe & Arcadibus in lupos conuersis. S. Thomas 1. par. q. 114. ar. 4. ad 2. S. Bonau. loco citato Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica propè finem. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 14. Bartholomæus Spineus, sacri pallatij Magister, in q. de strigibus cap. 8. Maleus malefic. 1. par. q. 10. & alibi. Iosephus Anglès in floribus

*floribus Theologicarum quaestionum, ad Sixtum Quintum, prima parte in 2. sentent. in q. vnica de arte Magica, difficultate q. Ioan. à Turrecremata in 26. q. 5. cap. Episcopi. Vlricus Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus ad Sigismundum Archiducem Austria, cap. 10. determinatione tertia. quare male eū Bodinus pro se allegat. Lambert⁹ Danæus in dialogo de sortiarijs. ca. 3. Paulus Grillandus Iurisconsultus in lib. de diuersis criminibus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. cuius opera sunt in volumine 4. oceani Iuris. & hæc veritas expressè definitur in dist. cap. Episcopi. his verbis. Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius, aut in deterius commutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt: proculdubio infidelis est, & pagano deterior. & ibidem in c. Nec mirum, ex Augustino de Ciuit. Et probatur euidentī ratione. Si homo potest transmutari in cattum, lupum, aut aliam bestiam; aut mutatur, secundū corp⁹ vel animā, aut secundū vtrūmq;. Si primū: ergo talis homo moritur. quia mors nihil aliud est, quā separatio animæ à corpore. Si moritur: ergo non potest operatione demonis coniungi iterum anima cum corpore. Hoc enim est opus diuinæ potentix, Dominus enim mortificat & viuificat. Si secundum dicatur, ita vt fiat transmutatio totius in totum: ergo ho-
mo*

mo definit esse, quando incipit esse bestia, quia generatio vnus est corruptio alterius. ergo de nouo creatur homo, quando bestia redit ad naturam hominis, nec est idem numero homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Dicit aliquis: Cùm huiusmodi transformationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Respondetur secundum Doctores, quod tantum secundum apparentiam fiunt, & hoc potest contingere dupliciter. Vno modo ab interiori. potest enim dæmon mutare phantasiam hominis, & etiam sensus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quam sit. Id quod experientia constat fieri etiam ex causis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementissimis calidissimisque febribus, cadant in phrenesin, vel mentis alienationem, & dicant se esse, quod non sunt: & cum dæmon Deo permittente possit agere in corpora, nihil vetat, quo minus mediantibus causis naturalibus, varias phantasias possit inducere. Alio modo ab extrinseco, ex parte sensibilis. Potest enim circumponere cuicunque rei corporeæ quamcunque formam corpoream, vt in eius specie videatur: vel res etiam veras supponere. Exemplum extat in vitis patrū. Quædam iuuenula ita extitit maleficiata

à quodam Iudæo, ad instantiam cuiusdam iuuenis, cuius turpitudini satisfacere volebat, vt omnibus videretur equa, ducta pro remedio ad sanctum Macharium; cuius sanctitatem rei veritas non potuit latere, qui mulierem esse cernebat, & sic orans de tegebat illusionem; & iterum, ab omnibus iuuenicula cognoscebatur. Dicebat autem vir sanctus id ideo iuueniculæ contigisse, quòd non vacaret rebus diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs.

*Magi possunt
ope demoni-
um imper-
fecta facere
animalia.*

4. Concl. *Magi & malefici possunt potestate demonum facere ranas, serpentes, Ciniphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philosophiam generantur ex putrefactione.*

Sic docent Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. par. q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonaventura in 2. dist. 7. loco citato. Alexan. Halen. 2. par. q. 43. membro 2. & Magister sentent. in 2. dist. 7. propè finem. & constat quod Magi Pharaonis ranas serpentesque fecerunt. Vbi autem ad ciniphes ventum est, defecerunt, & dixerunt

*Exod. 7.
& 8.*

dixerunt. *Digitus Dei est hic. Aderat dominatio* (inquit August.) *prohibentis per spiritum sanctum.* Idem patet ratione. Quæ generantur ex putrefactione, qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia, facilius generantur, & quasi à casu, vt docet Aristoteles lib. 7. *Metaph: tex. 23.* & ex causis naturalibus: ergo dæmones, per applicationem causarum naturalium, citius & celerius potentia suæ virtutis, possunt disponere ad formæ vltimæ inductionem: & hoc vult Augustin^o loco citato cap. 8. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, neq^q agricolas frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ad ista creanda Dei virtus interius operetur: Ita non solum malos, sed nec bonos angelos fas est putare creatores, sed præ subtilitate sui sensus & corporis, semina ista rerum nobis occultiora noverunt, & ea per cōgruas contemperationes elementorum latenter sparserunt. Atq^q ita gignendarum rerum, atq^q accelerandorū incrementorum præbuerūt occasiones. Atq^q in hac authoritate, vt rectè notant quidā doctores, creationē intelligit Augustin^o, vltimæ formæ introductionem. Hoc etiam aduertendum, hanc conclusionē duabus præcedentibus non repugnare: quia hæc intelligitur, nō quod malefici vel magi virtute diabolica imprimāt formam in materiam; sed tantum dispositiue, mediantibus agentibus naturalibus, cōcurrāt.

E

5. Concl.

*Dæmones cū
maleficis ve-
nerem rem
exercent.*

5. Concl. *Malefici vel malefica rem venerem habent cum Dæmone.*

Probatur ex August. lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 23. & probat ab experientia, qua & hoc in foelici tempore satis superq; probari potest. Creberrima, ait, fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulieribus, & eorum appetisse, & peregisse concubitū; & quosdam Dæmones, quos Dufios Galli nuncupant, assidue hanc immunditiam & tentare & efficere, ut hoc negare impudentia videatur. Augustinum sequuntur communiter Doctores. Isidorus lib. 8. c. vlt. S. Thom. in 2. sentent. dist. 8. & 1. par. q. 51. ar. 3. ad 6. Innocent. 8. in bulla præfixa malleo maleficarum. Scotus & alij Doctores in 2. dist. 8. & hæc est indubitata veritas, quam non solum experientia certissima comprobatur, sed etiam antiquitas confirmat.

Obstare prædictæ Conclusioni videtur Chrysostomus homil. 22. in Genesin, vbi ait, Impossibile esse, ut improbi Angeli cum fœminis coitum exercent: & Cassianus in Collationibus, collat. 8. cap. 21. qui sic dicit. Nullo modo credendum est spirituales naturas cum fœminis coire posse. Sed hæc patet

patres intelligendi sunt, non posse dæmones coire cum fœminis animalium naturalium more, semen ex propria substantia sumendo: sic enim coire & generare, est animæ nutritiæ & sensitiuæ, quæ in incorporis substantijs non reperitur. Tradunt autem S. Augustinus & S. Thomas, quod si dæmones cum mulieribus coirent, & generarent, non virtute proprii seminis, quod nullum ex seipsis habent, sed ope alicuius hominis, quod ipsi maribus turpiter succubantes exceperunt, exceptumque fœminis incubantes infundunt, id fieri, ita Deo disponente, ne sit ille, qui nascitur, filius dæmonis, sed illius hominis, à quo semen est acceptum.

6. Concl. *Malefici ope diabolica adiuti possunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias personas.*

Malefici vim generatiuam coniugū impedire possunt ope dæmonū.

Patet ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1. cap. Si per sortiarias. Et ratio est manifesta. Potestas dæmonis est maior potestate hominis. Sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per castrationem, ruptionem, her-

bas, vel medicinas. Sic tenet cōmuniter Theologi in 4. sentent. dist. 34. Canonista in tit. de frigid. & mal. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Potest autē tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutū appropinquent; vel adhibendo occultē virtutes rerum, quas dæmon optimē nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantasiam, ita vt reddat alterum coniugum exosum: vel prohibendo missionem spiritū ad membra, in quibus est virtus motiua & seminata; & alijs modis, qui sunt dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34.

7. Concl. *Malefici auxilio dæmonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Malefici tam hominibus quam pecoribus morbos & necem inferre possunt. Constat in primis ex historia Iob. 2. cap. quem percussit vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. cap. 6. testatur sæpè accipere potestatem morbos immittendi, & aërem vitando morbidum reddendi.

Idem

Idem patet ex L. Multi. C. de malefic. & Mathem. Multi, (ait lex) magicis artibus vfi elementa turbare, vitas infantiū labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quifq³ suos conficiat malis artibus inimicos. hos, quoniam natura peregrini sunt, feralis pestis absumat. Efficiunt autem talia malefici siue venefici, cauſis naturalibus, veneno, intoxicationibus, herbis alijsque medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautiſſimè applicare. Narrant quidam, quod Auerroes Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum ſuper folia libri, quæ Auicēna ſolit⁹ fuerat legere: quanto magis diabolica ars nouit omnia occultiſſimè adhibere? De huiusmodi herbis, quibus homines ſolent necare, mentio fit. in L. 3. §. adiectio. & ſeq. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs & veneficijs. Eiuſmodi ſunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, ſiue Pytiocampas, Bobuſtrū, Mandragora & Cantharides. Aliquando inficiunt etiam aërem circumſtantem, quem homo reſpirando attrahit. Aliquando infidantur dormientibus. Familiare autem eſt maleficis vetuliſ, vt infantes & tenellos pueros facinēt. Hoc autem efficitur quandoque, vt Doctores tradunt, ex forti imaginatio hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti ſpiritus, & hinc immutatio ſpirituum

maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perueniunt. oculi autem inficiunt aërem continuum, vsq; ad determinatum spacium; quomodo specula noua & pura ex aspectu mulieris menstruate, vt tradit Aristoteles in libro de somno & vigilia, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehemētissimè ad malitiam concitata, aspectu venenoso. & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam, ad talem effectū, malignum spiritum ex pacto concurrere, & occultè lædere infantem.

8. Concl. Magi & malefici possunt multos morbos curare, quibus nulla medicorum scientia mederi valet; non tamen omnes.

Probatur prima pars: quia vtuntur arte dæmonum, qui præstant naturæ subtilitate, & longa rerum experientia, & multo rectius omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & causas. Sic Plinius lib. 24. cap. 17. variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, vtuntur: quæ quia hominibus sunt ignotæ, & velocissimæ operationis,

nis, plurimum admirationis adferunt nescientibus. Ad idem facit ratio S. Thomæ in *qq. disputatis de potentia q. 6. art. 3.* Sicut ars, quæ imitatur naturam, potest quædam, quæ natura nequit, efficere; ita dæmones multa facere possunt, quæ & præter humanū ingenium, omnē artē, & solitū naturę cursum sūt.

Patet etiam secunda pars, quod non possint curare omnes morbos: Quia quicquid possunt in hac arte, hoc efficiūt per applicationē causarū naturalium: sed hæ non possunt curare omnē morbum, maximè senectutis.

Dices: Si dæmones tantæ sunt subtilitatis in naturalibus, possent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos annos, sicut olim homines viuebant? Respondetur, quod non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura est valde corrupta, & morbis infecta, & res naturales; præsertim cum etiā terra deficiat à prima sua integritate, non sunt tanti vigoris & virtutis, sicuti in principio creationis. Statim post rerū creationē, ex diuina dispositione, omnia erant maioris perfectionis, complexio hominū fortior & constantior, ac cœli influenza salubrior. Vide ad hanc materiam Franciscum Victor. in *Relect. de arte Magica*, in solut. ad 4. non longè à fine, & Iosephum Angles in *q. de ead. materia octaua difficultate.*

Nō licet ma-
gorū vt, re-
medio vel cō-
filiō in ma-
leficij tollen-
dis.

9. Concl. *Quamuis Magi
& malefici possint multos mor-
bos curare, & maleficia illata
sæpè dissolvere, licet non omnia:
non est tamen licitum Magos
vel maleficos accedere pro dis-
solutione: & qui contra facit,
grauissimè peccat.*

Probatur Leuit. 19. Non declinetis ad Magos,
nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. & cap. 20. Ani-
ma, quæ declinauerit ad Magos &c. interficiam
eam. & Deuter. 18. & 26. q. 7. cap. Non obseruetis,
& in Cod. de malefic. & mathem. L. Nullus, & L.
Nemo. Et hoc in tantum verum est, quod
etiamsi maleficus paratus esset, non esset li-
citurū vti ipsius opera; contra Angelum in verb.
Superstitio. §. 13. allegantem pro se Aureolum in 4.
dist. 34. qui putat esse licitum petere dissolutionem
à parato: Sed cōmunis sententia est in contrariū. S.
Thom. in 4. dist. 34. q. 1. art. 3. S. Bonauent. ibidem
q. 2. Syluester in verb. maleficium. q. 8. Caietanus &
Aurea Armilla ibidem, Turrecremata 33. q. 1. super
cap. Si per sortiarias. Martinus Nauar. in manuali
cap. 11. num. 29. Ratio etiam probat. Malefi-
cus

cus communiter non potest tollere, nisi per inuocationem & auxilium dæmonis. At dæmonis auxilium inuocare ex se malum est, & nulla circumstantia potest muni-ri, vt sit bonum. Ergo quisquis petit à malefico, vt faciat id, quod sine peccato non potest, peccat: quia sic petens, consentit peccato alterius. *Non solum autem qui faciunt, sed Rom. 1. etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.*

Si tamen maleficium adhibitum tale esset, quod sine inuocatione dæmonis remoueri posset, per remotionem signorum aut vnguentorum, tunc non esset illicitū procurare ipsius dissolutioem. Licitum autem est maleficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, vt pote exorcismos, sacramentalia, sacramentorum frequentationem, orationes, ieiunia, aliaq; pietatis exercitia, *de quibus in cap. Si per sortiarias.*

10. Concl. Magi & malefici, potestate demonum instructi; possunt tempestates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem, pruinam, aliaq; meteora producere.

Lib. I. Cap. 2. Probatur ex historia Iob. Sathana procuratore, ignis de cælo cecidit, & tactas oues, puerosq; consumpsit; & iterum: vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, qua corruens oppressit liberos. & in Psal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruinâ. Et tradidit grandini iumenta eorū, & possessiones eorū igni. Misit in eos iram indignationis sue, indignationem, & iram & tribulationē, immisiones per Angelos malos, &c. Super qua verba legendū est August. Idem patet in C. de malefic. & mathem. L. Multi. Verb. Elementa turbare & ibidem L. eorum, cuius verba sunt: Eorum est scientia puniēda, & seuerissimis merito legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominū moliti, aut pudicos animos ad libidinē deflexisse deteguntur. Nullis vero criminationibus implicanda sunt quesita humanis corporibus remedia, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusq; salus aut estimatio laderetur, sed quorū proficit actus, diuina munera, & labores hominum sternerentur. hæc in d. L.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt constat ex libris Aristotelis Meteorologicis, generantur in regione aëris, ex concursu elementorum & causarum naturalium. Sed dæmonib; hæc inferiora subiacent, quoad motum localem, Deo permittente. ergo.

II. Concl

II. Concl. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conseruationē humanæ vitæ inopiā.*

Probatur. Omnia quę in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cœlestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventique sine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immittantur, quę agris, vineis, arboribus & frugibus, noceāt: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Concl. *Malefici & magi sæpè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & conuentus suos.*

Hæc Concl. est contra Ioan. Franciscum Pontinibium in lib. de Lamijs & excellentia vtriusque iuris, qui habetur in vol. 10. Oceani Iuris, contra Andream Alciatum lib. 8. parergon Iuris. cap. 22. Martinum Arles in tract. de superstitionibus, Vlri-

cum

cum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quosdam. Communis autem & vera sententia tenet conclusionem. Sic tradunt Turrecrem. in ca. Episcopi. 26. q. 5. Innocentius Octauus in Bulla praefixa malleo malefica. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomaeus Spineus in q. de strigibus cap. 5. & in Apologia prima contra Ponzinibium. Franciscus Victoria in relect. de arte magica, à num. 32. Alfonsus Castrensis li. 1. de iustia haeticorum punitione à cap. 14. Syluester in verb. Haeresis. 3. à num. 6. Cardinalis Caietanus 2. 2. q. 95. super. art. 3. S. Thoma. Iosephus Angles in floribus loco citato, difficult. 5. Martinus Nauar. in manuali cap. 11. num. 38. Paulus Grillandus Iurisconsultus latissimè in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiae, Philosophiae, & rerum experientiae certissimæ.

Probatur conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatū est in præludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locum. ergo & mali. Assumptum probatur ex 14. cap. Danielis. Angelus apprehendit prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, vt scriptura loquitur. & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit supra pin-

nacu-

na culum templi & in Euangelio Demones à Christo expulsi, ex permissione diuina intrauerunt porcos, & eos precipitarunt in mare. Fit autem huiusmodi translatio breuissimo tempore, non tamen in instanti: quia motus tanto velocior est, quanto maior virtus mouentis, ut rerum experientia & philosophia testantur. Vnde philosophi credunt, si motor infinitæ sit virtutis, motum posse fieri in instanti. Est autem maior potentia diaboli, quam homo cognoscere valeat. quare facile colligi potest, quod diabolus breuissimo tempore deferre corpora ad remotissima loca valet. Constat etiam hæc veritas experiētia. Multi vtriusque sexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verum esse. Imo quandoq; deferuntur à demonibus ad cursum: & quia vel nomen Iesus ex improviso nominant, vel signo crucis se muniunt, vel aliud signum Christiani præstant, alijs disparentibus, pedestris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebantur à diabolo in adeundo conuentum: quandoq; cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia leges diaboli transgrediuntur, miserè vel à diabolo tractantur, vel à socijs percutiuntur: quæ omnia experiētijs certissimis probari possent, si librum conscriberem, & non quæstionem tractare, fortasse

fortassè alias data occasione' latius dilata-
 turus. Ex hoc fundamento multum con-
 futantur, qui nihil aliud hæc volunt esse,
 quam somnia. Qui experientias videre vo-
 luerit, legat Malleū maleficarū, Paulū Gril-
 landū & Ioannē Bodinū, & multos nostro-
 rum Iudicū processus. summæ enim demē-
 tiæ est negare res notas lippis & cōsoribus.

Ex dicta Conclusionē elicitur, secundū
 communem sententiam, hanc translatio-
 nē fieri virtute diaboli, nec vllā virtutē ha-
 bere vnguēta, herbas, baculos, aliaq; corpo-
 ralia, quæ adhibentur, sed signa tantū esse.

Dicit hic fortassè aliquis; compertum
 experientia quandoq; est, alios experimen-
 ti gratia animaduertisse vxores se vnxisse,
 qui etiam idem præstiterunt, & secuti sunt;
 ergo aliqua virtus ex rei natura inest vn-
 guentis. Respondeo; hoc non probat aliquā
 virtutem vnguentis inesse; sed tales ex ali-
 qua infidelitate, & quasi fiducia implicate
 in dæmonem habita id tentasse, & ita opera
 diaboli talem translationem effectam. Si
 quis autem forti fide instructus, in confu-
 sionem diabolicę machinationis, ad docen-
 dum & confortandum alios, nihil virtutis
 inesse huiusmodi naturalibus, ad tales effe-
 ctus vtatur; procul dubio, nulla translatio
 sequeretur. Proximę cōclusioni obstare vi-
 detur

detur c. Epif. 26. q. 5. sed huic respondebitur
infra in fine tractatus, in solutione argu-
mentorum.

13. Concl. *Non semper cor-
poraliter feruntur ad conuen-
tus, sed quādoq; fiunt illusiones
in imaginatione & phantasia.*

In hac Conclusionē non est controuersia. Quando tamen fit illusio, maleficorum accedit consensus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim dæmonis potestas, & peruersa malefici voluntas. Per consensum autem intelligo, tam implicitum, quam explicitū voluntatis actum. Et, si per impossibile, ita Deo permittente, sensum tam exteriorē quam interiorē somno supprimeret dæmon, vt intellectus non aduerteret, & voluntatis consensus, qui præsupponit intellectus diiudicantis actum, non accederet. vt accidit in phreneticis & somniantibus: homo non peccaret. quia peccatum ex sua natura volūtarium esse debet vel in se, vel in sua causa; & sic diabolus in huiusmodi actibus non sequeretur suum intentum.

SEC VN-

2

9

1

au
Fr
m
na
na
tra
bi
or
co
arg
bij

SECUNDVM

MEMBRVM QVAESTI-
ONIS PROPOSITAE,

AN FIDES MALEFICORVM
*confessioni contra socios & participes crimi-
nis sit habenda, & quanta, in ordine
ad torturam.*

ON defunt authores, qui nullā virtutem tribuunt denunciationib⁹, idq; magna cum iniuria diuini numinis, pernicio animarum, & euidenti reipublicæ detrimento: quorum auctorum princeps esse videtur Ioannes Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs, & excellentia vtriusque Iuris. Quare hanc quæstionem ab aliquibus breuiter narratam, à nemine autē ex proposito pertractatam, diuina assidente gratia, elucidabimus & resoluemus per conclusiones, hoc ordine. In primis, paucis præmissis veritas conclusionibus clavis proponetur: Deinde argumenta soluentur, & per processum dubijs occurrentibus respondebitur.

*Ordo sequē-
tis tractatus.*

F

Pro

Pro introductione questionis aduertendum est, iuris vtriusque certissimum ac firmissimum esse decretum, vt de se confessi, super aliorum conscientijs non interrogentur; vt patet in iure canonico cap. 1. de confessis, & cap. Veniens 1. de testib. & 15. q. 3. cap. Nemini: & in Ciuili, C. de accusat. L. fin. his verbis in medio L. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in questione confessus, veniam sperans, propter flagitia adiuncti, vel per communionem criminis consortium persona superioris optans, aut inimici supplicio in ipsa supremorum suorum sorte sociandus: aut eripi se posse confidens, aut studio, aut priuilegio nominatis: Cum veteris iuris autoritas, de se confessos, nec interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentem super conscientia aliena scrutetur. hæc lex.

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli de se confesso super aliorum crimine creditur. Et ratio reddi potest, quia talis persona est infamis, vilis & suspecta ex confessione proprii criminis. Quod argumentum in nostra materia imperiti maleficorum aduocati multum solent vrgere, quamuis infirmum admodum & fragile sit ad propositum, vt in sequentibus manifestabitur. Cum autem, vt grammatici loquuntur, nulla regula tam firma sit, quæ non patiatur exceptionem, crimen læsæ maiestatis excipitur

elipitur, & cum ob paritatem siue indenti-
tatem rationis lex ad similem casum exten-
datur; cum crimine læsæ maiestatis alia ad-
huc excipiuntur, secundum canonum & le-
gum dispositionem; vt videre est in Glossa com-
muniter recepta in ca. 1. de Confessis. & L. fin. C. de
accusationibus & L. Quoniam liberi, C. de testib. &
Doctolib. in eisdem locis. Sunt autem hæc ex-
cepta, in quibus socius de socio interrogan-
dus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & ex-
hibet. reorū L. D. Adrianus. & C. de ferijs. L. penul-
tima. falsæ monetæ. L. fin. C. de falsis. monet. pro-
ditionis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Ma-
iest. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Male-
ficij siue strygun. C. de malefic. & math. L. fin.
crimen læsæ maiestatis diuinę, id est, heresis.
cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hereticis. Alij aliōs
casus exceptos colligunt, de quibus viden-
di Doctores in practicis criminalibus. præ-
dicti autem expressi sunt in iuribus allega-
tis. Theologi autem sub prædicta exceptio-
ne generaliter videntur comprehendere
omnia crimina, quæ tendunt in perniciem
& damnum siue spirituale siue temporale
reipublicæ, quando crimina non sunt cor-
recta, sed in futurum pendent.

Dubium hic esse potest, An in furto so-
cius de socio possit interrogari, & an annu-
merandum sit furtum casibus exceptis.

Casus excep-
ti, à regula
confessorum
de se.

Bartolus in *L. Repeti. ff. de questionibus*, sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia communiter Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi facta frequentantur, multi Iudicis eam sequantur. hanc tamē consuetudinē iuri cōmuni non cōuenire certū est. Nam furtum non excipitur à lege; & vbi lex non excipit & ratio dissuadet, excipere non debemus. *Gloss. in L. fin. de accusat. Salicet. ibidem. Stephan. Bertrand. vol. 3. cons. 268. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudicum questionib. casu 474. à num. 20.* Quare de fure non habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. in *consil. 69. li. 2.* citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circūstantijs aggrauato, quod merito præsumi possit sine socijs non esse perpetratum, tunc enim locum haberet regula Saliceti in *L. fin. Cod. de accusat.* qua tradit generaliter confessum proprium crimen posse interrogari de socijs; quando præsumptio legitima dicitur eum habere socios: alias standum est iuri communi. quia regulæ standum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundum *Gloss. receptam in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. Decium in lib. 1. eod. tit. Barthol. in L. 1. Si quis in ius vocatus non ierit.*

Pre

Præterea obseruandum, maximam esse *Criminum*
differentiam inter crimina excepta, & non *exceptorum*
excepta. quia Iudex si interrogat reum de se *& non ex-*
confessum, in casibus non exceptis, contra *ceptorū dif-*
dictam Regulam; peccat mortaliter; & reus *ferentia.*
non tenetur respondere veritatem dicen-
do, sed potest æquiuocè loquendo subter-
fugere; modo tamen mendacio non vratur:
vel si quid confiteatur contra alios, eis non
præiudicat. In exceptis vero criminibus,
Iudex, sub peccato mortali, obligatur de se
confessum, de socijs interrogare, & reus si
quos scit, in conscientia tenetur denuncia-
re, si non sint correctæ crimina, sed probabi-
liter præsumit in futurum pendere, vt opti-
mè tradunt Dominicus Sotus in lib. de tegendo &
deteg. secretum, memb. 2. q. 6. & lib. 6. de iustit. &
iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardinalis Caietanus
tom. 1. tract. 31. 17. Responsionum, respons. 5. ad pa-
trem Cherubinum de Florentia, & in 2. 2. S. Thoma
q. 70. art. 1. Alfons. Castren. lib. 2. de iusta hæreuo-
rum punitione, cap. 25. Iosephus Angles in floribus
Theolog. quæst. 2. parte in 4. sentent. in q. de corre-
ctione fraterna. Martinus Nauarr. in manuali Con-
fessoriorum, cap. 18. à num. 58. & ante hos omnes
S. Thomas 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod
quis ea, quæ per confessionem nouit in secreto, nullo
modo potest prodere. Circa ea vero, ait, quæ aliter
homini sub secreto committuntur, distinguendū est.

Quandoq; enim sunt talia, quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur; puta si pertineant ad corruptionem multitudinis spirituales, vel corporalem, vel in graue damnum alicuius personæ; vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum. (Intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestam est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur Reum de se confessum interrogare de socijs in exceptis, & non alijs, & reus teneatur etiam non interrogatus, denunciare? Doctores cõmuniter ponunt prædictâ differentiam; non tamen fundamentalem assignant rationem, quam pro sua singulari eruditione attingit Martinus Nauarrus in *Rubrica Relectionis cap. Nouit. de Iudicijs nu. 92. & in cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. nu. 24.* In casibus non exceptis si iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptum, quo prohibetur ne quis det iniustam causam infamiae proximi. ita hæc lex naturalis est de non infamando, qua lege etiam Reus, contra iuris ordinem interrogatus, tenetur celare occultum peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo

do dāmna spiritualia, vel temporalia reipublicæ, quæ in futurum pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenentur aliorum mortē & pericula, si possunt, præcauere & vitare, *iuxta illud Prouerb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad mortem; quæ fortior est illa de non infamando occultum. Concurrentib⁹ autem duabus naturæ legibus, contraria in calu aliquo dictantibus, standū est fortiori: quia fortius vinculū fortiori modo ligat. Fortior autem est lex de seruanda alicuius spirituali, vel téporali vita, quam de conseruanda fama: Quia præstantiora sunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo Iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de consortibus, & reus eodem præcepto denunciare.*

Aliud hic occurrit dubium soluendum; An reus, qui confessus est crimen, de quo contra eum adsunt indicia, possit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non sunt indicia: exempli gratia, aliquis sufficientibus indicijs repertus est fur, & hoc confessus; an possit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla sunt legitima indicia. De iure secundum omnes non potest

interrogari, vt docet optimè Iulius Clarus lib. 5, §. fin. practica criminalis, q. 64. vers. Successiue quaro. & Hyppol. Marfil. in L. Repeti. ff. de questionibus. Martinus Nauarr. in Rubrica ca. Nouit, de Iudijs à num 62. Sed cum contrarium in multis locis seruetur, vt dicunt Angelus in tract. de malefic. in verb. Fama publica, Gandinus in tract. de malefic. in tit. de questionib. num. 19. Francisc. Brunus in tract. de iudijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loco citato; an hæc consuetudo sit bona, merito dubitatur. Hanc consuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt, inter quos Nauarrus loco cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1. quoniam cum aperte sit contra ius, standum est regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & est contra ius dicinum, quod aliquis iniuste det alteri causam se infamandi; ad quod nulla lege tenetur. Quando autē vnum crimē est preparatorium ad aliud, vel consequens, aut annexum: tunc Iudex potest interrogare, vt Nauarr. loc. cit. num. 64. tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius sic interrogant: cum sit contra legem naturalem & diuinam: de quib. ibidem latius in num. 56. & potius contrariū facere est corruptela, quā consuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptum & iustitiam facere illos iudices, qui reum crimen confessum, de quo indi-

cia procedebant, cogunt tormētis & minis fateri alia, de quibus nulla adsunt indicia, & quasi totius vitæ suæ generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iustè iudicare debet, sed Tyranni officium est. His præmissis pro resolutione sit,

1. *Concl. Maleficis de se confessis credendum est cōtra participes criminis.*

Probatur conclusio rationibus. *Prima ratio.* Maleficus de socijs interrogatus tenetur respōdere Iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus. ergo ei credendum est. Quia si nulla eis adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. Antecedens probatur autoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quisque etiam priuatus tenetur, si potest, maximè sine suo periculo, amouere aliorū mortem, & maxima pericula, quæ tendunt contra salutem reipubl. & multorum, vt fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem: sed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 5. & cap. Quanta. de sentent. excommunicationis. & cap. 1. dist. 83.*

Atque hanc doctrinam aliquando ex-

istimaui tantum esse Theologorum & D.
 Nauarri, ob summam eruditionē in vtroq;
 iure, & singularem pietatē, Vrbi & orbi no-
 tissimi, nunc verò amplius extendo & asse-
 ro esse communē Iurisperitorū sententiā,
 atque in primis in summo rigore eam tenet
 Bartolus in *L. Vtrum*, & *L. Si sciente. ff. ad legem
 Pompeiam de Parricid.* & in *L. 1. §. occisorum. ff. ad
 Sullanian.* in quibus locis tradit, si quis sciat
 committenda in principem, vel tractatus
 contra ciuitatem suam aut Rempublicam,
 vel in patrem aut dominum, & non indi-
 cat; quod sit puniendus pœna legis, id est,
 mortis. hæc opinio Bartoli cōmuniter est, &
 in multis locis practicatur, vt multorū au-
 thoritate ostendit Iulius Clarus *li. 5. §. fin. pra-
 ctica criminalis: q. 87.* Alij dicunt scientem &
 non reuelantem, puniendum pœna graui,
 sed non mortis, vt Felinus in *cap. 1. de offic. &
 potestate Iudicis deleg. Decius ibi.* & Andreas Bar-
 batius. Sed quicquid sit, omnes probant sci-
 entem teneri ad reuelandum in conscien-
 tia. Id quod in speciem tradunt Panormit. in *cap. 1. de
 restitutione spoliatorum. Felin. & Decius loc. cit.*
 Anthonius de Butrio in *cap. Quanta. de sentent. ex-
 com. & Salicetus*, qui quoad panam tenet contra
 Bartol. in *L. Quisquis; C. ad legem. Iuliam Maiest.*
 docet, quod in consciētiam & apud Deum
 sciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege
 charita-

charitatis, & *Lancelotus in tract. de offic. pratoris in causis criminalibus, in §. de conscjs. fol. 573. in impressione Colonienſi*; Ad temperandum Bartoli sententiam, quantum ad pœnam, quidam interpretantur eum intelligendum de socijs criminum: sed alij absolute intelligendū putant de omni sciente & non reuelate. Quare Baldus & alij clamant cōtra Bartolū, q̄ anima ipsius & omniū qui eum sequūtur, crucientur in inferno: eo q̄ sint homicide.

Ex his infero, Iudicem non solum teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hostibus communis salutis, iuxta *L. Congruit. ff. de offic. prasid.* sed etiam legis naturalis vinculo, quo etiā priuati tenētur, ad credendum denunciationi rationali, ex circumstantijs, & ad inquirendū circa denunciatos. Quod si omittat, duplici ratione peccat: quia duplicē legē transgreditur; iustitiæ, & charitatis, & ratione iustitię, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminētibus si negligit; & respub. cuius interest delicta puniri, cap. vi *fama. de sententia excom.* & *L. Ita vulneratus. ff. ad legē Aquil.* patitur detrimentū, grauissimē peccat, & criminis fit particeps, ex cap. i. *de offic.* & *poteſt. iudiciū deleg.* & *Innocē. tio. Baldo, Decio, Barbatio, Panormi & omnib. dd. cum, T. ibid.* & tenetur ad restitutionē omniū damnorū, quę inde redundāt vel in républ.

vel

vel in priuatos, vt definitur ex d. cap. 1. de off. deleg. & communi sententia Theologorum, S. Thoma 2. 2. q. 62. & 7. Dominici Soti lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medina in Cod. de rebus restituendis. q. 6. Martini Nauar. in manuali ca. 17. num. 21. Syluest. in verb. Restitutio. 3. num. 6. Angelis in verb. Iudex. §. 8. Caietani in Summa, verbo Restitutio, cap. 1. versic. Non obstand. Aurea Armilla ibidem. Iosephi Angles in floribus in 2. par. 4. sententia in q. Quis restituere teneatur, Nona difficultate, concl. 1. & aliorum.

Deinde deduco cum Dominico Soto, in lib. de tegendo & deteg. secretum, loco citato, & Nauarro, quod Confessarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt socios denuncient in casibus exceptis; quod si facere renuant, eos absolvere nequaquam debet; & si absoluerit, æquè peccat absoluendo, atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotandum ex Doctoribus, quod quando facienda est interrogatio secundum iuris dispositionem, de complicibus, vt non fiat in specie vel indiuiduo contra aliquam singularem personam, nisi aliud indicium ad inquirendū moueat. Quia hoc potius esset officium suggerentis, quam interrogantis, & factu pessimum: sed in genere, quos habeāt complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Saliceti in L. fin. Cod. de accusat. communiter receptam à practico

à practiciis. Quare grauissimè peccant iudices, qui cogunt reos quocunque modo per fas & nefas detegere socios, & summa reprehensione digni sunt, *vt bene tradunt Iulius Clarus. lib. 5. loco cit. q. 21. vers. Retenta igitur, in fine. & Nauarr. in manuali. cap. 18. num. 59.*

Postremò ex superiori doctrina infero, quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nouerit poenituisse & conuersum, nec amplius esse periculum moraliter præsumpserit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò si denunciaret, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorum. Omnium tam Theologorum, quam canonistarum & legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia non debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis: & hac regula non obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendum. Ergo eorum confessio fidei facit: alias nulla est distinctio inter casus exceptos & non exceptos, *contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.*

Tertia. Regulæ standum & inherendum est, donec de exceptione & fallentia ostendatur.

ostendatur, & probatur ex *Gloss. recepta in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubrica eiusd. tit. Petro de Ancharano ibid. Bartol. li. 1. nu. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Panormit. in cap. ad nostram, num. 9. & in cap. Consuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo Menochio lib. 1. q. 91. num. 16. de arbit. Iudic. questionib. Zasio in tract. de substitutionibus cap. 6. num. 3. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 12. num. 4. Nauarr. in Rub. cap. Nouit, de iudicijs, num. 61. Sed crimen maleficorum ostenditur & probatur exceptum à Regula illa communi, posita in cap. 1. de confess. & L. fin. Cod. de accus. in quo reus interrogandus de socio, & ei credendum est. Ergo probatur assumptum ex L. fin. Co. de malefic. & math. cuius verba sunt: Quicumq; malificiorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit; ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis, communis hostis salutis ostendat. Quod si quisquā ex agitatoribus, id est, aurigis, seu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clamdestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit, vltimum supplicium non euadat: gemina suspitionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debita subtraxerit questionibus; aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociori confecerit. hæc sunt verba legis, in qua notanda verba, quod suspitionis redditur obnoxius:*

quia

quia publicum reum, ne socios criminis publicares, etiam puniendos, seueritati legum subtraxerit. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur communiter Doctores, Alberic. in dict. lege. Bartol. in l. Repeti. ff. de quast. Baldus lib. 1. conf. 95. incipiente Regula iuris est. Speculat. in tit. de accusat. versiculo, Idem repellitur. Angel. ab Aretio in tract. de malefic. versu. Sempronium mandatorem, fol. 19. col. 2. verbo. Quero an particeps. Panormit. Ioannes Immolens. & Anthon. à Butrio in cap. 1. de Confess. Albert de Gandino in tract. de malefic. in Rub. de quastionib. Franciscus Brunus in tract. de indicijs & tortura q. 3. 1. par. à nu. 9. Salicet. in L. fin. C. de accusat. Gloss. ibidem. & in C. de testib. L. Quoniam liberi. & in ca. 1. de Confess. Marsil. in L. 1. §. Diuus Antoninus. ff. de quast. & ibidem in L. Repeti. col. penult. Nauarr. in manuali cap. 18. nu. 58. Menochius lib. 2. de arb. Iud. casu 474. nu. 33. & alij alibi: Recedere autem à textu Iuris, ratione, & cum muni sententia, summæ temeritatis est.

Quarta. Malefici sunt latrones & plusquam latrones. maius enim est occidere veneno, quam gladio, ex l. 1. Cod. de malefic. & math. Sed latroni cōtra latronem adhibetur fides. Cod. de ferijs. L. penult. & ff. de custod. & ex trib. reor. L. Diuus Adrian. & communi Doctorum sententia & praxi. ergo.

Quinta

Quinta. Malefici faciunt coniurationē cum dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionē omnium, quę communem salutem tam corporalē, quę spirituales humanam promouent, vt experientia constat, & processibus exploratum est. quare d. lex eos merito hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, *ex cap. fin. De testib. cogend. & ibidem consensu omnium. & Bald. in cap. Quoniam liberi. Cod. de testibus.*

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsanť maiestatem. *L. Etsi excepta; Cod. eod.* Si enim crimen læsę maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut principem cōuicia coniecit, eis insidiatur ex odio, in ministros, vel in Regiuam delinquit: Quanto magis obnoxij erunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemant, sanctissimam Dei genitricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atq; Regis æterni ministros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanę creditur socio contra socium, vt constat *ex cap. 1. de Confess. & communi omnium sententia.* Ergo & in hoc. quia sicut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiam vbi est maior ratio, maius Ratio

Ratio autem quare excipiat^r à regula crimen læsæ maiestatis humanæ, est immanitas, & reipub. vtilitas, quæ profecto à fortiori militat in hoc crimine. Et cōfirmatur: quia hoc crimen multa habet priuilegia communia cum scelere læsæ maiestatis; quilibet enim admittitur ad accusandum; quilibet potest capere, modo Iudici deinde præsentet: quilibet etiam ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, torturæ subiicitur, & inuentus reus punitur. *ex d. L. Et si excepta.* Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodocum Damhaunderium in *Practica criminali. cap. 61.*

Septima. Malefici sunt sacrilegi. reb^o enim sacramentalib^o & sacramentis sacramentorū abutūtur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisit^o potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. *2. q. 1. & cap. Qui autem. 17. q. 4.* Campegius in tract. de testib. reg. 86. fallent. 9. Lancelott. in tract. de offic. pratoris in criminalib. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi Menoch. in loco proximè citato, num. 30. & alij quos ipse citat.

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia constat, quomodo vineas destruant, fruct^o perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur contra socios.

C. ad Legem Iuliam Maiest. Leg. penult. & fin.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eorum facta sapiunt hæresin. *ex ca. Accusatus. lib. 6. §. Sanè.* Hoc qui negat, rerum experientia impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum demonibus inire, diabolos adorare, Dei genitricem blasphemijs lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti, corpus Christi conculcare, aliaq; nefandissima scelera in Deum sanctosq; committere? Quæ omnia aut hæreses sunt, aut manifestam hæresin sapiunt. Sed in heresi socius admittitur contra socium, *ex cap. In fidei fauorem. in 6. & communi omnium sententia.*

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, credendum est: alias fides humana periret. Sed communiter accidit, ut socij in hoc crimine complices denunciantes, veritatem dicant; & si in casu vnus inueniatur, qui in denunciando fallatur, centum vel plures veritatem dicunt, ut constat experientia, & processibus contra maleficos. A communiter autem accidentibus licet argumentari in materia morali. Vnde Baldus locum à communiter accidentibus tradit facere indicium indubitatum, *in additionibus ad speculatorem, tit. de sentent. & his quæ ipsam sequuntur. in vers. incipiente, Ad mortem. Quod Latinus ostendit*

ostendit *Marsilius in practica criminali. §. Secunda.*
nu. 36. Id quod confirmo ex doctrina *S. Thomæ 2. 2. quæst. 70. art. 2.* qui dicit, quod in actibus humanis, super quibus constituuntur iudicia, & exiguntur testimonia, non potest adhiberi certitudo demonstratiua, eo quod sint contingentia & variabilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ ut in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat. hæc *S. Thomas.* Si enim testimonium hominum esset reiiciendum, quia testes quandoque falluntur, vel falsum testimonium dicunt, omne iudicium cessaret, Nam & in iudicio *Susannæ* falsa erant testimonia; & quando *Saluator* morti adiudicabatur, & *Actor. 6.* in condemnatione *Stephani*; & apud homines, innocentes quandoque condemnantur: non tamen propterea testimonia humana, quæ ut plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideo in hoc crimine etsi error contingat quandoque in denunciationibus, non propterea fides omnis eis adimenda. In iudicijs & testimonijs falsitatem & errorem quandoque contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iurisconsultos, An Iudex contra veritatem sibi notam, secundum allegata & probata possit sententiam pronunciare, & innocentem sibi cognitum condemnare? Cuius

affirmantem partē tenent *S. Thomas 2. 2. q. 76. ar. 2. & q. 64. ar. 3. ad 3. Alex. Halen. 3. par. q. 40. membro. 6. Caiet. in loc. S. Thoma, Syluester in verbo, Iudex 2. q. 5. Dominicus Sotus l. 5. de iust. & iure q. 4. art. 2. & ex Iuriscōsultis Bartol. in L. Illicitas, de offic. prasid. 10ā. Andreas in speculo, tit. de disput. & alleg. §. Satis. Gloss. in cap. pastoralis, §. quia. de offic. Delegati. & Felin. ibidem. Couarruias lib. 1. variarum resol. cap. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis veritas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & inconstantiam quandoq; homines à veritate deficiunt.*

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualem fidem; quia faciunt quale quale indicium, vt Doctores loquuntur. *Bald. in L. Maritus. ff. de quest. & in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Cathol. Salicet. in L. Si seruos. C. de testib. Gloss. in L. 3. ff. de test. Quod latius probat Marsil. in practica. §. Diligenter. à num. 141. Ergo magis credendum illi testi, qui debuit examinari; quia maiorem fidē facit. Si enim id quod videtur minus adesse, adest; multo magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de complicibus, ex LL. & communi sententia. ergo.*

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ; quæ tradit eis esse habendā fidem.
Nam

Nam omni tempore iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisiuerunt cōtra denunciatos, vt patet ex Malleo Malefic. & Bulla Innocentij octaui, Malleo præfixa; Nicolao Iaquierio & Bartholomao Spineo, Sacri Pallacij Magistro in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Iurisconsulto, causarum Criminalium in vrbe Iudice, in lib. 2. de Sortilegijs. Omnes enim dicti & alij, processus instituerunt secundum formam Iuris, in inquisitione hæreticorum seruandā. Sed in hac forma continetur, vt credatur confortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem,

2. Concl. *Certum etiam est, quod maleficis de se confessis nō habetur tanta fides, quāta hominibus integræ fame, opinionis & vitæ.*

Omnes in hac re conueniunt: quia ex cōfessione proprij criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læsa est fides: Alias etiam ad trium vel quatuor denunciations posset aliquis damnari; quod non est in praxi, vt in conclusione vltima plenius declarabitur.

3. Concl. *Confessio malefici contra socium, facit indicium ad torturam.*

Notandum: hæc Conclusio duplicem potest habere sensum: vnus est, quod confessio vnus contra socium sit sufficiens ad torturam, absque alijs indicatijs & adminiculis, & sic tenent Cynus in *L. fin. C. de accusat. Antho. de Butrio in cap. 1. de confess. Paulus de Leazaris in cap. grauis. De deposito, vt citat eos Alexan. lib. 3. consil. 89. incipiente, viso themate antescrpta. In eundem videntur descendere sensum Ioan. Immolent. & panormi. in cap. d. de confess. Angel. in d. L. fin. & Dinus in tractatu de quæst. Secundus sensus est, quod confessio vnus contra socium, vnum faciat indicium, non per se sufficiens sine alia præsumptione vel indicatijs: & hunc in conclusionem intendimus.*

Probat nunc Conclusio, præsuppositis supra probatis; In criminibus exceptis socium interrogandum de socijs, & Maleficium esse è numero exceptorum. In criminib⁹ exceptis dictum socij facere indicium ad torturam, à fortiori probat autoritas doctorum pro primo sensu citatorum. Nam qui sentit id, quod maius est, multo magis id quod min⁹ est, sub eodē gradu sentire

tire dicitur. Deinde in sensu nostro tenent communiter Doctores, in criminibus exceptis confessionem socij contra socium facere indicium ad torturam: Innocentius in cap. Quoniam. de testib. Gloss. in L. fin. C. de accusat. & in L. Quoniam liberi. C. de test. quam ibid. Doctores sequuntur. Alexan. in d. Consilio. & in lib. 2. conf. 211. incipiente. Visa facti renunciatione. Philippus Decius in consil. 189. num. 7. & 10. incipiente, Latus sum plurimum, & c. Idem in ca. Quoniam. de test. Philippus Corneus vol. 1. consil. 58. Hyppol. Marfil. in consilijs criminalibus. consil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. §. D. Antonino. ff. de quest. & latè in praxi criminali. §. diligenter, à nu. 59. Lodouicus Roman. in consil. 154. Baldus 1. vol. consil. 95. Conrad. Lancilottus in tract. de officio pratoris in criminalibus in tit. de negatione criminis & tormentis, nu. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficiorum, in Rubrica de questionibus & tormentis: & hac est communis sententia, vt tradit Iulius Clarus lib 5. sententiarum. §. fin. q. 21. versiculo. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundum practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denunciationibus non solum frequenter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt iudicum experien-

tia & processibus constat. ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, competit & definitum,

4. Concl. *Confessio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

Probatur, Confessio huiusmodi alii quem habet effectum, vt constat ex dictis, ergo ad inquirendum; cum per se non sufficiat ad torturam, Imo in non exceptis tradunt Doctores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quanto magis in exceptis? Deinde nostram conclusionem tenent cõmuniter Doctores, vt docet Clarus *loc. cit. versic. Retenta ergo communi conclusione.*

Ex hac conclusione sequitur, quod Iudex habita confessione vnius malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. Concl. *Confessio socij contra complices & participes in*

cri-

crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet praesumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.

Probatur conclusio ex Gloss. & Saliceto in l. fin. C. de accus. vbi Salic. dicit in exceptis talem confessionem siue nominationem secundum doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Gloss. citata, si talis nominatio sit coniuncta cum alia praesumptione. & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iulius Clarus in q. d. & in specie Alexander lib. 3. consil. 59. incipiente, Viso themate. Albertus Gandin. loc. cit. Francisc. Brunus de indicatijs & tortura, loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de indicatijs & tortura. nu. 49. & ibid. in addit. Lodouicus Bologninus. Hippol. Marsil. in consil. 28. nu. 17. & in consil. 130. num. 42. vbi latè probat ex Alex. & alijs. Atq; hic pro lectore notandum, quando citantur consilia Marsilij, intelligendum de criminalibus & non ciuilibus in hac materia.

Circa hanc conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt

in tormentis confiteatur. Sic tenent communiter Doctores: quia cum sit infamis & vilis factus ex confessione proprii criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. 1. vol. consil. 95. Alexand. 5. vol. cons. 152. incipiente. *Viso processu*, nu. 17. Raphaël Fulgosius cons. 173. incipiente, *In causa inquisitionis*. Marsil. cons. 22 nu. 22. & 109. num. 13. & in *practica criminali*. §. Diligenter. nu. 61. Gandinus de *quest. & torment.* §. Nunc restat formare. Alberic. in l. fin. C. de accus. Adde his ea, quae secundum Baldum, Salicetum, Oldradū & alios, Iason in L. Cunctos populos. de *summa Trinit.* & *fid. cath.* nu. 70. in prima lectione, & in 2. nu. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, ad hoc ut indicium faciant ad torturam, in subsidium: quae communis Doctorum est sententia, ut infra constabit. & licet Couarruias lib. 2. *variarum Resolutionum* cap. 13. nu. 8. videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, ut periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantum ad absolutam probationem; & ita communi non aduersatur; imò maxime fauet. Quia ut Bartol. in l. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vult, quotiescunque probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam. quod comprobatur Marsil. in *practica* d. §. Diligenter. nu. 133. Quod autem socij criminis cum tormētis admittantur,

tantur, valde iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur. Dicit tamé Chassanęus in consuetudini. *Burgundia, in Rubr. 1. se hoc sæpè allegasse in curia Franciæ; Curiam tamen non attendere in delictis atrocioribus, quæ fiunt de nocte, & clandestinis, sed admittere, propter difficultatem probationis, probationem sociorum criminis sine tortura, in casibus, quibus socij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re consuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Constitutiones Imperiales Criminales Caroli Quinti quamuis declarent socium contra socium facere indicium ad torturam, inter alias condiciones, nulla tamé fit mentio, quod debeat fieri nominatio in tortura, vt est videre in articulo 31. Concedendum tamen maximè in vilibus personis, confessionem reddi probabiliorem, quando examen fit in tormentis. 2. q. 1. can. In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de test. & in Auth. de test. §. Si verò etiam. Aduertendū tamen pro praxi, non esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad tormenta, modo metu tormentorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Seuerus. ff. de quaest. Bald. in tract. de quaest. & torm. Guido à Suzaria de indicijs & tortura*

tura nu. 72. & ibid. in addition. Bolognius, & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confessio, non solum quando actualiter tortura adhibetur, sed etiam quando est in locum tormentorum ductus ad torquendum, vel precedunt minæ tormentorum, secundum Angelum ab Aretio in tract. malefic. verbo, Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malefic. in Rubr. de quaest. & torment. Marfil. in Practica criminali. §. Expedita. nu. 10.

Sed hîc exurgit dubium, *An ad hoc vt dictum socij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?* Marfilius in practica, §. diligenter. à nu. 63. tenet quod sic. & propterea dicit se Bononię semel liberasse à furca quendam furem, nomine Lodouicum de Parisijs, Eundem sequitur Iulius Clarus in d. q. 21. versic. *Quero nunquid ad hoc:* & dicit, quod sic semper viderit obseruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel antè torturam, vel præsente ipso, contra quem deponit, prout seruatur in confrontatione teste Boerio in decis. 319. Marcus Anton, Blancus in tract. de indicijs nu. 384. tenet contrariũ, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbit. Indic. quaest. num. 60. Tradit Menochius ex aliorum autho.

auctoritate praxim esse seruandam; & hoc
 videtur tenendum. Requirit enim iura
 & leges iuramentum in teste, qui plenè pro-
 bare debet, quod non est in proposito: qua-
 re tantus rigor iuris non attenditur. Pro
 cuius rei confirmatione facit, quod idem
 Marfil. in eodem §. infra nu. 143. latè probat te-
 stem examinatum sine iuramento facere
 præsumptionem. Hoc tamen semper faci-
 endum à prudenti & timorato Iudice, qui
 Deum & iustitiam ante oculos habere de-
 bet, vt quando Reus complices in casibus,
 quibus tenetur, nominat, eum admoneat,
 vt propriæ memor salutis, nemini iniuriã
 faciat, sed benè consideret, quid loquatur,
 imò & interrogare poterit reum, an in ani-
 mam & conscientiam suam velit recipere,
 sic se rem habere. hoc enim induit quasi ra-
 tionem iuramenti.

Hic libet pro nostra materia mouere du-
 bium, *An dictum mandatarij
 solum sine alijs adminiculis vel
 indicijs, faciat indicium ad tor-
 turam contra mandantem.*

Exempli gratia, in præsentī crimine inter
 maleficos & maleficas sunt homines infe-
 rioris sortis, vilis conditionis, mediocris sta-
 tus

tus & superioris; Nunc maleficus vilis conditionis & pauper faterur se grandinem mouisse, ad perdendum frumentum. Ipse est pauper; mendicat panem; mallet frumenti copiam, quàm inopiam: præsumit merito Iudex talem motu proprio non fecisse, sed alio mandante, vel alijs superioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciat mandantem. An talis denunciatio faciat indicium solum, ita vt mandans possit capi & torqueri? Ante resolutionem notandum est, quod mandatarius potest interrogari de mandante, quando præsumptio est verisimilis eum fecisse ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etsi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquuntur, concurrat. Vnde tenetur de delicto mandatarii, & punitur eadem pœna regulariter, qua mandatarius. *Bartol. in L. Non solum. ff. de iniurijs. §. Si mandato: & est communis opinio, vt testatur Albertus Gandinus in tract. de malefic. in Rubr. de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quest. 89. Lanciottus in tract. de offic. prætoris in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarruias in Clement. Furiosus de homicidio.* Hoc tamen sciendum est, quod quando mandans est potens & seuerus erga eos, mitius puniendus est mandata-

datarius. quia cum actio tum minus sit voluntaria, minus in eadem specie peccat. Metus enim etsi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Respondetur nunc conformiter superioribus conclusionibus, quod mandatarij dictum solum sine alia præsumptione, vel iudicijs non est sufficiens ad hoc, vt mandans possit subijci tormentis, vt patet ex proxima Conclusionem. Deinde ob aliam rationem, quam ponunt Clarus d. lib. quest. 21. & Marsilius in §. Diligenter. nu. 39. Quia alias esset in potestate cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt vir probus subijceretur tormentis; quod esset impium & absurdū. & ita dicit Clarus, quod viderit semper seruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiore suspiciones sufficiant, quam in non exceptis. Quæ praxis benè notanda est ad propositum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiore sufficiant suspiciones: sicuti etiam in hæresi omnium iudicio leuiora argumenta & signa, quam in alijs, acceptantur ad præsumendum. ex L. 2. Cod. de hæret. Felino in cap. literas. de præsumpt. Lancilotto in d. tractat. in cap. de hæreticis. num. 8.

Dicet

Dicet quispiam, cum hic agatur de indi-
 cijs, Quot indicia requirantur ad torturam?
 Respondetur, secundum Doctores, in praxi
 ita seruari, quod per vnum indicium, si sit
 proximum, procedatur ad torturam: vt si
 sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio
 extra indicium, vel res reperta apud reum
 præsumptum. Atque etiam duo leuia vnū
 sufficiens ad torturam efficiunt, vt Docto-
 res practici *Lancilott. in d. tract. in cap. de nega-
 tione criminis. nu. 21. Marsil. in practica, & alij col-
 ligunt ex Bart. L. fin. ff. de quæst.* Quod autem
 de consuetudine seruetur, vt propter vnū
 indicium Reus tormentis subijciatur, atte-
 stantur Ioan. Andreas in *addit. ad Speculato-
 rem, in tit. de præsumpt. §. Species. Alexand. lib. 1.
 consil. 77. Albericus in L. Si quis alicui. C. ad legem
 Iuliam Maieſt. & hæc est communis opinio,
 vt tradunt Clarus lib. 5. §. fin. q. 84. & Marsil. in
 practica criminali. §. Diligenter, à n. 177.* Animad-
 uertendum est, quod in materia indicio-
 rum & torturæ non potest in omnibus da-
 ri certa regula, propter varios casus emer-
 gentes. Ideo Iudicis arbitrio multa relin-
 quuntur, an vnum sufficiat indicium, vel
 plura, vel quale. Iudicis tamen arbitrium
 in hoc, sicut in alijs omnibus, debet esse iuri
 & æquitati consonum; alias non valet, nec
 debet sequi propriam conscientiam, sed
 publi-

publicam & regulas legum, vt latè *Marsil. in practica loco cit. à nu. 27. prosequitur.* quia in arbitrarijs Iudex debet facere suū arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non is est sensus, vt fortassè indocti iudices & iuris imperiti intelligunt, quod quisq; iudex pro suo sensu & cerebro possit decernere, ita vt pro ratione sit voluntas propria, sed quod Iudex consideratis circumstantijs rerum & personarū, nec non etiam legum decretis, & doctorum sententijs, arbitretur quod iuri & æquitati cōsonum erit, quando lex expressè de iustitia non statuit. Vnde arbitraria, quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi, secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet *Andreas Barbatius in cap. 1. de constitut. nu. 167.* Si autem lex quid certi statuatur in casu, legi standū est. Hinc infertur, illa indicia maxime, quæ leges ponunt, & Doctores ex legibus colligunt, obseruanda esse. Deinde breuiter deduco (inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & statu istius exercitij, quod occultissimum est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat;

H

maxi-

maximè cùm regulariter omne indicium, secundùm communem sententiam, quam etiam Constitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur, per duos testes probandum sit: Cum tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarum curiarum, in enormibus, clandestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lèdatur, atq; ad iram prouocetur, & respub. patiatur; leuiiores & minores quam in alijs admittant suspiciones, & minora argumenta seu indicia requirant, vt in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hic dubium incidenter soluendum, quod sæpè in praxi occurrit: Casus talis est, Maleficus indicatijs sufficientibus, & seruatis seruandis in tortura coram Iudice, notario & assistentibus proprium crimen confessus, deinde de consortibus interrogatus, cùm iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciauit duos, vel duas, vel plures: quam confessionem ratam habet, & confirmat, dum est ad bancham iuris, vt vocant, & sententiam expectat. Sententia lata proceditur ad executionem; & dum est in manibus Carnificis, locum præparatum ad incinerandum intraturus, vel instantia partis denunciata, vel importunitate

nitate admonentium mortis, & vrgentium per animæ salutem, vt cogitet verè, an falso denunciauerit, reus perturbatus hiscè vel similibus verbis, dum in extremis militat, vertit se ad populum, dicens ad iudicem, vt paululum expectet, & ait in præsentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoscatis, atque pro anima mea Dominum rogetis; & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuso eos, & dico me nihil mali de ipsis scire. Vel, delatis præsentibus & instantibus respondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis, non est amplius locus verbis, sed proceditur ad executionem. Difficultas nunc est, an confessio in extremis facta elidat primā confessionem, in tortura & iudicio factam; ita vt prior non sit amplius indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modū in conclusione expositum.

Videtur quod elidat; tum quia confessio nulla, & non perseuerans, eiusdem censetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor salutis præsumitur. *can. Sancimus. l. q. 7. & Gloss. in cap. literas. de præsumpt.* Quæstio hæc parum apud Doctores trita est. Eam in casu furti mouet Marsilius in *practica criminali*. §. *Restat. in principio*, & soluit in partem negantem: &

sic etiam in præfenti resolvimus; Non esse
 standum tali confessioni, quæ in extremis
 fit. & probatur *ex L. Si quis in gravi. §.* Si quis
 moriens. *ff. ad Syllan. vbi per illum textū* Barto-
 lus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, cō-
 stitutus in mortis articulo, dicit se falsam tu-
 lisse sententiam, non statim ipsius dicto, nec
 ei creditur ad annullandum sententiam: &
 multis alijs iuribus & allegationibus profe-
 quitur dictus auctor. Præterea eadē solem-
 nitas requiritur in destruendo, quæ exigi-
 tur in construendo; nec non etiam eadem
 solemnitas postulatur in reuocatione actus,
 quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in
 articulo mortis fit extraiudicialiter, sine
 debita solemnitate; denunciatio vero facta
 est seruatis seruandis in iudicio: & actus for-
 tior est, qui fit in iudicio, quā qui fit extra,
iuxta Glossam receptam in Authent. Generaliter.
C. de Episcop. & Cleric. Ergo posterior confes-
 sio non derogat priori. Atque in maiorem
 confirmationem optima est ratio. Rei cum
 ducuntur ad supplicium, & sunt in puncto
 mortis, adeo concutiuntur timore, & per-
 turbantur angustia necis, vt quasi alieni
 mente videantur, & plenum iudicium non
 habeant; & oppressi mortis timore sunt ve-
 luti similes mortuis. Adhæc, talis persona
 maximè si moriatur pœnitens sana mente
 & ratio-

& ratione, non confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & releuasset excusando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciasset tales, tanquã participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse & consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibusq; argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculpet, & excuset, quẽ inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseverans æquiparetur cõfessionì nulli: hoc tamen intelligitur vsque ad sententiam condemnatoriam. Si reus non perseveret in confessione facta in tortura, non potest condemnari vi prioris confessionis. At alia ratio est post sententiam. Quod verò adducitur: moriens præsumitur memor salutis; ve-

verum est, si constanti & sana mente, & de-
 liberato iudicio respondeat, & non pertur-
 betur timore mortis, vel instantia impor-
 tuna partium, aut sollicitantium. His addo,
 quod Baldus ait, *in tractatu de pace Constantia*,
§. extra quare. num. 66. qui tractatus habetur in 3.
volum. Oceani iuris, fol. 77. quē sequitur Iason.
in L. 1 ff. per quam factum erit. nu. 16. Non om-
 nis qui moritur, vel est in extremo vitæ cō-
 stitutus, est Sanctus Ioannes Baptista, licet
 receperit corpus Christi. Vnde licet sit ali-
 qualis præsumptio, non tamen tanta, vt
 multū probet. Ex his duo elicio: Primum,
 pro Confessarijs, qui talium reorum audi-
 unt confessiones in casibus, quibus socios
 criminis tenentur denunciare, vt admonen-
 ant eos serio in confessione, ad denunciand-
 um eos, quos in conscientia, ex certa scien-
 tia, sepositis omnibus humanis affectioni-
 bus, nouerint consortes, Iudici coram no-
 tario & testibus; & si quos fortè in tormen-
 tis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel al-
 lia causa contra veritatem denunciaffent,
 reuocent cum eadem solemnitate, antè sen-
 tentiam. Quia si postea Confessarius reum
 comitetur ad supplicium, & tunc sepius in-
 culcando admoneat, vt memor salutis, si
 quem iniuste denunciaffet, eum reuocet,
 stimulis conscientię ex vna parte, cū mor-
 instet,

instet, & ratio reddenda sit: & ex altera anxietate mortis exagitatus facilè contingere posset, vt totam primam confessionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, sententia lata partes accedere ad instandum & molestandum, reum, sed si iudicet confrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante sententiam pro comoditate. Aliàs si post, quid p̄ importunitatē reuocetur, generatur aliquo modo præiudiciū tum iudicio, quod sanctum esse debet, & sine mendacio; tū etiam ipsi reo, qui falsum dixit, aut in falsum consensum dedit, dum loqui debebat, & tacuit; si postea non stet confessioni; Nec etiam secundum leges talis subsecuta reuocatio, vt supra dictum, magni ponderis est, præsertim quando prima confessio fulcitur adminiculis, quæ ipsam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam constitutionem criminalem Caroli V. in art. 31. versic. *Sum sūnff. ten.* Huic resolutioni multū fauet, casus in simili expressus in *L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Sillanian.* vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit se à Titio vulneratum, nisi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus *ibidem*, & Marsili⁹ *cons. 5. nu. 14. & cons. 109.* tradunt dictum morientis facere indicium.

ad torturam. In contrarium est communis opinio, facere aliqualem præsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturam. *Stephanus Bertrand. lib. 2. consil. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iul. Clarus lib. 5. questio. 21.* Vnde Constitutiones Criminales Caroli Quinti, in articulo 28. determinant, quod sermo morientis, si quem denunciât, aliquod faciat indicium.

6. *Concl. Confessio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine malefactorum.*

Hanc conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuenti in tormentis, de se confessi, simul vel successiue denuncient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia contra talem, vel tales, ad torturam; si in confessione constanter perseuerent, poenitentes ad iudicium accedât, morientes cum contritione, ita vt ex circumstantijs adiunctis non possit præsumi eos mentiri; &, si alia non sint indicia, Iudex

dex potest & debet ex lege naturali supra insinuata, & ratione officij, tales denunciatores apprehendere, inquirere, & torturæ subijcere. Et in tali confessione multum est obseruandum, an reus sæpius confessionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis postea, & ad banchum iuris; quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propositi, *Marsil. in consil. 113. nu. 2. & in L. 1. ff. de quest. §. Questioni. Felin. in cap. si cautio, De fide instrumentorum, nu. 39. Decius in consil. 185. nu. 10.* Talis etiam geminatio & reiteratio præsupponit deliberationem, iuxta *Gloss. in ca. Si quis iratus, 2. q. 3.* Qua de causa non est reuocabilis prætextu erroris aut falsitatis. *Lodouic. Romanus. in cons. 346. incipiente, in hac causa. Bartol. in L. Cum scimus, C. de Agriculis & censitis. lib. vn. decimo. Bald. in L. Nec dammosa. C. de precibus Imperat. offerendis, & alij iam citati.* Dictum in conclusione (regulariter) quia possit esse casus, in quo tam paucae denunciationes non sufficerent; vt si vir in potestate & autoritate constitutus, à subditis denunciaretur tantum criminis, possit fortasse præsumi ex odio factum, vel alio humano respectu, præsertim si nullæ aliæ adsunt præsumptiones coadiuuantes. Si tamen tales denunciationes multiplicentur à personis infimæ, mediocris, & fortassis æqualis (consideratis con-

siderandis) conditionis & stat^u hominibus; iustitia vendicat sibi locum. Videndum etiam, an tales denunciante sint maioris authoritatis habiti: tunc enim eorum denunciationes sunt maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis, contra pares, si debite seruantur cōditiones. Propter hoc enim crimen licet quemlibet, non obstante dignitate, torture subjicere, & inuentum reum punire. *ex L. Et si excepta. De malefic. & mathem.* Probat^{ur} nunc Conclusio sic declarata;

Primò, authoritate omnium dd. allegatorum in 3. & 5. conclus. Nam cum dubitant, an vnus confessio in exceptis sufficiat ad torturam, præsupponunt duorum vel trium sufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet, confessionem siue nominationem vnus facere indicium ad torturam, si alia præsumptione vel indicio iuuetur. Sed hic in proposito vnus inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi sententia, vt supra ostensum est, vnum graue indicium & proximum sufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauissimum contra tertiū: cum vnus faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cum omnes rerum cir-

cun-

cunstantias nominans posset significare & aperire viam ad vltiorem inquisitionem.

Tertio, In crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duorum sociorum confessio contra socium vel socios, sufficeret ad torturam. *ex cap. In fidei fauorem. in 6. de heret. & 6. quest. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quisquis. Cod. ad legem Iuliam Maieft. & communis doctorum sententia.* Ergo & in nostro casu: quia vbi est similis ratio, idem ius est. ff. ad legē Aquili. L. Illud. & vbi maior ratio: maius ius Ratio autem in dictis criminibus est enormitas criminis, & reipubl. damnum. Sed magnitudine & immanitate hoc crimē omnia superat, maximaque damna in reipubl. redundant, vt omnium confessionibus constat, & hisce infœlicissimis temporibus Respubl. experitur. Hinc benè Lambertus Danaus cap. 5. in dialogis de sortiarijs & maleficis, ait: *Sunt à fide sceleratissimi apostata, Dei potentia perfidi abiuratores, rei læsæ maiestatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdissimi, asseclæ diaboli turpissimi, denique diabolici venefici, & impostores.* hac ille. Si ergo in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duo socij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam sufficiens, imò fortassè plus probant
ia

in defectu aliorum (nam iura eos in testes admittunt indistinctè) quis negabit in nefandissimo scelere duorum vel trium testimonium, de se confessorum, contra alios sufficere ad torturam? quæ solum est medium, ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quam Deo datam fidem abnegare, cum diabolo foedus contra diuinam maiestatem, eiusq; sanctos contrahere, demonem adorare, sanctissimam Dei genetricem blasphemijs impetere, hosti communis salutis obedientiam, homagiumq; præstare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnib; facit iniuriam, & publicum crimen committit. *cap. Vergentis. de hæreticis. & C. ead. tit. L. Gazaros.* Si ergo, vt *L. 2. ibidem definit.* Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus debet succumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot tamq; enormib; flagitijs non dico deuiare à fide, sed totam religionem conculcare maximis argumentis cognoscuntur, & deteguntur?

Quarto: in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorum vel trium denunciationes contra consortes criminis sufficiunt ad torturam,

ram, ex legibus supra citatis & allegationibus. Et sic practicatur in rebus publ. benè institutis, doctissimorum virorum consilijs, vt benè docent experientia, & aliorū testimonijs Iul. Clarus lib. 5. §. fin. practica criminalis. q. 21. vers. Sed pone. Chassaneus in consuetudinibus Burgundie, Rubr. 1. §. 5. nu. 123. versic. & Quantum ad laicū. Raphaël Fulgosius in cons. 173. Alexand. cons. 89. lib. 3. incipiente, Viso themate antè scripta.

Quinto. Omnium Doctorum iudicio, in defectum aliarum probationum, & in subsidium, admittuntur testes non integri, inhabiles, infames, & socij criminū, quando ex natura rei & actº alij haberi non possunt, iuxta communem rerum cursum. Sic tenent Panormit. Baldus. Hostien. Felinus & alij, in cap. fin. de testib. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de Probat. Ioan. Andreas in addit. ad Speculator. tit. de teste. §. 1. vers. Quid siolum. Bald. Glossa & alij d. in C. de testib. L. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320. incipiente, & viso themate. & eod. lib. consil. 166. incipiente, Animaduersis. & lib. 5. cons. 152. incipiente, Viso processu causa. Philippus Cornaeus 1. part. consil. 58. incipiente, Post redditum consilium dicitur mihi. Paulus Castren. 1. part. Consil. 348. incip. Notandum quod adulterium. Decius in consil. 184. incip. Latatus sum. à nu. 10. Marsil. Consil. 41. nu. 6. & consil. 61. & 102. nu. 7. & in practica criminali. §. Diligenter à nu. 81.

Mat.

Matthæus Marfil. in singularibus. versic. Nota quod in subsidium, pagin. penult. Landfranc. in tractatu de depositionibus testium. nu 102. Salycr. in L. Ea quidem. Cod. de accusat. Iason. in L. Cunctos populos. De summa Trinitat. & communis ibidem. Martinus Nauarr. in manuali Confessariorum, cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthonius Gabriellus, Romanus Fisci Apostoli aduocatus libr. 1. communium Conclusio- num, in Rubr. de testib. conclus. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta communem rerum cursum. Eorum enim exercitia, conuenticula, coniurationesque de nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges; quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, vt notat Syluester in Summa, verb. Hæresis. 3. & sua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiunt, & in locis secretis, difficilis sunt probationis, vt pulchre ostendunt Alexand. in d. consil. 166. & Marfil. in consil. 5. Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quod aliter probari non possit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profecto est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author

thor principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorum tractatibus & conuentibus interest, aut interesse permittitur, vt sit testis omni exceptione maior, qui testimonium ferat? Quis enim vir vxorem habens, cum qua noctes diesque versatur, ipsam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronuntiabit? Hic sibi locum vendicat illud Poëticum: *Quo minimè credis gurgite, piscis erit.* Quis igitur Iudex tam à ratione alienus est, qui bonorum requirat testimonium, vbi nulli boni interesse possunt, nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atque hoc argumentum confirmat Regula illa Iuridica; in defectum probationum, si ex negotij & actus natura non potest haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta est ea probatione, quæ haberi potest. *text. & Gloss. in cap. fin. de testib. cog. Panormit. ibidem. Alexand. 1. volum. consil. 64. incipiente, Aeterni numinis inuocato spiritu. Marsil. consil. 5. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 126. Bartol. & Immolen. in L. In illa stipulatione. in fine. de verbor. obligat. Chassaneus super consuetud. Burgundia, Rub. 1. §. 5. num. 173.*

Amplius

*Amplius roboratur ex Panormitano in cap. Deca-
tero. de testib. vbi testatur, quod licet regulariter
non admittantur laici contra clericos, in causa
criminali: tamen quando delictum est commissum
in villa, vbi solum vnus est clericus, in defectum pro-
bationū, admittēdi sunt laici. Ad idem facit doctrina
Saliceti in L. Ea quidem. C. de accusat. q. 5. recepta
ab Angelo ab Aretio, in Tractat. de malefic. Verbo
Metitor. & Marsilio d. conf. 5. & alijs. Quando in
casu sumus, in quo testes integri haberi non possunt,
tunc admittendi non integri: & ponit exemplum.
Si quis lusit in prostibulo, & fuit deceptus propter
taxillos falsos &c. poterit lasionem & falsitatem
probare per lenones & infames.*

Sexto, in enormibus & occultis, facilius
& promptior debet esse Iudex in proceden-
do ad torturam, sicut in incantatione, ve-
natione & similibus, ex Bald. in L. Nemo
deinceps. C. de Episcopali audient. Barbat. & alijs
in addit. ad Bartol. L. fin. ff. de quest. Quod late
confirmant Francisc. Brunus in tract. de indicijs &
tortura, 2. par. q. 8. nu. 2. & hæc est communis
regula, vt tradit Clarus lib. 5. q. 64. vers. & ideo.
Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto fi-
unt, difficilius probari possunt. Ex qua cau-
sa resultat illud Iuridicum pronunciatum;
In clandestinis & occultis sufficere proba-
tiones per cōiecturas, ob rei difficultatem,
quæ alias non sufficerent. Occulta autem
sunt,

sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. Baldus in *L. Cum fratrem. Cod. de his quibus vt in ignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllanian.* Hinc Baldus clandestinum dicit; quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, *ex d. L. Cum fratrem.* Quoniam autem quæ de nocte fiunt, difficilis sunt probationis, vt probat latè *Alexan. lib. 2. cons. 211. incip. Visa facti narratione, & eodem lib. cons. 167. incip. Animaduersis his, quæ tam per testes.* Atque crimen maleficorum, ex his causis alijsque, quòd est occultissimum, leuiorib' argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superque constat ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum cōuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in *lib. 2. de Sortilegijs cap. 4.* Prima, quia Dæmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, *iuxta commune dictum: Qui male agit, odit lucem:* Secunda, Si de die fierent, possent videri ab aliquo & faciliùs discooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam; & sic caperentur & punirentur.

I

Septimo.

Septimo. Regulare & iuridicum est, quod propter enormitatē & immanitatem criminis, iura & statuta transgredi licet; Id quod probatur *cap. 1. de confess. Glos. & dd.* Exci-
piuntur, propter immanitatem, quæ vo-
cantur excepta ab illa regula: De se confes-
sus super aliorum conscientia non debet
inquiiri. *L. Nemo deinceps. C. de Episcopali. au-
dient.* In festis pascalibus relaxantur carcera-
ti, exceptis qui atrocita commiserunt, *L. per
omnes. C. de defensorib. ciuitat. denegatur defensio,
propter magnitudinem criminis. L. provinciarum.
C. de ferijs.* in venerabili paschæ die, propter
immanitatem, admittitur tortura, ad ho-
norem Dei: quod & *Bald. in d. l. Nemo deinceps,
tradit. Facit ad idem Glos. in §. per contrarium. In-
stit. de hered. quæ ab intestat. deferuntur. vbi prop-
ter immanitatem, fama defuncti damnatur.* Sic
Ioan. Andreas, propter atrocissimum cri-
men, in *cap. Cum non ab homine, De iudicijs. testa-
tur clericum sine degradatione posse puni-
ri, non attenta dispositione d. cap. Sic Marfil.
in singulari. 601.* propter immanitatem crimi-
nis recipiuntur testes, lite non contestata, &
parte non citata: iuxta notata ab *Archidiacono,
Dominico Geminiano, Hostien. in cap. 1. de homicid.
in 6. & Felino in cap. Quoniam, nu. 7. Vt lite non cō-
testata. Probant hanc regulam latissimè Baldus in
Autent. sed nouo iure. C. de seru. fugitiuis. & Docto-*

res in addit. ibidem. *Marsil. in L. vnius. §. Cognitu-
rum. ff. de quæst. & in d. singulari. & omnium latif-
sinè Andreas Barbatius in ca. 1. de constit. à n. 155.
secutus doctrinam Innocentij ibidem.* Propter
hanc regulam in atrocissimis non seruatur
ita processus, recipiuntur testes ante litem
contestatam, & parte non citata, & proce-
ditur ad torturam, etiam si non sint ita suf-
ficientia indicia, vt recte infert *Iulius Clarus li. 5.
q. 1. §. primo. vers. sunt etiam.* Enormia enim, vt
in d. singul. 601. *Marsil. tradit,* talis sunt naturæ
& importantie, quod alterent dispositionē
statutorum & iuris communis. Atq; si hæc
omnia in vlllo crimine locum habeant, in
hoc nostro proposito in summo gradu ob-
tinebunt. Si quidem vt plurimum in cri-
mine maleficorum, in vno subiecto con-
ueniunt crimen læsæ maiestatis diuinæ,
quandoque etiam humanæ, vt experientia
compertum est, latrocinia horrenda, & gra-
uissimis circumstantijs affecta; coniuratio
cum diabolo in subuersionem regni sum-
mi Regis: Idololatria pessima, pactum cum
diabolo & inferno; blasphemia in Deum,
Beatissimam virginem, & omnes sanctos;
peccatum contra naturam cum spirituali-
bus creaturis: sacrilegia nefandissima in ab-
usu sacramenti sacramentorum, & rerum
sacrarum; Infantium & innocentum cædes;

sepulchrorum violatio, vt innocentes effo-
 diant, quorum carnibus horrendè abutun-
 tur; perditio agrorum, vinearum, sylvarū,
 omniumque rerum ad salutem hominum
 spectantium: ita vt merito à lege appellen-
 tur hostes communis salutis; & alia plurima
 scelera perpetrant, quæ nec mens humana
 concipere valet. Quis igitur tam insipiens
 est, qui legibus concludere velit, quod om-
 nes leges immanitate & atrocitate superat?
 Estne vllus canon, aut lex, aut statutum,
 quod dæmonem cum sua societate inclu-
 dat? Hic Iudices atq; potestatem habentes,
 per Deum, communemq; salutem obsecro,
 vt leges, iura, rationes, & authoritatem do-
 ctissimorum virorum intueantur, oculos
 aperiant, & cernant, quomodo Deus imma-
 nissimis criminibus irritetur, quomodo
 propter periculū cōmunis salutis, in enor-
 mibus, ne quidem à processu & inquisitio-
 ne, & executione in diebus Deo singulari
 ratione consecratis cessandum sit; quomo-
 do DEVS executione iustitiæ reconcilie-
 tur, facili mē, ait *d. lex, Prouinciarum. C. de ferijs.*
 in hoc summi numinis speratur venia, per
 quod multorum salus, & incolumitas pro-
 curatur? Quomodo ad honorem Dei, iuxta
d. L. Nemo deinceps. crimina punienda sint;
 quomodo sinant crimina impunita coales-
 cere,

cere, cōtra L. per omnes. C. de defens. Ciuit. quomodo in tam enormibus & periculosis, cōtra communem salutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & posituiis, dum periculum est in mora, iustitiæ executionem differant, cum multorum scandalo, dantes iustam occasionem multis temerarijs iudicijs, & sic communicantes grauissimis peccatis alienis? quomodo deglutiāt camelos, excolātes, culices dum minora & manifesta Lynceis oculis perlustrant, & talpis sunt ceciores in occultis & atrocissimis? quomodo festucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta simplicia, homicidia sine proposito perpetrata, aliaq; minora canepius & angue persequuntur: crimen verò læsæ maiestatis diuinæ, apostasiam, tractatus secretos cōtra patriæ salutem, & alia immanissima facinora, tanquam phantasias & somnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinam Magni Basilij antè oculos: Qui veram germanamq; iustitiā non habet in animo repositam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, sed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obsequitur, aut etiam inimicos vlciscitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaque exercere non potest.

Octauo & vltimo probo conclusionem. Si non demus locum denunciationibus consortum in crimine maleficorum, non est via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius sceleris: quod concedere est absurdissimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ posita & probata sunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter dæmones est prælatio & ordo. Sunt enim supremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter ministros. Nam norunt optimè tanto stabilius esse regnum, quāto maiori firmatur ordine. Videmus autem in regno temporali, superiores, potentiores, & honoratiores principibus assidere; consilia ac responsa dare, ac demum quod executioni mandandum concludere; conclusa per medios & infimos in effectum deducere. Non enim est supremorum consiliariorum, manus ad mouere operi. Sicut enim superiores dæmones suas prouincias committunt inferioribus: Sic etiam in pessima illa politia, principes & superiores malefici, cum Principe dæmoniorum concludunt tractatus; atque inferioribus executionem mandant.

Atq; hanc doctrinā non solum ratio cōprobat, sed etiā maleficorū & maleficarū confessiones

sessiones confirmât. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus; contra ius, doctissimorum virorum auctoritatem, & praxim tam Ecclesiæ, quam rerum public. benè institutarum, atque rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebunt ne impunita eorū scelera? eorum tractatus contra republ. communemq; salutem occulti latebunt, vt indies plures pertrahantur in diaboli societate? Recurris ad externa indicia: perquire quādo principes huius sceleris vili fuerint aut scopos erigere ad causandum pluuiam, aut ollam supponere vestibulo alicuius stabuli, aut lites & minas intētas plebeis, aut alia opera externa exercuisse, quæ indiciorum vices subeant ad probandū. Hæc enim sunt facta vulgarium & vilium personarū, quæ rus incolūt, & ruri versantur inter plebeos. Ibi quandoque hæc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciations, & alantur principes maleficorum, & magistri scholæ diaboli: & videbitur, cum maximo Reipub. damno, quis sit futurus rei exitus. Habeant antè oculos, qui gladium portant, iustitiam, quæ tribuit vnicuique quod suū est; benè agenti præmium & honorem: male-

operanti pœnam & vindictam; ne si respe.
ctu humano omittant punire Dei iniurias,
ac reipubl. vndicare scelera; seuerissimam
indignitationem eius, qui etiam iustitias
iudicat, incurrant.

Ex proxima conclusione & alijs infero
quædam in hac materia;

Primum. Cæteris paribus, in hoc enor-
missimo & occultissimo crimine, contra
quorundam falsam opinionem, maiorum
virium esse denunciationes talibus circun-
stantijs fulcitas, quales posuimus, omnibus
alijs indiçijs: tum quia alia vt plurimum
sunt simplicia, leuia, & remota à substan-
tia actus: at denunciationes naturam nego-
tij & circunstantias in omnem euentum
aperire possunt. Id quod ex definitione in-
dicij confirmatur. Dicitur enim ab indi-
cando, & est medium intellectuale verita-
tis eliciendę, ex aliqua singulari circunstan-
tia insurgens. *ex L. Indicia. C. de rei vindicatione.*
& *L. fin. C. de probat*: quæ descriptio multò
fortius conuenit denunciationibus, vt pa-
tet intuenti. Quare rectè denunciationem
sociorum in genere, Constitutio Caroli V.
in art. 31. refert in numerum indiciorum,
eamq; ob causam etiam inter interrogatio-
nes ad maleficij reos adiungunt, vt interro-
gētur de magistro, à quo dedicerint. *in ar. 51.*

Tum

Tum etiam, quia omne indicium, *iuxta doctrinam Bartol. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam*, regulariter per duos testes probari debet. Sed denūciationes fiunt coram iudice, notario alijsq; adiunctis. Denunciāns enim ipse circūstantias explicat & causas scientiæ, è quibus testis dictum magnas vires sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum denūciationes aperiunt viam indicij, & vltiori inquisitioni. Tandem, quia in hoc crimine, sicut actiones communiter in grauioribus sequuntur operationem demonū, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facile possunt elidi.

Secundum illatum; Non esse iuri canonico, ciuiliq; praxi, rationi; doctissimorumque virorum authoritati consonum; id quod memini me à quodam iurisperito audiuisse (seriò an ioco dictum, nescio) se nihili facere etiam mille denūciationes.

Tertium; Siue hoc crimen considerem? vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè iudices procedere per denūciationes ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt in tertiodécimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis po-

test procedi, vt patet ex bulla Innocenti^j octauⁱ præfixa malleo maleficarum: & ex cap. In fidei fa-
nore. & cap. Accusatus. §. Sanè de hæretic. in 6.
Ad secularem verò; quatenus malefici la-
trocinia exercent, in perniciem hominum
conspirant, vineas & agros destruunt, tracta-
tus contra rempubl. instituunt, animalia
in vtilitatem hominum creata enecant, ve-
neficia intentant, ac similia flagitia contra
bonum commune moliantur. Latrones
verò, coniuratores, grassatores, proditores
reipubl. hostesq; communis salutis, contra
socios criminis, vt constat ex canonibus, le-
gib^{us}, allegationibusq; supra allatis, testimo-
nium sufficiens ad torturam ferre possunt.

Quartum: consultissimè & æquissimè
hactenus illos fecisse iudices, qui processerunt
per denunciationes ad inquisitionem
& torturam contra maleficos: quia id fece-
runt, ad quod obligabantur ex lege diuina
& naturali, nec non etiam officio, secundū
praxim tam Ecclesiæ, quam reipubl. ciuilib
benè ordinatæ.

Quintum: Infero, (satisfaciendo eorum
clamoribus, qui clamant, torturam debere
præcedere iudicia, & à tortura non esse in-
cipiendum, ex ll. 1. penult. & fin. De question. &
communi sententia, quibus legibus hæc
doctrina aduersatur) & respondeo ex dictis
sequi confirmationem harum legum. Cō-
clusio.

clusiones enim prædictæ indicia non tollunt, sed ponunt. Nam probant denunciationes Reorum contra socios, in casibus à iure expressis, esse indicia ad torturam, & subire vices indiciorum. Quis enim iurisperitus negabit, si quis probet aliquod maleficium, quantum ad substantiam, per unum testem omni exceptione maiorem, malefactorem posse subijci tormentis, sine omni alio indicio? quam communem sententiam sequitur Constitutio criminalis Caroli V. in art. 30. Tunc enim ille testis supplet locum indiciorum. Atque sic in præsentem Iudex non incipit à tortura, sed denunciationes sternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum: Ex dictis conclusionibus inferendo, ad argumentum Aduocatorum criminis maleficorum, quo arguunt huiusmodi de se confessos esse criminosos & infamos, ex confessione proprii criminis: ergo eis in hoc casu non esse credendum; respondeo, negandam esse consequentiam. quia, ut euidenter probatum est, possunt esse testes, quando veritas aliter haberi non potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormissima crimina impunita in occulto lateant. Si ergo testes esse possunt, secundum omnium doctorum sententiam: quomodo eis non erit credendum? testibus enim fides debetur.

Ad hæc

Adhuc, vt infames, serui, domestici, socij criminis, non admittatur in testimonium; nunquid inductum est iure positiuo? Sic enim attestantur Philippus Corneus, in 4. volum, consil. 241. in litera F. & eod, lib. consil. 259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauprem. in 6. De hereticis. Petrus de Ancharrano in cap. Pastoralis. de re iudicata. & Andreas Barbatius in tract. de testib. num. 42. & ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra testes tempore communitatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus; admisit, vt exigente necessitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, possint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quæ iuris positiui est, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod communi prouerbio dicitur: Necessitas legem non habet. Præterea infamia quandoque etiam purgatur tortura, vt supra significatū est. Tandem constat ex ll. & canonib' & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis &c. militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices:

Dices: cum alij admittantur testes inhabiles; quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt *Bartol. in L. In quest. ff. ad legem Iuliam Maiestatis. Marfil. consil. 20. nu. 27. & alij communiter*. Imo nec etiam inimici testimonium facit indicium ad torturam, iuxta *Bald. in cons. 36. incipiente, presupposito statuto. lib. 4. Marfil. consil. 15. num. 6. Iacobus, Menochius in li. 1. de arbit. Iud. quest. q. 28. nu. 5.* Quando autem loquimur de inimicitia, quæ repellit, intelligendum est de capitali, vel magna, vt Doctores tradunt, quos ad longum citat *Lancilottus in tractat. de offic. pratoris in civilibus, in §. l. personas testium aggrediendo. nu. 65.* Quare malefaciunt aliquando Iudices, propter quamlibet leuem affectionem testis, exceptionem admittendo; ita vt aliquando probationes arctentur. Respondeo nunc dubio. Quædam exceptiones testium siue inhabilitates sunt iuris naturalis, vt quod puer non habens vsum rationis, furiosus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne possit cernere verum: Quædam sunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, seruus, familiaris &c. non possint testimonium ferre.

Nunc

Nunt, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis dispensant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege statuta non impediunt. At in ijs, quæ sunt legis naturalis, non dispensatur; cum non sit potestas. Quare bene docent Ancharanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

*An minores
cōtra maleficos testari
possint.*

Dicet iterum hic aliquis; An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cum experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducant: de cuius re certitudine refero me ad iudicium processus, & communem huius ciuitatis Treuerensis scientiam, cui se opponere summæ dementiæ & pertinaciæ est. Non desunt docti viri, qui existimant testimonium minoris facere indicium ad torturam. *Franciscus Brunus de indic. & tortura 1. par. quest. 2. num. 18. Alberic. in tractat. de testib. prima parte. §. videntium. num. 10. Lancelot. loco cit. num. 70. & confirmatur ad propositum: in crimine læsæ maiestatis in testem admittitur minor 14. annis cum tormentis, ex mente Bartoli, Marfilij & aliorum, in L. de minore. ff. De questionib.* Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur,

vel

vel ferula, aut habena cæditur: & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium sunt Marsili^o *in d. l. de minore*, & alij, & Iulius Clarus *lib. 5. §. fin. quest. 24.* quod minores possint examinari, vt prosint ad inquirendum & veritatem indagandum, præsertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non potest. Proinde iustissimè faciunt nostri iudices, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, quod minores examinēt, ad accipiendum instructionem pro latiori inquisitione, & eorum dicta, secundum doctorum sententiam, faciunt aliqualem præsumptionem, quæ si alijs indicijs iuuetur, auget indicium ad torturam. Quare existimo diuina prouidentia contingere quandoq;, vt cum malefici innocentes pueros seducere volunt, puerorum simplicitate capiuntur, vt eorum consilia dissipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cum masculinum non concipiat fœminum in exorbitantibus à lege communi, & quando differens est ratio, vt probant aliorum autoritate Alexand. 2. part. consil. 166. incip. animaduersis. & Ioannes de Cirier in lib. 2. de primogenitura, artic. 5. numero. 5. cuius libri habentur in 8. vol. Oceani iuris, & no.

& nostræ conclusiones in masculino genere ponantur; in foeminino propter diuersitatem rationis extendo, neminem esse torquendum, nisi ad minimum à tribus vel quatuor sit denunciatus; nisi alia indicia concurrant. Quia testimonium virorum regulariter præfertur testimonio foeminarum. *Panormit. in cap. Forus. de verbor. significatione. Marfil. in cons. 51. n. 42. & in cons. 65. n. 45. & mulieri non est tanta fides adhibenda, quanta masculis, ob fragilitatem sexus. Lanfrancus in tract. de deposit. testium, nu. 110. §. Et primo queritur. Decius in L. foemina. ff. de regul. iuris. Contrard. Lancilott. loc. d. num. 75. qua de causa numerus debet supplere defectum.*

At obijcis: Cum secundum iura & Doctores, infames & socij criminū admittantur in testes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non potest; quomodo per huiusmodi testimonia non proceditur ad condemnationem, sed tantum ad torturam? Sit ergo

Sept. & vlt. Concl. *Quamuis communiter Doctores secundum iura tradant, infames & socios criminis admitti in testes,*

testes, iuxta prædictam conclusionem: tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.

Hanc conclusionem ponit Salicetus, in L. Cum Æos pópulos. C. de summa Trinitat. & fide Cathol. Idem ibidem tenent Baldus & Iason in 1. lectrura, à nu. 70. & in 2. lectrura nu. 50. & 51. Lanfrancus in tract. de depositionib. testium, à nu. 102. atque hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obscure loquitur, nu. 4. in hunc sensum interpretantur. Chassan, super consuetud. Burgundia, Rub. 1. §. 5. nu. 123. vers. & quantum ad laicum. Hippol. Marsil. in practica criminali. §. Diligenter. nu. 3. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 1. communium conclusionum. concl. 7. nu. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. versic. Sed pone, quod non vnus tantum. Atque sic in praxi seruari in senatu Neapolitano, curia Pariensi, & alibi tradit ex Doctorebus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq; esse verum, etiamsi testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cum sit contra eos exceptio aliqua, non
K sunt

sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam, minores sufficiunt probationes. Videntur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere, talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denūciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioannes Bodinus in lib. 4. *demonomania*, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse quem condemnari. quam quæstionem celebrem in vtramque partem disputat Marsilius in *L. Repeti. ff. de quæstionib. columna 6.* & pro vtraque parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in *L. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. De probat. num. 8.* Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiam, quod in occultis & ex

natura secretis atq; atrocibus, probatio per coniecturas & multa. indicia obtineat ad condemnandum. Sic Bartolus, Baldus & Angelus L. Si quis ex argentijs. §. penult. ff. de edendo, Francisc. Brunus de indicijs & tort. quest. 4. 1. part. nu. 7. Marsil. in d. L. Repeti. & in cons. 44. nu. 8. & 9. Alexan. in cons. 53. incipiente. In casu vertente inter. nu. 4. Chassaneus super consuetudinib. Burgundia Rubrica 1. §. 2. num. 18. in addition: & ita dicit obseruari in curia in atrocioribus, vbi probatio est sua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi esse in Mediolanensi & Neapolitano senatibus, lib. 5. §. fin. quest. 20. versic. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in casibus claudestinis, dicitur manifesta. Marsil. in cons. 44. nu. 10. Angel. in L. Si quis ex argentijs. §. prator ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præsumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet sibi imponi vera pœna delicti, sed alia mitior, secundum doctrinam Innocentij in cap. Verisimile. de præsumptionib. receptam à Baldo in cap. 1. de offic. delegati, num. 13. & in L. fin. Cod. de prob. Marsil. in d. L. Repeti. Lancilott. in tract. de offic. pratoris in criminalib. in §. de negatione criminis & tormentis. num. 55. Panormit. in cap. Auditus. de præscript. numero. 32. Ad quod propositum faciunt multa, quæ dicit Menochius libr. 2. de arbitr. Iudicium casu. 279.

Antequam ad solutionem argumentorum descendam, aliqua dubia occurrentia resoluam.

Primum Dubium ; *Quid sentiendum de purgatione vel probatione aquæ frigidae ?*

Pro declaratione in primis cognoscendum est, apud quosdam iudices esse moris, vt si quam maleficam præsumptam habeât, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibent probationem aquæ frigidae in hunc, vt intelligo, modum. Malefica præsumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibusque, ligata proijcitur in aquam frigidam: si senatat, habetur vehementius suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si vero submergitur, vt innocens absoluitur. dubium nunc postulat, An hæc probatio licita sit, & conueniens indicium culpæ vel innocentiae.

Purgatio aquæ frigidae in westphalia frequens.

Hanc probationem aquæ frigidae ferunt in frequenti esse vsu apud Vvestphalos. in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, vt fama est, hac probandi forma vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgensis.

*lib. 2. de Sagarum natura & potestate, qui liber
prodiit in proximis nundinis Franfordien. Mense
Septemb. Anno Domini. 1588. Hic author con-
tra Ioan. Evvichium & Herman. Neu vvalt,
Medicos, defendit, & ab antiquitate confir-
mat purgationem aquæ frigidæ: quia eius
meminit Cuiacius, Iurisconsultus, asse-
rens ea Christianos olim homines vsos fu-
isse; & adhuc in consuetudine apud multos
est. Causas vero naturales cum reddere ne-
queat, vt pote qui manifestis aduersariorū
conuincitur argumentis, alias confingit; in
diabolo quandam leuitatem, qua detinen-
tur huiusmodi corpora, ne submergantur:
in aqua vero quandam antipathiam, &
vt hoc figmentum intelligatur, ponenda
breuibus, quæ ipse multis profert. Aqua sa-
gas in se ferre non potest; quia Deus aquam
prædestinauit salutari regenerationis laua-
cro, vt in ea homines abluantur à peccato,
& regnum Dei ingrediantur; quare odio
maleficas auersatur, & reijcit, vt si maximè
pro viribus tentent, non tamen submergi
possint; cū spretò diuino lauacro, toti Tri-
nitati abrenunciauerint. Fatetur tamen, &
benè, dictus author hanc suam inuentionē
non esse edicta prætoria. Ioannes Bodinus
*lib. 4. cap. 4. de Magorum Damonomania, dam-
nat hoc iudicium aquæ frigidæ, tanquam
opus quoq; magicum.* K 3 Nunc*

Nunc pro resolutione dico; Primo: Iudex, vel alius potestate & authoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam subire probationem aquæ frigide, mortaliter peccat. Probatur 2. *quest. 5. cap. Mennam*. ex registro S. Gregorij, in epistola ad Brunichildā reginam Franciæ, vbi reprobatu probatio vulgaris aquæ frigidæ; quia diabolo fabricante introducta sit.

Deinde similitum similis est ratio: & si in lege proprius casus non exprimeretur, ad similem expressum, vbi est identitas rationis, confugiendum est. Sed probationis aquæ frigidæ eadem est ratio, quæ candentis ferri vel aquæ feruentis. Tales autem probationes peruersæ sunt & superstitiosæ, iuxta *Cap. fin. de purgatione vulgari*, & 2. q. 5. cap. *Mennam*. & cap. *Consuluisi. S. Thomæ 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Anthonin. 4. part. tit. 15. cap. 34. §. 2. Ioan. à Turrecremata in d. c. Consuluisi. Panormit. & Petrum de Anchbarano in cap. fin. de purgat. vulgari. qui auctor & ibidem meminit probationis aquæ frigidæ. Martin. Nauar. in manuali Confessariorum cap. 11. numero 39. Vt rei fundamentum perspiciatur, in quibusdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vsus vulgaris probationis; vt in Francia, sicut patet ex cap. *Mennam*, tempore S. Gregorij*

gorij, & in Liuania, *ex cap. final. de purg. vulgari*, ætate Honorij tertij. Quare non est mirum, si Cuiacius Iuriconsultus aquæ frigidæ meminerit: non tamen, vt rectè Doctores impugnantes dicunt, eius vsum licitum asseruit. Sunt autem Honorij tertij verba in *d. cap. final.*: Dilecti fili nouiter in Liuania baptizati, grauem ad nos querimoniam destinarunt, quod fratres templariorum, & alij, qui temporalem in eis potestatem exercent, si quando de aliquo alio crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium subire compellunt, quibus si qua exinde sequitur adustio, ciuilem poenam infligunt. Cum igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictum, vt pote in quo Deus tentari videtur, Mandamus quatenus dictos fratres, & alios ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant, per censuras Ecclesiasticas appellatione remota repellas: hæc ibi. Purgatio autem ferri candentis, & aquæ calidæ vel frigidæ, dicitur vulgaris: quia nulla canonum aut legum authoritate fundata est, sed à vulgo inuenta, & diabolo fabricante introducta, *ex d. cap. Mennam & cap. Consulisti.* & est superstitiosa: quia intendat probare innocentiam vel culpam hominis per experimentum non secundum naturam, neque secundum Catholicam scripturam, sed per modum superstitiosum.

Adhæc qui tali vulgari probatione vtuntur, tentant Deum, dum quærent ab eo miraculum sine causa. Ferrum candens cum naturalis sit actionis, ita lædit innocentem, sicut peccantem; & in aqua frigida ita mali submerguntur, sicut boni. Ad miracula autem, quæ suo arbitrio Deus reseruauit, vt Ancharanus ait, non ferro candenti, vel aqua frigida, sed iustis orationibus commouetur Deus. Hinc in huiusmodi probatione duplex committitur peccatū: tentationis nimirum Dei, & superstitionis; quia pactū implicitum intercedit cum dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomæ loco citato, dum ait: *Dicendum, quod indicium ferri candentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquisitionē, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus: In quantū tamē expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reseruantur: tum quia huiusmodi iudicium non est diuina autoritate sancitum. Vnde 2. questionib. 5. cap. Consulisti, in decreto Stephani Papæ dicitur. Ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones, & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est* presu-

presumendum, hac S. Thom. ex canone. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Didacus Couarruuias lib. 4. variarum resolut. cap. 23.

Secundo; Non solum peccant mortaliter cogentes subire probationem aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset, quia est opus superstitiosum, à diabolo introductum, ex pacto cum eo implicitè habito procedens. ergo mortaliter peccat, qui fidem adhibet tali rei, Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis, Ex qua causa, qui admonentur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tã diu sunt in peccato mortali, quã diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem non est amplius locus probabili ignorantia. Quare rectè Bodinus & alij, contra Scribonium, damnant probationem aquæ frigidæ, tanquam opus diabolicum.

Tertio: Si quis, vel quæ ponatur ad probationem aquæ frigidæ, & virtute talis indicij præsumpti confessio extorqueatur in tormentis; confessio est nullius roboris & momenti; & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur.

K 5 Con-

Confessio, quam nullum indicium legitimum præcedit, etiam si in tormentis facta sit, & reus in ea perseueret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex ea condemnari. *ex textu, Glossa, Bartolo, & alijs in L. penult. ff. de quaestionib. Alexand. in L. Qui in aliena. §. Celsus, numero. 12. De acquirenda hered. Ias. ibid. nu. 38. Angel. ab Arëtio in tractat. de malefic. in verbor. Fama publica. Vers. Quinto quaro. Marsil. in dict. L. penult. & in practica. §. Secunda quaestio. num. 2. Emanuele Soarez in thesauro receptarum sententiarum, verb. Confessio. Francisc. Bruno, de indicijs & tort. 2. part. quaestio. 5. Francisco Viuiolib. 2. communium opinionum, opin. 70. Iul. Claro. lib. 5. §. fin. quaest. 55. & hæc est communior opinio. Sed hæc talis confessio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cum talis probatio iuri & rationi repugnet, vt constat ex dictis. Si ergo indicium nullum est: & confessione inde sequentem esse nullam necessum est. Si confessio nulla est: ergo & sententia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prædictis constat, abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum, tanquam superstitiosum, nunc verò nostris temporibus denuo maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc nostro infœlici sæculo, antiquæ hereses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres superstitiones*

stitutiones consopitæ renouantur. Causam vero, quare non submergantur sagæ, si ita sit, vt refertur, non referimus id leuitatem, cum nulla dæmoni insit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam dæmonum. Qui enim potest celerrimè per aëra corpora ad remotissimè loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentia puerum potest tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non vt nocentiam sagæ declaret, cui omnem suam in protegendo operam addixit, ad saluandum innocentiam in conspectu hominum (Mallet enim talem, si in culpa sit, innocentē, quam culpabilem ostendere, atque sic potius permittet in profundū descendere, quod naturale est corpori graui, quam natere contra naturā.) Sed vt in tali opere, dum fortasse vnam animam perdit, quæ ad Deum per poenitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & superstitionem sibi subijciat. Etenim & cooperantes & fidē adhibentes in laqueū diaboli cadūt. Sortitur autē hoc opus, sicut alię superstitiones, de quibus in vltimo preludio actū est, effectum ex pacto implicito cum dæmone. Dum enim homines scire volunt

volunt occulta per modum nec à natura,
nec iure permissum, aut ordinatum; dia-
bolus accurrit, & man^o adiutrices porrigit,
Atque eam ob causam canones & Doctores
vulgarem probationem, tanquam rem su-
perstitiosam, & diabolo suggerente inuen-
tam, reprobant, dum tales effectus neque
secundum scripturam, neq; secundum ca-
nones, vel Ecclesie consuetudinem, aut rei
naturam cum causis coniungantur, quam
Regulam, vt supra significatum est, Augu-
stin. lib. 2. cap. 20. de doctrina Christiana, in-
dicat, pro dignoscendis superstitionibus.
Qua regula etiam reiicitur ficta illa antipa-
thia. Nam aquæ talem tribuere effectum,
indiget alia confirmatione, aut ratione, aut
authoritate probandum est. Quis enim a-
quam in baptismo diceret talem tantamq;
vim habere, nisi expresso Christi testimonio
probatum existeret? Neq; aquæ soli virtus
salubriter abluendi tribuitur, sed accedit
verbum ad elementum, & fit sacramētum,
vt dicit S. Augustinus tractatu 80. in Ioan-
nem, Præterea, vt ex d. cap. Mennam, & alijs col-
ligitur, hac probatione antiqui abusi sunt
etiam in probandijs alijs sceleribus: quo-
modo ergo nunc solum obtinet in Saga-
rum crimine? Scribit quoq; malle^o malefi-
carum in vltima parte, familiare esse Magis,

vt

vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem gerendum. Hęc de improbatione aquę frigidę.

Secundum Dubium; *Quod* ^{Respondetur ad constitutionem Caroli Quinti.} *cōclusio maleficum denunciante facere indicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni practica Caroli Quinti*, in articulo 21. vbi expresse prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinorum capiat & torqueatur, imo vt tales, si quid pręsumpserint, debitis pœnis subijciantur, statuitur. Casus talis est. aliquis perdidit rem pretiosam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem vel diuinatorem, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes demonum. Tandē dicit, cōsultatione habita cū diabolo, vel alio modo vsus, talē furē rei esse, vel alieno equum maleficia destruxisse. Vel, venit diuinator, aut incantator in aliquam villam, vt factum hoc anno intellexi propē Confluentiam in Kerlich; dicit, tot sunt in hoc

hoc loco sagæ, & illa & illa est, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & sic de similibus. Dubitatur an ex talibus denunciationibus deueniendum sit ad capturam & torturam. Respondetur simpliciter quod non; vt determinat dicta constitutio Caroli, quæ est iuri & authoritati consona, in *L. idem apud Labeonem. §. Si quis Astrologus. ff. de iniurijs & famosis libellis. Angel. ibi. Francisc. Brunus in tract. de indicijs & tortura. 1. part. quest. 3. num. 55. Marsilius in pract. & alij alibi.* quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum sint illicitæ, nec probant, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationem ex vltimo præludio adferre possumus; quia incantatores & diuinatores, si secreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, non possunt ea scire, nisi à Diabolo, à quo cognoscere non est licitum. quia talia obiecta cognitionem humanam excedunt, nisi reuelata mediante aliquo, qui sensu cognouit, existant. At in nostro proposito longè alia ratio est: malefici denunciant facta sociorum & consortium in crimine, quæ viderunt in loco, tempore, modoq; determinatis, quibus præsentés fuerunt, vbi verè & realiter biberunt, manducauerunt, variosque tractatus habuerunt, circumstantias de accessu & recessu aperiunt, quæ humanâ cogni-

gnitionē non excedunt, sed sensibus apprehenderunt. Feruntur enim ad talē conuentum opera diaboli: sed cum in conuentu sunt, functione sensuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, saltant, bibunt, & comedunt: quæ omnia sensibilia sunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato, fœlici relinquuntur in loco, & defessæ domum ambulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quæ partim in malleo maleficarum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs, partim in nostrorum Iudicum processibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in somno contingere dicunt, sensus negant.

Quomodo somnia sunt, quando dicunt ex istis locis vinum allatum, ex talibus vasis sumptum, & hoc modo consumptum? Adhæc si ea sensum effugiunt, quæ ibi tractantur, quomodo nunc nostro tempore, postquam animaduertunt in aliquibus locis denuntiationibus locum esse, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in cursibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoscantur? Hæc ita se habere, multorum relatione indies cognoscimus. Portabatur CHRISTVS à Diabolo, & statuebatur in pinnaculo templi:
at

at ibi existens videbat, audiebatque populum: aliaq; sensibilia ad humanā naturam spectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babilonem ferebatur ab Angelo: sed in Babilone existens loquebatur, audiebat, videbat, aliasq; sensum functiones exercebat. Nō repugnat, quod à Diabolo ad locum ferantur, & in loco existentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorū denunciationes admittantur, diuinatorum & in cantatorum reijciantur, est, quia malefici testantur de rebus naturali & humano modo acceptis: Hi vero de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionem, nisi alia conditio accedat. Vnde necesse est vt aut fallantur; aut à diabolo, qui etiam fallere solet, & à quo non licet quicquam cognoscere, intelligant. Quare merito dicta Carolina Constitutio statuit, sicut etiam decernunt. *d. l. Idem apud Labeonem. & in C. de malefic. & mathem. l. Nemo.* vt in tales diuinatores & incantatores seuera fiat animaduersio. Si tamen diuinatores & incantatores veritatem aliter, quam per incantationem & diuinationem scirent, non prohiberentur denunciare, seruatis seruandis.

Tertium

Tertium Dubium; *An liceat Iudici, vel alteri potestatem exercenti, dolo, mendacio, vel falsa promissione impunitatis, à Reo presunto in hoc crimine, vel alijs, confessionem elicere.*

An Iudicibus liceat, per mendacia veritatē à Reo elicere.

Vt melius dubium intelligatur, talis formatur casus: Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri: vt inducatur ad confessionē, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easque nominat) quæ te denunciant: cum tamen nullam habeat: sic fortassè vlciscendi animo par pari re feret, ait Bodin⁹. Vel promittit impunitatem & euasione, quam nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti sint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus li. 4. de Magor. demonomania cap. 1. prope finem, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à Magis & maleficis; Idque diuino & humano iure. probat exemplis veteris testamēti, obstetrices, Exod. 1.

L

propter

propter mendacium remuneratæ sunt. Abraham *Genes. 12. & 20.* dixit de vxore sua, quod soror effet. & *Genes. 27.* Iacob dixit se esse Esau: & alia extant plurima in libris veteris testamenti. Confirmat latius: Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt ad reipubl. administrationem sic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendū, vt occultorum scelerum peruestigetur veritas. His rationib⁹ mouetur ad dicendum, iure diuino & humano licitum esse iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Augustin. in lib. de mendacio & Aquinas sentiant ab octo mendacij generibus, quæ exponunt copiosè, abstinendum esse.

Bodin^{us} no-
tatur.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falsissima & perniciosissima est, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, ostendendum, & eius argumētis respondendum est. Huic falsæ doctrine oppono veritatem. Mendacium omne prohibetur iure diuino & humano. Probatur, quod iure diuino. Non dices falsum testimonium contra proximum tuum. *Psal. 14.* Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in corde suo, & qui non egit dolum in lingua sua. Ergo à contrario sensu non habitabit in tabernaculo Dei, qui loquitur mendaciū, & egit dolum in lingua sua

Isa. Sapient. 1. cap. os quod mentitur, occidit animam. Ecclesiastici 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Prouerb. 6. proferentem mendacia odit Deus. Psal. 5. perdes omnes qui loquuntur mendacium. Recte ergo Augustin. in lib. de mendacio cap. 14. & S. Thomas 2. 2. quest. 110. art. 3. sentiunt, quos necessario communis sententia sequitur, cum ex verbo Dei euidentis sit, non esse licitum mentiri in vlllo casu, neq; etiam pro conseruatione alicuius vitæ. 2. 2. quest. 2. can. Ne quis. Quia iuxta apostolicam doctrinam, non sunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & necessitate. ex eod. can. & ibidem in can. Pri. Rom. 3. num. & multis alijs canonibus in eadem causa. & quest. Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit licitum esse mentiri iure diuino & humano. Quod multo magis habet veritatem in Iudice & iudicio, cum Iudex vir bonus, & iudicium sanctum esse debeat. Qua de causa communis sententia tradit, omne peccatum esse mortale in iudicio, quando est de aliqua re graui, spectante ad iudicium, vt tradunt S. Thomas 2. 2. quest. 65. artic. 1. Caietan. ibid. Martin. Nauar. de penit. dist. 5. cap. Fratres. num. 21. & 14. & in manuali confessoriorum cap. 18. nu. 3. Dominic. Sotus in relect. de regend. & de reg. secretum, memb. 2. question. 7. Didac. Conar. lib. 1. variarum resol. cap. 1. num. 2.

At quis non intelligit confessionem, ex qua quis vel damnatur aut absoluitur, rem esse grauissimam, spectantem ad substantiam iudicij? & confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non licet iuste litiganti in iudicio, mendacio, aut falsitate vti aduersus aduersarij dolū & cauillationes. *S. Thom. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 3. de aduocato, quod non liceat ei falsitate vti. Syluest. in verbo Aduocatus, nu. 6. Aurea Armilla ibid. nu. 19. Nauar. in manuali cap. 25. num. 29. Ioan. Immolensis in cap. 1. de mutuis petit. nu. 13. Bald. in Rub. Cod. de fide instrum. Iason in L. Cū proponas inter vos. C. de pactis post. nu. 4. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 2. nu. 1.* Quare falsissima est Bodini sententia, q̄ licetē possunt Iudices mēdacijs & falsis modis eruere veritatē.

*Solutio argu-
mentorū Bo-
dini.*

Ad argumenta Bodini; & quidem ad illud de obstetricibus, respondetur primò, secundum Alexandrum Halen. in 3. part. q. 37. memb. 6. quod in facto earum duo considerentur: pietas compassionis, & mendacium. Compassio opus bonum fuit moraliter; & si præcessit ex charitate, fuit etiam meritorium, pro quo remuneratæ sunt temporaliter; non tamen propter hoc priuatæ premio æterno; saltem si adfuit charitas. Mendacium vero fuit officiosum; quia profuit, & vtile fuit ad salutem paruulorū, & nulli nocuum; & ideo veniale: & idcirco nō im-
pediuit

pediuit meritum pietatis, licet illi mendacio premiũ non debebatur. Secundo, cum S. Thom. loco citato ad 2. Obstetrices nõ sunt remuneratæ pro mendacio, sed pro timore Dei, & beneuolentia, ex qua processit mendacium. Vnde signanter dicitur *Exod. 1. Et quia timuerunt obstetrices Deum, edificauit illis domos.* Mendacium verò postea sequens non fuit meritorium. De hoc argumento latius in 22. *question. 2. can. Si qualibet. cum Ioan. Turrecremata ibid.* Raab similiter propter pietatem in nuncios commendatur, non propter mendacium officiosum, quo saluauit viros ad se declinantes, *Iosue. 2.*

Ad alia exempla dico cum S. Thoma sol. ad 3. quod in sacra scriptura, vt Augustinus dicit, in *lib. de mendacio. cap. 5.* inducuntur aliorum gesta quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum est ea figuraliter & prophetice dicta esse. Vnde August. dicit, in *lib. contra mendacium*, Credendum est, illos homines, qui prophetis temporibus digni auctoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atq; dixisse. Abraham tamen, vt Augustinus ait in *quest. super Genesin* dicens, Saram esse suã

fororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, *Genes. 20.* Verè soror mea est, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia scilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò mystice dixit se esse Esau, primogenitum Isaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vfus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetiæ, ad designandū mysterium; quia videlicet minor populus, scilicet gentiliū, substituendus erat in locum primogeniti. Iudith vero laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. *Pro similitum argumentorum & horum solutione legendi, Alexand. Halen. loc. dict. S. Bonauent. in lib. 3. sent. d. 38. quest. 2. Gabriel ibidem q. vnica, art. 1. Turrecrem. cum text. 22. quest. 2. can. Vtilem. cap. Si quis per vetus testamentum, cap. Is autem. cap. Abraham c. Queritur cur Patriarcha. & alijs.*

Quod vero Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt in administratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, nihil probat; sed seipsum interimit. quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs,

aut

aut si quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua absolutio sequitur, vel damnatio pendet, res grauissima est, & magni præiudicij:

Quantum nunc ad secundam dubij partem spectat, An confessio à iudice extorta promissione impunitatis, sit valida ad hoc, vt quis ex ea possit condemnari.

Negatiuam sententiam tenent Ioan. Imolen. *consil.* 109. Hyppolitus Marsil. *ff. de question. L. 1. §. questioni, & consil.* 14. num. 25. & in *consil.* 32. numero. 22. Decius in *L. 1. Cod. de sentent. qua pro eo, quod interest. numero. 7. & in L. Ea est natura cauillationis. ff. de reg. iuris, in fine.* Et alij, quos citat Couar. *lib. 1. variarum Resol. cap. 2. nu. 16.* Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti. *cap. Cum contingat de iure iurando. & cap. Quamuis. de pact. in 6.* ergo eadem ratione non debet nocere confessio dolo extorta. Item renunciatio illius, qui fraudulenter fuit inductus ad renunciandum, non valet. *cap. Sane. de renunciat. & confessio facta persuasione aduersarij potest reuocari. vt probat Marsil. in dicto consil. 32.* In contrarium, talem confessionem esse validam, & reum ex ea condemnari posse, tradunt

Felinus in cap. Afferte. de præsumpt. Archidiaconus in cap. vtilem 22. quæst. 2. Cinus in L. præsenti. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. & alij. Ratio eorum est: quia cum ista promissio perniciose reipubl. sit, seruanda non est. Hanc quæstionem fufius tractant Couarr. loc. cit. Jul. Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 55. vers. circa secundum, Iacobus Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. casu 367. qui repetit omnia, & in ordinem digerit, quæ Couarr. tradit.

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent, vt Iudices abstineant ab huiusmodi promissionibus. & ratio esse potest; quia promissio obligat de iure naturali; quare hosti etiam seruanda fides est. 23. quæst. 2. cap. Noli. & Gloss. in L. Conuentionum. ff. de pact. si sit deliberata voluntaria de re possibili, aut notabili, & qui promissionem non seruat, frangit fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non se obligandi, grauius peccat significando verbis animum, quem non habet; quod spectat ad mendacium perniciosum, si sit de re notabili, tenente contra salutem corporalem vel spiritualem proximi. de qua re legendus Nauarr. in manuali cap. 18. num. 6.

Secundo; si reus spe promissionis frustratus in confessione perseueret, damnari poterit, secundum communem sententiam.

Tertio;

Tertio; si spe frustratus reuocet confessionem, & excipiat, non debet nec potest ex ea condemnari, *Couar. loc. cit. & Menochius*; & sic intelligendam primam sententiã tradit.

Quarto; quando reus sic confessus est crimen, & confessionem nec reuocauit, nec confirmauit, non pœna ordinaria, sed arbitraria puniendus esset, & mitiori, *Couar. & Clarus loc. cit. & Menochius*, & vt *Clarus* ait, si talis promissio fiat ab eo, qui potest gratiam facere, seruanda esset; nisi circumstantiæ aggrauent; & id in aliquibus curijs practi-
cari tradit,

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non soluunt, nec suam muniunt, quamuis in praxi apud multos sit, Quod vero in oppositum adfertur, hanc Iudicis promissionẽ non esse seruandam, cum tendat in perniciem reipubl. cuius interest delicta puniri; verum est, vbi de delicto ordine iuris & recto modo constat; vt tradit *Couarr. in loc. d. propè finem*.

Quartum Dubium; *An condemnati ad ignem, iuxta dispositionem legis, viui sint comburendi?*

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadauer autem cum careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debent infligere pœnam à lege præscriptam; maximè qui agnoscunt superiorem. His non obstantibus, usus obtinuit, ut priusquàm igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandū periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quam comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non convertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreseos, ut praxis Italiæ & Hispaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: nam in pœnitenti non est timenda desperatio; & ratio, ut viui non comburantur, est, ne cadant in desperationem, vel aliud peccatum in maximo cruciatu. *De hoc dubio legendi sunt Couarruias lib. 2. var. resolut. cap. 10. à num. 9. & Iulius*

Clarus

Clarus lib. 5. §. fin. practica criminalis. quest. 99.
versic. vnum tamen in hoc proposito notabis.

Quintum Dubium; An maleficos pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, pœnitentibus Eucharistiæ sacramentum dandum?

Respondeo, quod sic, si vera signa pœnitentiæ appareant, & ex dispositione deuotioneque petant. de furibus suspendendis est textus, 13 quest. 2. cap. *Quæsitum*. de hæreticis, cap. *Super eo. de hæret. in 6.* de damnatis in genere, *Glos. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remissionibus.* Franciscus Cardinalis Zabarella *ibid. quest. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæsitum.* Stephanus Ausserius in tractatu de potestate Ecclesiæ super laicis, num. 58. Iosephus Angles in florib. Theologicarum qq. 1. parte in 4. sentent. in q. de suscipientibus Eucharistiam. Iulius Clarus loc. cit. sed quero nunquid. Angel. in verb. Eucharistia 3. §. 27. Syluest. *ibid.* num. 7. & ex professo Martinus Nauarrus in Enchiridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. numero. 11. & in manuali confessoriorum cap. 25. numero. 23. & hæc est communis sententia: quam in vrbe existens audiui.

audiui in scholis confirmatam à Pio Quinto
pijsimo Pontifice, in motu quodam pro-
prio. Et nunc hunc morem pium sequun-
tur multi pij Magistratus, quamuis non v-
bique gentium obseruetur. Hoc tamen ob-
seruandum est, vt propter sanctissimi sacra-
menti reuerentiam ipso die executionis nō
communicent, sed communio anticipetur.
Si autem executio non pateretur mo-
ram ex rationalibus causis, & damnatus ad
mortem pro animæ consolatione cum fru-
ctu peteret sacramentum, contra nullam
esset legem ipso die executionis communi-
care, modo communio executioni senten-
tiæ quatuor horis præmittatur, vt corrup-
ta tanto temporis spacio sacramenti specie,
nulla sacramento irreuerentia fiat. Atque
hæc consuetudo est in Vrbe Roma, digna
maximorum Pontificum pietate & pru-
dentia, quam orbis imitari deberet, vt re-
ctè Nauar. loco citato hortatur. Hac ratione
motus ante decem annos non solum dedi-
sacramentum, sed etiam quibusdam præ-
fectis & iudicibus consilium super hoc pe-
tentibus consului, dandum, & adhuc con-
sulo. Sicut enim abusus, qui tendūt in ani-
marum perditionē indies, sine mora extir-
pandi sunt: sic pij vsus, qui hominum salu-
tem & spiritualem consolationem promo-
uent,

uent, introducendi. Confessariorum autem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non. pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multū ipsis prosit ad salutem animæ, si hoc salutaribus cibo confirmentur; ad subeundum mortis supplicium, & frangendum diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quam impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarum, indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnata ad mortem poenitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum dare sanctum canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum poenitentia Dominum suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hic excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundam ministrorum iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem occidunt in corpore & animâ, quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi; vt aduersus mortis timorem eos confirmet, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & animâ, sine fine nunquam ad vitam reducendi, cum

cum post mortem tam miseram nec spes
 veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Caueant
 ergo diligentissimè Iudices, vt hoc prohi-
 beatur, ne ipsi fiant rei tanti facinoris, atq;
 etiam damnatis petentibus superfluous de-
 negetur potus. Quomodo enim excusare-
 tur ab homicidio, qui furioso aut amenti
 postulanti gladium ad interficiendum se,
 morem gereret? Ex dictis quoque haberi
 potest solutio dubij, de quo semel interro-
 gatus respondi affirmatiuè, prout etiam
 nunc respondeo; An pro personis maleficis,
 vel alijs mortis supplicio affectis pro scele-
 ribus, possit quis orare, sacrificium offerre,
 vel alia satisfactionis opera exercere? Re-
 spondetur, quod sic; si pœnitentes discesse-
 rint, possunt hæc bona pro eis fieri *ex d. cap.*
Quasitum, Gloss. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Ar-
millæ in verb. Communio, nu. 27. In cuius rei con-
 firmationem faciunt multa, quæ adfert Pe-
 trus Rauennas *in quodam tractatu incipiente,*
Valete cum perpetuo silentio, ad clarissimum Theo-
logia professionem Iacobum de alta platea &c.
 Cuius scopus est probare, corpora suspen-
 sorum & latronum non esse in locis publi-
 cis relinquenda, sed sepulturæ tradenda.
 Habetur hic tractatus in fine Alphabeti au-
 rei vtriusque iuris eiusdem authoris. his ta-
 mē non obstantibus dico, quod non deceat
 vt pro

ut pro talibus solemnes fiant exequiæ, pro
ut pro alijs Christianis, qui cum honore vi-
tam finiuerunt, fieri consuevit. Piè autem
faciunt amici & sanguine iuncti, qui priua-
tim pro eis orant, sacrificia offerunt, vel cu-
rant offerri, & satisfactoria opera exercent.

Sextum Dubium; *An soni-
tus cāpanarum, maleficorum,
sagarum, demonumq; conatus
impediat, ne grandine, tempe-
statibus, ac alijs modis frugi-
bus, seminibus, & vineis nocu-
mentum inferant, ut utriusq;
sexus homines huius sectæ fa-
tetur, & unde talis virtus sit?*

De antiquitate, nec non laudabili ac ne-
cessario campanarum in Ecclesia vsu, legen-
di sunt Anthonius Monchiacenus Dæmo-
chares in libro de obseruanda missarum celebratio-
ne cap. 13. Guilhelmus Durandus in Rationali
diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4. Petrus Melsia
in Sylua varia lectionis parte. 2. cap. 9. Ioannes
Andreas & Hostien. in cap. 1. de offic. custodis.
Authorem campanarū Vergilius Polidorus
lib. 3.

lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non sit nouum, cū vsu earum fuerit tempore Moysis, teste Iosepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Christianos quidam tradunt primum institutorem fuisse Paulinum Nolanum Episcopum, virum sanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipsa nominis notatio facit. Dicitur enim cāpana à Campaniæ regione, vt attestantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vasa nolæ à ciuitate Nolana quæ est in cāpania. Vtimur campanis ad laudandū Deum, congregandū clerum in Ecclesia vocandū populū ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempestates, & exterrendos hostes. Dum campanæ sonantur, pelluntur insidiæ inimici, fragor grandinum, impetus tempestatum, percussio fulminum & infesta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Christianos vsu tubæ argenteæ in veteri testamento significabant, in quarum locum in nostra Ecclesia campanæ successerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moysis, Numer. 10. ad collectionem populi, & in sacrificijs, dum hostias offerrent, vt memoria eorum esset coram Domino Deo, & cum ad bellum exirent, clangebant vlulantibus tubis, & sic

Ioseph^o li. 3.
Antiquitatū
cap. 15.

& sic memor eorum dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam festi-
 pecularia clangoris tubarum habebāt, qui-
 bus præ cæteris clangoribus tubarum in-
 sistebant, ad præparandum populū, ad lau-
 dandum Deum, & reuocandum in memo-
 riam beneficia & munera diuina, tantum-
 que Domino DEO clangor tubarum pla-
 cebat, vt mediante earum sonitu, antè arcā
 fœderis muros Iericho, quibus cingebatur,
 aduersantium exercit⁹ cadere fecerit. Mirū
 ergo nemini videatur, quod mirabiles etiā
 sint effectus campanarum, quæ sine dubio
 spiritus sancti inspiratione inductæ sunt.
 Efficit autē benedictio, vt quod arte & me-
 talli natura fieri non potest, per verbum &
 orationem sanctificatum mirabiliter ope-
 retur, ex diuina dispositione. Neque velim
 vt quis hic moueat, quod Calvinus, Bren-
 tius, alijq; eius farinæ calumniantur, nos
 campanas baptizare: hoc enim apud doctos
 in auditum est, licèt rudes ex plebe sic cō-
 muniter loquantur. Benedicuntur enim
 campanæ, iuxta ritum in pontificali præ-
 scriptum: verum de baptismo ne verbo
 quidem fit mentio, vt rectissimè Cardina-
 lis Hosius *lib. 5. in confutatione prolegomenon*
Brentij asserit. Quantam virtutem benedi-
 ctiones in huiusmodi creaturis obtineant,

Numer. 29.

Leuit. 23.

Sophon. 1.

Campanas

non baptiza-
ri, sed bene-
dici.

M

qui

qui voluerit, videat Thomam Vvaldensen in libro de sacramentalibus à ca. 166. His accedit, quod dum campanæ pulsantur, fidelium mentes in DEVM mouentur, eius auxilium contra inimicorum insultus implorāt. Sylua variæ lectionis & nonnulli alij causam etiam naturalem reddunt, quare sonitu campanarum tempestates sedentur, & temperentur. Motus enim pulsationis aërem rariorem facit, & densitatem materiæ dispersgit: vnde sequitur dissolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concrétione materiæ elementaris generantur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus suas operationes admiscunt, atque effectus naturalium causarum subtilitate operationis, & peruersitate voluntatis, Deo permittente, in interitum rerum ad humanam salutē productarum, dirigunt. Ex his, vt ad propositum reuertar, patet veram esse confessionem maleficorum & sagarum, qua asserunt campanarum sonitum, eorum conatus frequenter impedire, ne valeant pessima consilia in conciliabulis proposita, in effectum deducere. atq; hoc argumentum plurimum confirmat fideles in fide, dum cognoscunt diabolum cum sua cohorte, instituta pro fidei nostræ promotione abhorre; corrobor-

rat etiam Catholicorum animos, vt quod iuxta maiorum suorum antiquissimā traditionem hucusq; magno fructu fecerunt, cum maiori feruore facere continuent.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGV- MENTORVM.

PRIMVM ARGVMENTVM *ex cap. Episcopi. 26. quæstion. 5. in quo hac verba habentur. Illud etiam non est omittendum, quod quadam scelerata mulieres retro post Sathanam conuersæ, demonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum; vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire, velut Domina, & certis noctibus ad eius seruitium euocari; Sed vti-
nam hæc sola in perfidia sua perijissent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur.*
hæc ibidem.

Respondetur in primis in hoc capite nō
 damnari sectam maleficorum, sed aliam
 longè diuersam, vt patet intuenti textum,
 vt late ostendunt Bartholomæus Spineus in *quest. de*
Strigibus cap. 25. Alfonsus à Castro lib. 1. *de iusta*
hereticorum punitione cap. 16. Nicolaus Iaquerius
heretica prauitatis inquisitor, in flagello hereticorū
fascinatorum cap. 7. Syluester in verbo, *Hæresis. 3.*
 Paulus Grillandus Iurisconsultus, *Roma causarum*
criminalium auditor in tractatu de sortilegijs, q. 7.
 Pro hac sententia citat Syluester Augustinum Bot-
 tam de Sauiliano, & Ioannem Grassum Doctores
 iuris, in quibusdam consilijs & responsis. Deinde
 in illo capite aliqua continentur, quæ non
 sunt vera, sed à fide aliena, & ideo in illo cap.
 damnantur tanquam contra fidem, nempe
 quod equitarent cum Diana, vel cum He-
 rodiade Philippi vxore: quia Diana Dea
 paganorum nulla est, neq; in hoc mundo,
 neque alibi. Herodias autem est in inferno,
 neque mulier, sed sola anima. Falsum quo-
 que est, quod equitarēt super veros equos,
 aut bestias; quia bestię in tam breui tempo-
 re, realiter & corporaliter, tanta terrarum
 spacia, in tanto silentio, transcurrere non
 possunt. Hinc quod in bestias nulla crea-
 tura vere transformari valeat, prosequi-
 tur textus. Hanc solutionem maximè per-
 suadet ratio text⁹. quia eiusmodi mulieres,
 in-

inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra
vnum Deum arbitrantur. *Sic Turrecremata*
commentator in d. cap. Franciscus Victoria in Re-
lectione de arte magica, num. 31. Alfonsus à Castro
loc. cit. Bernard. Basinus in tract. de artibus Magicis,
nona propositione. Iosephus Angles in floribus, in 2.
sentent. prima parte, in quest. de arte magica, diffi-
cult. quinta. Lambertus Daneus in Dialogo de sor-
tiarijs, & alij Doctores pro prima responsione citati.
Non ergo intendebat d. caput delationem
corporalem reijcere & improbare, sed ea,
quæ fidei erant contraria. Postremo Gratia-
nus, vt notum est versato in decretis, ea col-
legit ex concilijs tam generalibus, quam
prouincialibus, tum etiam alijs doctoribus.
Vnde tantum veritatis habent, quantum
in proprijs locis. Concilium autem illud
Anquiranum, vel vt alij vocant Anciranū,
fuit prouinciale, vt rectè tradit Reueren-
dissimus & Illustrissimus Dominus Bar-
tholomæus Caranza, Archiepiscopus Tole-
tanus in summa Conciliorum, fol. 26. pa-
gina 2. in Antuerpien. æditione. quare non
esset tantæ authoritatis, vt ei adhærendum
sit, si in aliquo contra sacras literas, Docto-
rum Theologorum communem senten-
tiam, & veritatem, definiret. quod tamen
non dicimus: cū non definiat aliquid,
quod contrariæ parti faueat, vt patet ex di-

Etis. Mirandum ergo est, quomodo Iurispe-
 ritorum conscientia ita constringatur au-
 thoritate huius Capituli, cum Theologi &
 alij, penes quos est censura, ea quę fidei sunt
 discernere, nullam in hac re inueniant dif-
 ficultatem? Nōne omnes Doctores, quo-
 rum est de sensu scripturarum iudicare,
 delationem corporale comprobant & cre-
 dunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores,
 Theologi, Itali, Hispani, & Germani senti-
 unt: Sic Iurisperiti rectē sentientes, vt patet
 ex eorum scriptis, quorum nomina hic, &
 in duodecima conclusione primi membri
 quęstionis posuimus. Tantę autem testiū
 nobi proprium iudicium, quod fragili &
 apparenti ratione ducitur, præferre, sum-
 mę temeritatis est. Accedit ad testimonium
 experientia certissima, quam communis
 vox populi confirmat; atque hic certe dice-
 re possumus, vox populi, vox Dei: cum om-
 nis veritas à Deo sit.

Secundum argumentum. Angelus Sa-
 thanę transfigurat se in Angelum lucis.
2. cor. 11. & in d. cap. Episcopi. ergo potest dia-
 bolus in congregatione re præsentare perso-
 nam innocentem: & sic innocens patietur,
 si detur fides maleficis in denunciationi-
 bus, ex deceptione dæmonis, & errore ma-
 lefi.

leficorum. & confirmatur hoc argumentū ex historia S. Germani Episcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in summario hyſtoriali S. Antonini 2. par. tit. 11. cap. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodam loco, cū post cœnam iterum pararetur mensa, admiratus interrogauit; cui denuo pararetur? Cui cum diceretur; quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt; illa nocte S. Germanus statuit vigilare; & ecce vidit multitudinem dæmonum ad mensam in forma hominum venientem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos de familia domus excitauit: quæsiuit si illas personas cognoscerent? qui responderunt omnes vicinos & vicinas suas esse. Tunc S. Germanus ad domos singulorum de vicinia illa misit, dæmonibus mandans interim ne discederent. Euntes autem missi à sancto viro ad domos vicinorum, reperrunt eos in lectis suis dormientes. Adiurati ergo dæmones à sancto viro dixerunt, omnibus audientibus, se dæmones esse, qui sic hominibus illuderent,

*Historia de
S. Germano.*

Pro resolutione huius argumenti reuocanda in memoriā sunt ea, quæ diximus in præludijs tertio & quarto: Diabolum non posse operari, nisi ex permissione diuina, &

*An demon
innocentes in
nocturnis cō-
uentibus re-
presentare
possit.*

tantum saltem & non plus, quantum conceditur à Deo. Quare causa huiusmodi transfigurationis & præsentationis diaboli, non solū petenda est ex peruersa volūte & potestate diaboli, sed etiā ex concessione diuina singulari in ordine ad talē effectū. Multa enim potest diabolus ex suæ naturæ potentia & subtilitate, quātum ad actū primum, quæ non potest quantum ad secundum: Manus enim eius ligatæ sunt, vt non possit operari, quando & quantum vult, atq; cum similia rei multum lucis adferant, in simili id ostendam. Quantum ad actū primum, posset diabolos omnes nos occidere, & subuertere; & quantum ad voluntatem, vellet: cū semper circumbeat & querat quem deuoret, omniumq; interitū appetat. Quoad operationem & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & Philosophiæ ignari multum gloriantur: diabolus potest se transfigurare in angelū, lucis ad representandū innocentem. Negatur enim simpliciter, vt sonat: quia non potest, quantum ad actum secundum, cū causa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento
causa

causa partialis, & non totalis: & sic non va-
 let. Hoc autem modo ad propositum argu-
 mentum formari deberet. Diabolus potest
 se transfigurare in angelum lucis, ad repre-
 sentandum innocentem: & Deus concedit
 ei potestatem faciendi. ergo, &c. Et tunc ne-
 gatur antecedens, tanquam falsum in pro-
 posito, vt latius patebit. Est enim hoc con-
 tra diuinam prouidentiam ordinariā, quæ
 ex diuinis literis innotescit, & effectibus
 declaratur. Sicut enim diuina misericordia
 efficiente non potest diabolus (vt rectè Bar-
 tholomæus Spineus in *quæst. de Strigibus, cap.*
14. & in apologia tertia, cap. 3. ait) deludere, nisi
 eos, quorum mentem primo sibi per infi-
 delitatem subiugauerit: Ita credendum est
 nullius illum personæ figuram, vt de tanto
 crimine accusetur, posse prætere, nisi
 eius, quam sibi iam per similia crimina de-
 uinctam esse sciuerit, & multoties realiter
 cū alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod
 etiam testantur in confessionibus malefici,
 & sagæ, vt Iudices referunt. Atque vt hanc
 prouidentiam Dei erga nos latius ostenda-
 mus, reducenda est in memoriam commu-
 nis Theologorum vera doctrina, quæ ex
 diuinis literis clarè elicitur, non esse per-
 missam diabolo tantam potestatem super
 iustos, sicut impios & malos. Gaudet enim
 M 5 iusti,

*quare diabo-
 lus solos im-
 pios in con-
 uentibus ma-
 leficorum re-
 presentet.*

Psal. 90.

iusti, vt pote amici & filij Dei, multis prui-
legijs, quibus pessimi & malefici, maximè
ob criminis immanitatem, tanquam inimi-
ci & hostes diuinæ maiestatis, quam com-
munis salutis, iusta dispositione priuantur.
Hoc enim diuinæ legis stabiliunt promissio-
nes. vt in Psal. *Quoniam in me sperauit, libera-
bo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen
meum. & iterum: Sperent in te, qui nouerunt nomen
tuum, quoniam non derelinques quærentes te Do-
mine. & iterum: Clamauerunt ad me iusti, & ego,
exaudiam eos. Item: Qui sperat in Domino, non cō-
fundetur. & 2. Petri 2, Nouit Dominus pios de ten-
tatione eripere. & Paulus: Fidelis Deus, (scilicet, in
promissis) qui non patitur vos tentare supra id, quod
potestis: sed dabit cum tentatione prouentum. Ex-
empla ad hunc effectum etiam non desunt.*

*Susanna se-
nū calūnijs
eripitur, &
Athanasius,
Arrianorū.*

Susannam iniuste infamatam, à senibus ac-
cusatam, & morti adiudicatam Dominus
liberauit, & innocentem ostendit. Athana-
sius, vir sanctissimus, in Arrianorum concilio
apud Tyrum coacto, ex inuidia, stu-
pri accusabatur: & iusto Dei iudicio consi-
lium suggestum est, quo liberatus fuit. In-
troducitur enim in iudicium est Athanasius,
& vna cum eo Timotheus presbyter, qui
simulans se esse Athanasium: Ego ne, inquit,
mulier, apud te sum diuersatus? ego te vi-
plauit? Cui illa petulanter: Tu mihi vim in-

tulisti

tulisti; iure iurādo affirmans, Iudicū fidem
 obtestabatur, vt tantū flagitiū vindicarent.
 Qua cognita fraude, reiecta est mulieris im-
 pudentia. Iterū alia vice idem sanctus male-
 ficij accusatus, quod ad vsum magicæ artis
 manū mortuā Arsenio amputatā adhibuif-
 set. At Arsenio noctu aufugiēs, cū se in cō-
 spectu toti⁹ concilij statuisset, Athanasij ini-
 micorum impudentissimū scelus aperuit.
 Et in S. Hieronymi legenda refertur, q̃ dia-
 bolus se transformauit in formā S. Syluani
 Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi.
 qui demō in lecto fœminam nobilem pri-
 mō quidē verbis puocare cepit ad luxuriā,
 deinde etiā factis sollicitauit ad malū. quæ
 cum clamaret, demō sub specie S. Episcopi
 sub lecto fœminæ se abscondit; vbi requisitus
 & inuent⁹ p̃ luxuriosa verba mentitus est se
 esse Episcopū Syluanum. Postridiē ergo vir
 sanct⁹, disparente diabolo, grauissimē diffā-
 mat⁹ est: quæ infamia tandē apud sepulchrū
 S. Hieronimi, fatēte diabolo in obfesso cor-
 pore, purgata est. Maximū ad nostrū p̃posi-
 tū testimoniū prębet S. Cyprianus, quod &
 nostri malefici & sagæ in suis confessioni-
 bus, vt intelligio, confirmant. Hic sanctus
 cum adhuc Magus esset, Iustinæ Christia-
 næ Virginis amore incensus, incantationib⁹
 & veneficijs Antiochiæ illū ad suæ libidinis
 assen-

*Sylvanus E-
 piscopus, etiā
 diaboli ca-
 lumnia tan-
 dem euadit.*

*Cyprianus
 martyr è ma-
 go fit Chri-
 stianus.*

assensum allicere conabatur, & dæmonem
 consultabat, qua nam id re cōsequi posset.
 Cui dæmon: nullam sibi artem processu-
 ram aduersus eos, qui verè Christum cole-
 rent. Quo responso commotus Cyprianus,
 relictis magicis artibus se totum ad Christi
 Domini fidem conuertit. Si hoc argumen-
 tum tam validum est apud Magicæ artis pa-
 tronos, quod diabolus sitientissimus dam-
 nationis & humanæ perditionis potest se
 transfigurare in angelum lucis, ad infaman-
 dum innocentes: quomodo non habent
 lynceos, sed clausos oculos, vt videant ar-
 gumentum non solum militare in crimine
 maleficij, sed in alijs omnibus? Quod si con-
 cesserint: furibus, latronibus, coniuratori-
 bus, adulteris, & similibus singulare præsti-
 terint patrociniū, & iustitiæ salutiq; rei-
 publ. maximum detrimentum. Si enim
 diabolus, secundum eos, potest repræsenta-
 re innocentes in cursu & conuentu malefi-
 corum: quomodo non potest repræsentrare
 innocentem in forma homicidæ, adulteri,
 vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Sil-
 uani constat, quum omnium, innocentum
 maximè, interitum exoptet? Accusatur er-
 go quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel
 alterius criminis: sint duo vel tres testes
 excipiat negando factum, & respondendo
 diabo-

*Veris Christi
 cultorib⁹ ar-
 tes magicæ
 nihil obfunt.*

diabolum se transformasse in suam formā,
 & facinus perpetrasse, cum etiam se possit
 transfigurare in Angelum lucis, multo ma-
 gis in formam hominis: maxime cum nihil
 magis desideret, quam interitum anima-
 rum: Negare autem, quod diabolus in for-
 ma humana occidere, furari, scortari & si-
 milia perpetrare valeat, si à Deo permitte-
 retur, veritatem est impugnare. Huius ar-
 gumenti nodum soluere non poterunt,
 qui ita urgente conscientia, vel non raro ex-
 ceptantibus affectionibus laborant. Ad di-
 uinam oportet recurrant prouidentiam,
 quam etiam in nostra materia allegamus.
 Sed vt hoc magis magisque veritatem habere
 ostendamus, in simili pergendum est. Dia-
 bolus, ex omniū Theologorum & etiam Iu-
 risperitorū rectè sentientiū iudicio, potest
 corpora deferre de loco ad locum. ergo po-
 test eos eripere è manibus iustitiæ, & custo-
 dia publicæ potestatis: quod quidem non
 raro ad decipiendum promittit, sed tamen
 non præstat. Quæritur nunc quare hoc non
 facit? impediuntne carceres, clausuræ, aut
 alia corporalia impedimenta & vincula?
 At hoc dicere cogitareque stultum & ridi-
 culum est; cum tanta eius potestas sit, vt
 nulla super terram ei possit comparari. Po-
 test subuertere ciuitatem: quanto magis
 solue-

*Quare dia-
 bolus male-
 ficos & in a-
 gos à potesta-
 te magistra-
 tus non eri-
 piat.*

soluere & rumpere clausuram? Confugiendum ad diuinam prouidentiam, ne iustitia è medio tollatur, & impiorum audacia crescat. Sed negabit obstinat⁹. Probandum erit ex factis: quia experientia conspiciamus, quod pro suo beneplacito magiæ Rei, non possunt, aufugere, nec rapi à dæmone extra muros clausuræ vel carceris. Regulare autem est, quod diuina voluntas non solum nobis innotescat per sacras literas, promissiones, cōminationes, permissiones & prohibitiones; sed etiam effectus. Diabolus est potens ad liberandum eos, & optaret, ad cōseruandum in perpetuam damnationem: Sed non potest illud efficere siue re ipsa prestare: quia potentissimus Deus manus eius ligat, vt non operetur. Sic in præsentī cognoscitur diuina prouidentia erga innocentes, ex sacris literis, & factis, quamuis etiam ipsi malefici veritatem attestentur. Quod enim nunquam factum est, neque fit secundum communem rerum cursum: nequaquam fieri posse, si ex facti contingentia, incommoda sequantur, iudicandum est. Sed nunquam aut rarissimè auditum est, ex cōstantibus & perseuerantibus confessionibus, quod innocentes repræsentati sint in talibus conuentibus, imo semper experientia compertum ibi repræsentatos eos, qui

fue

fuerunt rei tanti criminis. Si tamē de extra ordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non est Deum posse permittere, vt innocens accusetur in hoc crimine, sicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperātur in bonum. Tandem tamen innocentia manifestabitur, vt supra sacris literis & exemplis declaratū est. Cū etiā diabolo fallaci perspectum sit ex sacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tentētur, nisi ad meritam, probationem & bonū; non appetit talem representationem iustorum. Hæc etiam doctrina maximum robur sumit ex conscientijs innocentum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à dæmone inter maleficos & sagas representetur? Alias si hoc posset diabolus, semper omnes merito in timore & tremore versaremur, ne in fabulam & tragædiā, in qua salus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur? At securę cōscientiæ nullo modo sibi metuūt, sed stāt in magna cōstantia, etiam si quandoq; ab iniustis angustientur.

Ad illa autem, quę adferūtur in cōfirmationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedendo historiā illā S. Germani ad literam, si rectē inspiciatur, nihil facit cōtra hanc doctrinam, imo eam confirmat.

Dæmo-

Dei extra ordinem potest permittere, vt innocens à dæmone representetur in nocturnis maleficorum conuentibus.

Obiecta ex historia S. Germani refutatur.

Dæmones illi repræsentabant personas ad huc in lectis dormientes ex pacto, quod cū dæmonibus habebant. Non propterea illæ personæ erant innoxentes. Sicut etiam in materia præsentī doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interesse, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamen repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & brevis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitio sciebant eos solitos venire, & dicebant esse vicinos & vicinas, qui mensæ accumbere solebant. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porrigunt cibos & potum pro pecunijs. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veras, sed apparentes nummos suis dat, qui cito euanescent, & humano vsui non inferuiunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in *q. de Strigibus, cap. 28.* quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eo quod durum videatur, & à communi hominum sensu

ſenſu alienum, hoſpitem illum voluiſſe tot cibaria crebrò gratis præparare, & ſi vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dediſſe pretium, ſi deludebantur, & ſe ſaturatos non inueniebant, ridiculum eſt. Et ſi dicatur, quod dæmones ipſi pretium exoluebant vicè illarum perſonarum, mirum eſt ſi talia ſe facere ſomniabant perſonæ illæ, & non cito deluſionem aduertebant, ſi pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non ſomniabant ſe facere, mirum non minus eſt, ſi cum hoſpitem & familia de his ſæpius illi vicini ſermonem non habuerint, & ſic tam ab hoſpita quàm eius familia audientes illa de ſe referri, quæ ſcirent ſibi contigſſe, facilè tam ſe quam hoſpitem illum & alios omnes ab huiusmodi deluſionibus non liberauerint.

Postremò, conceſſo quod vera ſit hiſtoria; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui repræſentabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non ſolum non refellitur doctrina communis, ſed etiam validè roboratur. Oſtenditur enim ex illa narratione, eam eſſe Dei in ſuos prouidentiam, & curam paternam, vt ſi quando permiferit innocentem repræſentari per dæmonem, ne in periculum veniat,

N

clarif-

clarissimè se innocentiam manifestaturum. Quocirca quibus à Deo gladius datus est ad vindictam malorum, in bonum autem innocentium, niñ grauissimam Dei in se velint prouocare iram, & fieri rei tot cædiū & calamitatum, perfidiæ ac sacrilegiorum, quæ ex mora executionis iustitię sequuntur: procedant contra eos, qui in conuentibus à maleficis visi sunt, donec aliquis Germanus suscitetur, qui innocentiam clarè manifestet denunciatorū & humanit̃ delatorū.

— Tertium argumentum esse potest, quod obscurè insinuat Ponzinibius, licet non deducat. Testes de nocte non vident: ergo non possunt ferre testimonium illi noctiuagi contra socios: quia testes debent cognoscere partes, vt tradit Bartolus in *L. Minorem. Cod. de transactionib.* Antecedens probatur ex *L. Si non speciali. C. de testament.* & in *L. fin. cum exceptione. ff. quod metus causa.* Cum ergo malefici nocte sua conuenticula habeant, & maleficia exerceant; decipiuntur: & sic eis non est habenda fides. Hoc non obstante argumento responderetur, testes de re nocte patrata testimonium ferre posse, & fidem mereri, si dicant lunam, aut aliquod lumen illuxisse, aut delinquentem admodum fuisse propinquum subiungant. Communis sententia est, quod cum prædictis circumstantijs,

stantijs, & causis scientiæ, possunt testimonium ferre, licet alias non. *Iason in d. L. Si non in speciali. num. 13. & in L. Non minorem. Cod. de transact. nu. 4. & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in speciali. Doctores, communium opinionum siue receptorum sententiarum lib. 18. in verb. Testis. versic. Testis deponēs se noctu. Emanuel Sarez. in Thesau- ro receptorum sententiarum, in verb. Testis. Iulius Clarus in lib. 5. §. fin. practica criminalis. q. 21. Versic. Sed quid sit testis non viderit.*

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facile extinguatur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud posse fieri videntur. In cuius rei confirmationem facit Augustinus lib. 21. de *Ciuitate Dei. cap. 6.* loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodam phano seu templo Idolorū, quæ nec tempestate, nec pluuia, aut vëto extinguebatur; & dicit id factū naturalibus aut magica arte, aut repræsentatione dæmonis. Quare etiā non est mirandū, quod luna nō lucente, dæmones & malefici possint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confessiones maleficorum. fatentur enim, quod choreis peractis, conuiuiisque expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & fœdas carnis voluptates ex-

plent, vt pater ex processibus, de quibus
Malleus, Bodinus, Grillandus & alij. Hæc
breuiter pro tractatu quæstionis scripsisse
sufficiat; quæ omnia subijcio censuræ san-
ctæ Matris Ecclesiæ.

FINIS.

*Laud Deo, Beatissima Virgini, & omni-
bus sanctis.*

ARGV.

MALEFICORVM.

ARGVMENTA SI-
VE CAPITA PRAECIPVA
prioris partis huius libri.

1. Ordo totius operis. pag. 1.
2. Quod maleficia fiant, certum esse. ibid.
3. Maleficij varia significationes. ibid.
4. Dæmones esse, firmiter credendum. pag. 4.
5. Ad maleficium tria concurrere, & quæ. ibid.
6. Quare Deus maleficia permittat. pag. 5.
7. Dæmonē nō plus posse, quā Deus permittat. 6.
8. In Maleficium maleficos liberē debere consen-
tire. pag. 7.
9. Maleficorum opera fieri ex pacto cum dæmo-
ne. pag. 9.
10. Modus cognoscendi, quousq; maleficorum ope-
ra sese extendant. pag. 10.
11. Dæmones post lapsum retinuisse dona natura-
lia. pag. 11.
12. Quædam maleficijs adhibita naturaliter ope-
rari, quædam ex pacto.
13. In dæmonibus, vti & in S. Angelis, esse ordi-
nem, seu subordinationem, & quamdiu. pa. 13.
14. Dæmones assumere corpora, & in ijs apparere
posse. pag. 15.
15. An diabolus in Christi forma visus, adorari
possit. pag. 16.
16. Visiones esse periculosas, & quid ijs occurren-
tibus faciendum. pag. 17. 18.

plent, vt patet ex processibus, de quibus
Malleus, Bodinus, Grillandus & alij. Hæc
breuiter pro tractatu quæstionis scripsisse
sufficiat; quæ omnia subijcio censuræ san-
ctæ Matris Ecclesiæ.

FINIS.

*Laud Deo, Beatissima Virgini, & omni-
bus sanctis.*

ARGV.

MALEFICORVM.

ARGVMENTA SI-
VE CAPITA PRAECIPVA
prioris partis huius libri.

1. Ordo totius operis. pag. 1.
2. Quod maleficia fiant, certum esse. ibid.
3. Maleficij varia significationes. ibid.
4. Dæmones esse, firmiter credendum. pag. 4.
5. Ad maleficium tria concurrere, & quæ. ibid.
6. Quare Deus maleficia permittat. pag. 5.
7. Dæmonē nō plus posse, quā Deus permittat. 6.
8. In Maleficium maleficos liberè debere consen-
tire. pag. 7.
9. Maleficorum opera fieri ex pacto cum dæmo-
ne. pag. 9.
10. Modus cognoscendi, quousq; maleficorum ope-
ra sese extendant. pag. 10.
11. Dæmones post lapsum retinuisse dona natura-
lia. pag. 11.
12. Quadam maleficijs adhibita naturaliter ope-
rari, quadam ex pacto.
13. In dæmonibus, vti & in S. Angelis, esse ordi-
nem, seu subordinationem, & quamdiu. pa. 13.
14. Dæmones assumere corpora, & in ijs apparere
posse. pag. 15.
15. An diabolus in Christi forma visus, adorari
possit. pag. 16.
16. Visiones esse periculosas, & quid ijs occurren-
tibus faciendum. pag. 17. 18.

DE CONFESSIOIBVS.

17. Materia corporum à demonibus assumptorum. pag. 20.
18. Vnde diabol⁹ taliter apparēs cognosci possit. ibi.
19. De locutione demonum cum maleficis. pag. 21.
20. An maleficus allata damna restituere teneatur. pag. 21.
21. De foro competenti maleficorum & sagarum. pag. 22.
22. An bona maleficorum confiscanda sint. pa. 23.
23. De generalibus causis dispositiuis ad maleficium. pag. 24.
24. De Particulari dispositiua causa, prima, Cleri nimirum inscitia. pag. 26.
25. De secunda, Magistratus negligentia. pag. 30.
26. De Tertia, Infidelitate. pag. 33.
27. De superstitione, eiusque speciebus. pag. 34.
28. Superstitionum exempla. pag. 36.
29. Regula dignoscendi superstitiosa à non superstiosis. pag. 43.
30. De quarta causa dispositiua ad maleficium, Curiositate. pag. 45.
31. De quinta causa, nimirum auaritia. pag. 46.
32. De sexta causa, Luxuria. ibidem.
33. De septima causa, execratione vel imprecandi rabie. pag. 48.
34. De octaua causa, tristitia videlicet & iracundia nimia. ibid.
35. De causa perseuerantia in maleficijs, nimirum desperatione conuersionis, 49. Deque remedijs contrarijs. pag. 52.

36. A ma-

MALEFICORVM.

36. A maleficiis & magis non miracula, sed mirabilia tantummodo fieri posse. pag. 57.
27. Maleficos non posse, demonis ope, rebus naturalibus formas indere. pag. 59.
38. Maleficos ope diabolica nec se, nec alios verè transformare posse: sed bene apparenter; & quomodo. pag. 61.
39. Imperfecta animalia posse demonum ope à maleficiis fieri; & quomodo. pag. 64.
40. Dæmones cum maleficiis carnaliter misceri. pag. 66.
41. Vim generatiuam hominum à maleficiis impediri posse. pag. 67.
42. Maleficos tam hominibus, quam bestijs morbos ac mortem inferre posse. pag. 68.
43. Maleficos multis morbis apud medicos desperatis mederi posse, non tamen omnibus. pagina. 70.
44. Maleficorum ope contra morbos per maleficia inflictos vti non licere, & contrà facientes grauissimè peccare. pag. 72.
45. Tempestates aliq; meteora moueri à magis & maleficiis ope diabolica posse. pag. 73.
46. Sterilitatem ab eisdem procurari posse. pagina. 75.
47. Maleficos corporaliter de loco ad locum à dæmone transferri. pag. eadem. ad conuentus celerrimè transuehi. pag. 77.

DE CONFESSIONIBVS

48. Non tamen semper in corpore deuehi, sed nō,
nunquā phantasticè tantū & imaginariè. p. 79.

SECVNDÆ PARTIS HVIVS

LIBRI CAPITA.

1. De se confessis regulariter contra alios non cre-
di, & quare. pag. 82.
2. Quinam casus à prefata regula sint excepti,
pag. 83.
3. An fur de se confessus, de socijs criminis interro-
gari possit. pag. eadem.
4. Criminum exceptorum & non exceptorum
differentia. pag. 85. & quare in illis tum lu-
dex querere teneatur, tum reus respondere: in
his non. pag. 86.
5. An reus de alijs, quam de quibus accusatus est,
interrogari possit. pag. 87.
6. Maleficus de se confessis credendum esse contra
participes criminis, & quare? pag. 89.
7. Malefici de complicibus quomodo sint interro-
gandi. pag. 92.
8. Maleficos cum damone conspirare in perniciem
generis humani. pag. 96. Reos esse lesa ma-
iestatis diuina. ibidem: sacrilegos, proditores
patriæ. pag. 97. hæreticos, aut de hæresi suspe-
ctos. pag. 96.
9. Maleficus de se confessis non aequè credi, ac
integra fama testibus. pag. 101.
10. Malefici confessionem contra socium, indicium
ad tor.

MALEFICORVM,

- ad torturam facere. pag. 102.
11. Quod vnius malefici confessio contra sociū sufficiat ad inquirendum in exceptis. pag. 104. & quando ad torturam satis sit. ibid.
  12. An maleficus iuratus deponere debeat, vt dictum eius faciat indicium contra socium. pag. 108.
  13. An mandatarius contra mandantem in maleficio deponens, sine alijs adminiculis, ad torturam indicium faciat. pag. 109.
  14. Quando mandatarius interrogari de mandante possit. pag. 110.
  15. Quot indicia requirantur ad torturam. pa. 112.
  16. Indiciorū materiam, iudicis arbitrio committi. quale debeat eius arbitrium esse. ibidem.
  17. An confessionis in iudicio antea facta subsequuta reuocatio, sententiam latam efficiat nullam. pag. 114.
  18. Quid iudex post latam sententiam facere cum Reo debeat. pag. 119.
  19. Quod confessio plurium maleficorum, regulariter contra socios indicium ad torturam faciat. pag. 126.
  20. Striges vnde dicantur. ibidem.
  21. Occulta quae sint. ibidem.
  22. Maleficia quare de nocte plerumq. fiant. 129.
  23. Ob criminum enormitatem iura quandoque licere transgredi, & quae nam sint renormia. pag. 130.

DE CONFESSIOIBVS

24. Id in maleficio fieri posse, & quare. pag. 131. 41.
25. Admonitio ad iudices. pag. 132. 42.
26. Indicium quid, & vnde dictum. pag. 136.
27. Denunciationes reorum in exceptis contra socios, indicia esse. pag. 139. 43.
28. Inimici quare testari non possint contra maleficos, socios criminis. pag. 141.
29. Testium inhabilitates quasdam esse à natura, quasdam à lege. ibidem. 44.
30. Minorennnes an contra maleficos testari possint. pag. 142. 45.
31. An à mulieribus denunciatus torqueri possit, pag. 144. 46.
32. Denunciationes contra socios criminis tutius ad torturam, quàm ad condemnationem, valere. pag. 145. 47.
33. An Denunciationes multiplicata condemnationem inducere possint. pag. 146. 48.
34. De probatione aqua frigida quid sentiendum. pag. 148. 49.
35. Quibus & quare videatur licita. pag. 148. 50.
36. A quibus reprobetur, & quare. pag. 149. 51.
37. Quod illicita sit, ostenditur. 150. 52.
38. Probatio aqua frigida vulgaris dicitur, & quare. pag. 151.
39. Quot illa probatio peccata includat. pag. 152. 53.
40. Quod confessio per aquam frigidam elicitā, nullius sit roboris, & sententia illam secuta. pag. 153. 54.

MALEFICORVM.

41. Cur saga nō submergatur in aqua frigida. 155.
42. Obiectioni ex constitutione criminali Caroli Quinti mota, contra denunciationes maleficorum, respondetur. pag. 157.
43. Quare diuinorum & incantatorum denunciationes repudientur, maleficorum non item. pag. 160.
44. An Iudicibus liceat per mendacia veritatem à reis elicere. pag. 161.
45. Quibus argumentis Bodinus affirmatiuam partem adstruat. pag. eadem.
46. Refutatur opinio Bodini. pag. 162.
47. Soluuntur eiusdem argumenta. pag. 164.
48. An confessio à Iudice extorta, promissione facta impunitatis, sit valida? pag. 167.
49. An condemnati ad ignem, viui conburendi sint. pag. 169.
50. An maleficis, alijsq; morte damnatis, petentibus S. Eucharistiae sacramentum administrandum sit, & quatenus. pag. 171. & 172.
51. Addictos morti, non esse nimio potu ante supplicium obruendos. pag. 173.
52. An pro damnatis ultimo supplicio, preces aliae satisfactoriae opera fieri possint, & quomodo. pag. 174.
53. An sonitus campanarum, contra maleficorum demonūq; conatū & tempestates ab illis excitatas, aliquid valeat, & vnde talis virtus. 175.
54. Campanarū antiquitas, vsus, & inuentor. pag. eadem, & 176.
55. Cam-

DE CONFESSIOIBVS

55. Campanas non baptizari, sed benedici; & quid earum benedictio operetur. pag. 177.
56. Sagarum confessione de Campanarum sonitu, fidem Catholicam roborari. pag. 178.
57. Solutio argumentorum. pag. 179.
58. Historia S. Germani Episcopi.
59. An demon innocentes in nocturnis maleficorum conuentibus representare possit. pag. 183.
60. Quod diabolus solos impios in conuentibus nocturnis maleficorum representet, & quare. pag. 185.
61. Idem exemplis ostenditur. pag. 186. 187. 188.
62. Diabolus, maleficos & magos è potestate Magistratus non potest eripere; & qua sit causa. pag. 189.
63. Dei extraordinaria permissione posse innocentes sic representari: sed diabolum id nolle; & quare. pag. 191.
64. Obiectio ex historia S. Germani refutatur. 191.

Albe
Albe
Alex
Alex
Alfo
And
And
Ang
S. A
Fl
Ant
Ant
de
Ant
Arch
Arif
Atha
Aug

Bald
Bart
Bart
Bart
Bart
Bart
Bart
Basil
Bern
Bibli
Bona

Cam

INDEX AVTHORVM, QVI

citantur in hoc libro.

A.

Albericus de Rosatis.
Albertus de Gandino.
Alexander Halensis.
Alexander Imolensis.
Alfonſus à Caſtro.
Andreas Alciatus.
Andreas Barbatius.
Angelus ab Aretio.
S. Antoninus Archiepiſcopus
Florentinus.
Antonius de Butrio.
Anthoninus Monchiacenus
demochares.
Antonius Gabrieliuſ Roman⁹.
Archidiaconus.
Aristoteles.
Athanafius.
Auguſtinus Botta de Saluiano.

B.

Baldus.
Bartholomæus à Medina.
Bartholomæus Caranza.
Bartholomæus Caſſanæus.
Bartholomæus Fumus.
Bartholomæus Spineus.
Bartolus.
Baſilius.
Bernardus Baſinus.
Biblia.
Bonauentura.

C.

Campegius.

Caroli Quinti conſtitutio cri-
minalis.
Caſſianus.
Concilium Anquiranum, aut
Ancyranum.
Courardus Lancilottus.
Cinus.
Cyrillus Hieroſolimitanus.

D.

Didacus Couarruuias.
Dinus.
Dionyſius Ariopagita.
Dominicus Geminianus.
Dominicus Sotus.

E.

Emanuel Soarez.
Felinus. *F.*
Franciſcus Brunus.
Franciſ. Cardinalis Zabarella.
Franciſcus Ponzinibius.
Franciſcus Squillacenſis.
Franciſcus Victoria.
Franciſcus Viuius.

G.

Gloſſa vtriuſque Iuris.
Guilhelmus Durandus.
Guilhemus Peraldus.
Gratianus.
S. Gregorius Magnus.
Guido à Suſaria.

H.

Hieronymus.
Hippolitus de Marſilijs.
Hoſtien.

DE CONFESSIONIBVS

Hostiensis.

I.

Iacobus Sprenger.
Innocentius Octauus. pp.
Innocentius Tertius. pp.
Isidorus.
Ioannes Andreas.
Ioannes Bodinus.
Ioannes Chrysostomus.
Ioannes Grassus.
Ioannes Imolensis.
Ioannes Medina.
Iacobus Menochius.
Ioannes Turrecremata.
Ioannes Vyierus.
Iodocus Damhauderius.
Iosephus Angles.
Iosephus Iudæus historicus.
Iulius Clarus.
Ius Ciuile.
Ius Canonicum.

L.

Lambertus Danæus.
Landfrancus.
Ludouicus Bologninus.
Ludouicus Romanus.

M.

Malleus Maleficarum.
Marcus Antonius Blancus.
Marcus Marulus.
Martinus Arles.
Martinus Nauarrus.
Matthæus Marsilius.

N.

Nicolaus Iaquerius.

O.

Oceanus Iuris.
Oldradus.

P.

Panormitanus.
Paulus Castrensis.
Paulus de Leazaris.
Paulus Grillandus.
Petrus de Ancharano.
Petrus Mefsias.
Petrus Rauennas.
Philippus Corneus.
Philippus Decius.
Philippus Francus.

R.

Raphael Fulgosus.

S.

Salicetus.
Sanctes Pagninus.
Speculator.
Stephanus Aufretius.
Stephanus Bertrandus.
Syluester Prieras.

T.

Theodoretus Cyrensis Episcopus.
S. Thomas Aquinas.
Thomas, Cardinalis Caietanus.

V.

Vergilius Polydortus.
Vlricus Molitor.
Vlricus Zasius.

INDEX VERBORVM

ET RERVM MEMORABIL

lium huius libri Alphabeticus.

A.

Admonitio ad Iudices. Pag. 132.
Anreus de alijs, quam de quibus inst-
mulat⁹ est, interrogari possit. p. 87.
Avaro nihil scelestius. pag. 46.
Auerroes Auencennam intoxicauit.
pag. 69.

B.

Baculi & vnguenta maleficorum
signum tantum sunt diaboli, nec
quicquam operantur. pag. 78.

C.

Campanas non baptizari, sed bene-
dici, & quis benedictionis effectus.
pag. 177.

Campanarum vsus contra maleficos
& tempestates, ne fructibus aut
hominibus noceant. pag. 175.

Antiquitas & inuentor. pag. 176.
Casus excepti à regula confessorum
de se. pag. 83.

Cause dispositiue generales ad ma-
leficiū. pag. 24.

Causa particularis dispositiua ad ma-
leficiū est cleri inficitia. pag. 26.

& quid ex illa sequatur. p. 28. 29.
à demone procuratur. pag. 29.

Secunda causa; magistratus negli-
gentia. pag. 30.

3. Infidelitas. pag. 33.

4. Curiositas. pag. 45.

5. Avaritia. pag. 46.

6. Luxuria. pag. 46.

7. Execratio, seu maledicendi ra-
bies. pag. 48.

8. Desolatio vel nimia tristitia. 48.

9. Desperatio conuersionis. p. 49.

Confessi de se crimen aliquod, regu-
lariter de alijs interrogari non de-
bent. pag. 82.

Confiscatio in maleficis & sortilegijs
an & quare non praticetur. p. 23.

Confessionis iudicialis à malefico fa-
cta reuocatio, an iudiciū faciat re-
tro nullum. pag. 114.

Confessio plurium maleficorum, facit
regulariter contra focios indicium
ad torturam. pag. 120.

Confessio quando fiat in tormentis aut
metu tormentorum. pag. 107. 108.

Confessio sacramentalis, praesens con-
tra maleficia remedium. pag. 56.

Confessio vnius socij in maleficio cō-
tra alium, sufficit ad inquirendum
in criminibus exceptis. pag. 104.

Quando sufficiens est indicium ad
torturam. ibidem.

Constantia in resistendo demonem
vincit. pa. 56.

Crimina excepta, quae. pag. 83.

Criminis enormitas facit, ut iura
transgredi liceat. pag. 130. & quae
nam illa sint. ibid.

Criminum exceptorum & non ex-
ceptorum

INDEX.

- ceptorum differentia. pag. 85. & quare in illis index de socijs interrogare, reusque respondere teneatur: in his non. pag. 86.
 Curiositas superbie comes. pag. 46.
 Curiositate, docti in demonis laqueos incidunt, & ab eo seducuntur. pag. 45.
 D.
 Denunciationes in exceptis tutius ad torituram, quam ad condemnationem valent. pag. 145.
 Denunciationes multiplicatae num condemnationem inducant p. 146.
 Denunciationes reorum in exceptis contra socios, indicia sunt. pag. 139.
 Desperatio conuersionis, maleficos in malo detinet. pag. 49.
 Desperationis errori opposita remedia. pag. 52.
 Deus est omnium rerum auctor & conseruator. pa. 4. 5. & rector ibi.
 Diabolus in maleficijs suis affectat quandam diuinitatem. pag. 7.
 Diabolus ad malum hominis arbitrium incitare potest, non cogere. pag. 8.
 Diabolus mulieri similis, & quare pag. 54.
 Diabolus prohibet confiteri maleficos. pag. 50.
 Diabolus quot modis S. Antonium tentarit. pag. 55.
 Diabolus solos impios in nocturnis maleficorum conuentibus representat. pag. 185.
 Diuinitas quid. pag. 35. & quomplex. ibid.
 Demon an in Christi formam transfiguratus, adorari possit. pag. 16.
 Demon an innocentes calumniari per falsam representationem nocturnis in conuentibus maleficorum possit, & quare non pag. 183.
 Demones an per naturalia vitæ hominis ad 700. aut octingentos annos producere possint pag. 71.
 Demones armis spiritualibus repellendi, & quibus. pag. 27.
 Demones assumere corpora possunt, & in ijs apparere. pag. 15.
 Demones cum maleficis rem veneram exerceant. pag. 66.
 Demones Dei similes, salutem humanam adminiculo signorum euertere nituntur. pag. 13.
 Demones dona naturalia integra retinuerunt. pag. 11.
 Demones esse, firmiter credendum pag. 4.
 Demones non sunt otiosi, sed operantur. pag. 4.
 Demones qualia assumant corpora. pag. 20.
 Demones quomodo loquantur hominibus. pag. 21.
 In Demonibus, odium Dei & hominum, causa dispositiua est ad maleficia. pag. 24.
 In Demonibus, vt in S. Angelis, est subordinatio. pag. 14.

INDEX.

Demon quando incitè innocetur. pagina 10.

Demon tantum potest, & facit quantum ei Deus permittit, & non plus. pag. 6.

Demonum adparitiones periculose sunt ideoque vitandæ, nec facile admittendæ. pag. 18.

Demon unde corporaliter apparens agnosci possit. pag. 20.

F.

Fur an de socio possit interrogari. pag. 33.

I.

Idololatria quid. pag. 34.

Indebitus Dei cultus quid, & quo duplex. pag. 35.

Indicia quot requirantur ad torturam. pag. 112.

Indiciorum materia non cadit sub certam regulam, sed arbitrio Iudicis relinquitur. pag. 112.

Indicium quid, & unde dictum. pagina. 136.

Infideltas disponit homines ad maleficium. pa. 33.

Inimici quare testes esse non possint contra maleficos, in exceptis. pagina. 141.

Ira immoderata, seu vindictæ cupiditas ad maleficium inducit. pagina 49.

Iudex an mendacio aut dolosa promissione veritatem à Reis elicere possit. pag. 161. usque ad pag. 169.

Iudex quid postulare sententiam circa Reum facere debeat. pag. 119.

Iudex quid Reum de socijs confessum monere debeat. pagina 169.

Iudicis arbitrium in arbitrarijs quale esse debeat. pag. 112.

Inuencula ob rerum diuinarum neglectum, in eque figuram maleficio mutata. pag. 64.

L.

Luxuria ad maleficium inducit, & in eo detinet. pa. 47.

M.

Magi & malefici imperfecta facere animalia possunt. pag. 64.

Magi & venefici multos morbos, non tamen omnes, curare possunt. pag. 70.

Magi, malefici & similes nulla vera faciunt miracula. pag. 17. sed bene mirabilia. pagin. 58. idque triplici modo, ibidem.

Magi & malefici sterilitatem, & annonæ caritatem efficere possunt. pag. 75.

Magistratus officium. pag. 30. & pena de officij inglectu. ibidem.

Magos & maleficos in morbis consulere, sine peccato non licet. pag. 72.

Maiestatis lesa crimen est exceptum. pag. 82.

Male-

INDEX.

Maleficia nihil aliud quam somnia esse, pertinaciter asserere, heresis est, & quidem antiqua. pag. 3.

Maleficia cur de nocte fiant potius quam de die. pag. 129.

Maleficia omnia fiunt ex pacto cum demone. pag. 9.

Maleficia per opera pia soluere licet. pag. 73.

Maleficia plur. nocent adhibitis noxijs naturalibus, quam solis signis. pag. 13.

Maleficia propriè dicta fieri, certissimum est. pag. 2.

Maleficia permittit Deus. pag. 5.

Malefici à demone breuissimo tempore ad loca conuentuum nocturnorum deferuntur. pag. 77.

Malefici confessio contra socium, facit indicium ad torturam. pag. 102.

Malefici conspirant cum demone in perniciem tam hominum, quam omnium, quæ vitæ humana tuenda sunt necessaria. pag. 96.

Malefici conuerti possunt ad penitentiam, si volunt. pag. 8.

Malefici de complicib⁹ quomodo sint interrogandi. pag. 92.

Malefici etiam prisco seculo noti, & quales ij sint. in præfatione. fol. (:) 2.

Malefici in crimine puniendo iura transgredi posse. & quare. pag. 131.

Malefici non possunt ope demonum rebus naturalibus nouam inducere formam. pag. 59.

Malefici variae significationes. pagina. 2.

Maleficijs quedam adhibita, naturaliter operantur, quedam ex pacto. pag. 12.

Malefici pertinaces, uti & heretici, vini comburi debent. pag. 170.

Malefici possunt ope demonum tempestates, pluias & grandines excitare. pag. 73.

Malefici quandoque per imaginationem diabolicis conueniibus inter. sunt. pag. 79.

Malefici saepe corporaliter de loco ad locum transferuntur, & ad conuentus suos. pag. 75.

Malefici sunt rei lese maiestatis diuinae. pag. 96. Sacrilegi. pag. 97. proditores patriæ. ibidem. heretici sunt, aut eorum facta sapientur heresim. pag. 98.

Malefici superiores in conuentibus nocturnis velantur, ne possint agnoscí. pag. 159.

Malefici de se confessis credendum est contra participes criminis. pagina 89.

Malefici de se confessis non tam fides adhibetur, quanta probis testibus. pag. 101.

Malefici tam hominibus quam bestijs morbos & mortem inferre possunt.

INDEX.

possunt. pagina. 68.
 In maleficium etiam malefici libere consentire debet. pag. 7.
 Ad maleficium tria concurrunt, & quæ? pag. 4.
 Malefici vel magi non possunt se vere transformare in bestias. pagina. 61.
 Malefici vim generatiuam in hominibus ope demonum impedire possunt. pag. 67.
 Maleficorum patroni notati. in præfat. fol. 3.
 Maleficorum transmutationes quomodo adpareant. pag. 63.
 Malefici an illata damna restituere teneatur pag. 21.
 Mandans interpretatur cum mandatorio concurrat. pag. 110. tenetur de mandatarij delicto, & eadem pena punitur. ibid.
 Mandatarius malefici an contra mandantem, sine ullis alijs adminiculis deponens, ad torturam indicium faciat. pag. 109.
 Mandatarius quando de mandante possit interrogari. pag. 110.
 Minores an contra maleficos testari possint. pag. 142.
 Modus cognoscendi, quousque maleficorum opera se extendant. pagina. 10.
 O.
 Occulta quæ sint. pag. 129.
 Opinionum de Magis varietas, du-

bium reddit magistratum præfat. fol. 4. b.
 Ordo inter demones post Iudicium vniuersale cessabit. pag. 15.
 P.
 Philistiæ diabolus perfigurant. pagina. 50.
 Purgatio aquæ frigide in Vuestphalia frequens. pag. 148. defenditur ab Guilhelmo Adolpho Scribonio Marpurgensi. ibid. reprobatur à Bodino. pag. 149. est illicita, & Iudex ea vtens mortaliter peccat. pagin. 150. dicitur vulgaris & quare. pag. 151. est superstitiosa. ibid. confessionem sic expressam reddit nullam. pag. 153. & sententiam subsequentiem. pag. 154. Cur in ea sage non submergantur. pagin. 155.
 Probatio sufficiens in Civilibus facit incriminalibus indicium ad torturam. pag. 106.
 Pusillanimitas mulieribus est familiaris. pag. 49.
 S.
 Sagarum confessione, de campanarum sonitu, fides Catholica roboratur. pag. 178.
 Sanctos & iustos à demone affligi quare Deus sinat. pag. 5.
 Scopus huius libri & ordo. in præfatio. fol. 5.
 Sortilegia, diuinationes & maleficia, quando sapiant hæresim. p. 22.
 ● 2 Super-

I N D E X.

Superstitionum exempla. pag. 36.

Regula, quibus illæ dignoscantur.

pag. 43.

Superstitio quid sit, & quatuorplex.

pag. 34.

Striges unde dicantur. pag. 126.

Superstitio infidelitatis est protestatio.

pag. 33.

Purgatio vel probatio aquæ frigide

quid, & de ea quid sentiendum.

pag. 148.

T.

Testium inhabilitates quædam à le-

ge sunt, quædam à natura. p. 141.

Tarquentius an quia sit à feminis

demonstratus, & quando. pa-

gina. 144.

V.

Vana observantia quid, & quot eim

species. pag. 36.

Vetule pueros & infantes ut pluri-

rum fascinant. pag. 69.

Visiones, uti periculose, probanda,

sunt, & quid iis occurrentibus fa-

ciendum. pag. 19.

S V M M A P R I V I L E G I I.

Cautum est Archiepiscopali Privilegio, ne quis libros ab Henrico Bock, Typographo Treuerensi impressos, infra decennium semper à tempore libri excusi numerandum, intra iurisdictionem Treuerensem recudat, vel alibi impressos in ditionem præfatam importet aut venales habeat, sub pœna confiscationis librorum, & centum florenorum auri, pro medietate fisco Archiepiscopali inferendorum, & pro altera ipsi Henrico applicandorum, uti latius in diplomate ipso continetur, dato Vvitiaci 18. mensis februarii, anno. 1586. more Treuerensi.

ERRATA LEVIVSCVLA, QVAE operis obrepserunt, sic corrige.

In titulo, pro Suffraganio, lege, Suffraganeo. In praefat. fol. 4. a. leg. adhibendam. In Phaleucio epigrammate pro Quando lucidius, lege Quando luci. Pag. 2. vers. penult. lege, auguria. p. 7. vers. 17. l. effectum. v. 23. l. corundē. p. 8. v. 14. l. liberi. p. 9. v. 13. l. etiam si. p. 11. v. 18. l. integra. p. 16. v. 2. l. Mamibre. p. 21. in margine ad finem, l. competente. p. 25. lin. 14. lege caelestem. p. 29. lin. 17. lege Philistaei. p. 32. li. antepen. l. legis latoris. p. 34. vers. 5. lege, infelicem. v. antepen. l. idololatria. p. 35. v. 16. lege, aeroman- tia. v. 17. lege, augurium. v. 18. pro, & quib. le. &c. de quibus videndi sunt Isidorus. p. 38. v. 4. leg. Annunciationis. p. 39. v. 1. ostendunt. p. 43. v. 2. lege, incurrisse. v. 12. lege, effectus. p. 46. v. 10. lege, superque. p. 56. v. 22. lege, nullo. p. 62. v. 11. lege, in d. distinct. 26. q. 5. p. 69. v. 27. lege, imagi- natione. p. 74. v. 22. l. actus, ne diuina. p. 75. v. 19. lege, & ad conueniunt. p. 78. v. 8. lege, tonsoribus. p. 79. v. vlt. lege, assequeretur. p. 82. v. 14. lege, nominati. p. 85. v. 3. lege, interrogat. p. 88. v. 17. lege, diuinum. p. 90. v. 6. lege, summo. p. 90. v. 14. lege, est recepta, & in multis. p. 91. v. 1. leg. lanci- lotius. p. 92. v. 21. l. dispositionem. p. 93. v. 24. l. fidem. p. 25. l. distinctio. p. 94. v. 14. l. Ergo. Probatur. p. 95. v. 21. l. communi. p. 96. v. 18. l. Regi- nam. p. 110. v. 13. l. mandatarium. p. 116. v. 6. l. constitutus. p. 122. v. 12. leg. allegatorum. p. 124. v. 6. l. inquirendum. v. penult. l. contra consortes. p. 135. v. 14. l. scopas. p. 136. v. 3. l. vindicare. v. vlt. l. didicerint. vers. pen. lege, adiungit. p. 139. v. 20. l. infames. p. 148. v. 11. l. adhibeant. v. 15. l. enatat, vel supernatat. p. 151. v. 16. l. alios, vt ab huiusmodi. v. 24. l. intendit. pa. 152. v. 15. l. iudicium. v. 24. l. 2. quest. 5. p. 155. v. 8. l. rematissima. p. 157. v. 22. l. alienum equum maleficio. p. 171. v. 4. l. maleficiis. p. 172. v. 19. leg. Pontificum. p. 174. v. 23. l. professore. p. 186. v. 15. l. tentari. p. 189. in mar- gine l. & magos. p. 190. v. 15. l. siue reipsa. p. 191. v. 12. l. merium. p. 192. v. 22. lege, veros.